

Hyvin kauniisti kohdeltiin tätä pientä

-Isän ja vauvan vuorovaikutusvideot
sosiaalityöntekijöiden arvioimana

JAANA MUSTAJÄRVI

Tampereen yliopisto

Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos

Sosiaalityön pro gradu- tutkielma

Lokakuu 2008

Tampereen yliopisto

Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos

JAANA MUSTAJÄRVI: Hyvin kauniisti kohdeltiin tätä pientä. Isän ja vauvan vuorovaikutusvideot sosiaalityöntekijöiden arvioimana.

Pro gradu- tutkielma 103 s., 3 liitesivua

Sosiaalityö

Lokakuu 2008

TIIVISTELMÄ

Pro gradu- tutkielmani käsittelee lastenpsykiatrian sosiaalityöntekijöiden ammatillista arviota isän ja vauvan varhaisesta vuorovaikutuksesta ja isyydestä. Sosiaalityöntekijät tekevät tätä arviointia isä-vauvaparien vuorovaikutusvideoista, jotka on kuvattu lastenpsykiatrian poliklinikalla. Sosiaalityöntekijät ovat katsoneet yhdessä tutkijan kanssa vuorovaikutusvideot, jonka jälkeen he ovat saaneet haastatteluissa kertoa oman ammatillisen arvionsa näkemistään videoista. Analyysimenetelmänä käytän kategoria-analyysin ideaa, joka mahdollistaa aineiston tarkan ja yksityiskohtaisen koodauksen ja läpikäymisen.

Tutkimuskysymykseni liittyvät sosiaalityöntekijöiden ammatilliseen arvioon varhaisesta vuorovaikutuksesta ja isyydestä. Tarkoituksena on siis selvittää sitä, että miten sosiaalityöntekijät havainnoivat ja kuvaavat vuorovaikutusta katsoessaan videoita, joissa on kuvattu isä-vauvaparien vuorovaikutusta. Sosiaalityöntekijät havainnoivat vuorovaikutuksen lisäksi myös sitä, että minkälaisena isyys näyttäytyy videoilla.

Isä- ja vauvaparien vuorovaikutusvideoita on ollut havainnoimassa kaksi lastenpsykiatrian sosiaalityöntekijää ja videoita on yhteensä katsottu tutkimusta varten kolme kappaletta. Videot ovat kestoltaan 15 minuuttia ja jokainen video on katsottu kahteen kertaan sosiaalityöntekijöiden kanssa. Tällä tavoin haastatellut ovat saaneet perehtyä ensin varhaisen vuorovaikutuksen havainnoimiseen ja tämän jälkeen isyyden tarkasteluun.

Tutkielmani tarkoituksena on tuoda esille sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuutta varhaisen vuorovaikutuksen havainnoijina. Tarkoituksena on siis tehdä näkyväksi sosiaalityön asiantuntijuutta, kun kyse on vanhemman ja vauvan suhteesta. Asiantuntijuuden lisäksi tutkielmassa korostuu myös isyyden näkökulma. Äidin ja vauvan suhteesta ja vuorovaikutuksesta on tehty useita tutkimuksia, mutta isän ja vauvan suhteesta ei niinkään. Eli tutkielmassani haluan tuoda esille isyyttä ja isän roolin tärkeyttä vauvan elämässä. Toivon, että tutkimukseni lisää keskustelua sosiaalityön asiantuntijuudesta koskien varhaista vuorovaikutusta. Tämän lisäksi toivon tutkielman herättävän pohdintoja isän roolin tärkeydestä vauvan elämässä.

Avainsanat: varhainen vuorovaikutus, isyys, sosiaalityöntekijä, asiantuntijuus.

The University of Tampere

The Department of Social Politics and Social Work

JAANA MUSTAJÄRVI: Good treatment of the baby. The professional assessments of the social workers in the father-baby interaction videos.

Master's Thesis 103 pp., appendices 3 pp

Social Work

October 2008

Supervisor: Irene Roivainen

ABSTRACT

My thesis deals with the professional assessment of early father-baby interaction and fatherhood by pediatric psychiatric social workers. The assessments are made from father-baby pair interaction videos, filmed at a pediatric psychiatric clinic. The social workers have watched the videos together with the researcher, after which they were interviewed about their professional assessment. The method of analysis is categorical analysis, which enables a detailed coding and examination of the material.

My research questions relate to the professional assessments of early interaction and fatherhood by the social workers. I intend to find out how they observe and describe the interaction while watching the videos of the interaction. The social workers also observe how fatherhood is reflected on the videos.

Interaction videos of father-baby pairs have been observed by two pediatric psychiatric social workers, and three videos were watched for the research. The videos are 15 minutes in length, and each was watched twice with the social workers. Therefore the interviewees were allowed to concentrate first on observing early interaction and then fatherhood.

The aim of my research is to bring out the professionalism of the social workers in observing early interaction, in the parent-child relationship. In addition to professionalism, the thesis emphasises the paternal point of view. There have been several studies on the mother-baby interaction, but not so many on the father-child relationship. In my study I want to emphasise fatherhood and the father's role in a baby's life. I wish that my study will add to the debate on social work professionalism in early interaction. In addition I hope it will initiate reflections on the importance of the father's role in a baby's life.

Key words: early interaction, fatherhood, social worker, professionalism

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. VANHEMMUUS JA ISYYS	4
2.1 VANHEMMAN JA VAUVAN SUHDE.....	4
2.2 LAPSEN OIKEUS HYVÄÄN VANHEMMUUTEEN	6
2.3 ISYYDEN MÄÄRITTELY	7
2.4 ISYYTEEN VALMISTAUTUMINEN JA ISÄN ROOLI.....	8
3. VARHAINEN VUOROVAIKUTUS	12
3.1 MITÄ TARKOITETAAN VARHAISELLA VUOROVAIKUTUKSELLA.....	12
3.2 VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN KEHITYS.....	14
3.3 MITÄ SEURAUKSIA VOI ILMETÄ VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN ONGELMISTA	17
3.4 ISÄ- JA VAUVAPARIT VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN TUTKIMUKSISSA	19
4. SOSIAALITYÖN ASiantuntijuus VUOROVAIKUTUKSESSA	23
4.1 ASiantuntijatyö sosiaalityössä ja varhainen vuorovaikutus	23
4.2 SOSIAALITYÖNTEKIJÄ VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN HAVAINNOIJANA	24
5. TUTKIMUSASETELMA	26
5.1 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	26
5.2 TUTKIMUSAINEISTO	27
5.3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS HAASTATELUMENETELMÄNÄ.....	29
5.4 HAASTATELTUJEN SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN TAUSTAA.....	30
5.5 KATEGORIA-ANALYYSI.....	31
5.6 AINEISTON ANALYSOINTI KATEGORIA-ANALYYSI MENETELMÄLLÄ	33
6. ISÄN JA LAPSEN VUOROVAIKUTUSVIDEOT	35
6.1 ISÄN JA VAUVAN VUOROVAIKUTUS.....	36
6.1.1 Puheen arviointia isän, vauvan ja vuorovaikutuksen kategorioissa.....	37
6.1.2 Ilmeiden arviointia isän, lapsen ja vuorovaikutuksen kategorioissa.....	44
6.1.3 Läheisyys eleen arviointia isän, lapsen ja vuorovaikutuksen kategorioissa.....	51
6.1.4 Aktiivisuuden, passiivisuuden, rauhallisuuden ja hiljaisuuden arviointia isän, lapsen ja vuorovaikutuksen kategorioissa	58
6.1.5 Hellyys, rakkaus ja hoiva isän, vauvan ja vuorovaikutuksen kategorioissa.....	68
6.2 ISYYS VIDEOISSA.....	78
6.3 ISÄ-VAUVAPARIEN VUOROVAIKUTUS VIDEOILLA	82
6.4 ISYYDEN ARVIOINTI	86
6.5 JOHTOPÄÄTÖKSET ANALYYSISTÄ.....	87
7. YHTEENVETO JA POHDINTA	89
7.1 YHTEENVETO	89
7.2 POHDINTAA.....	91
7.3 YHTEENVETOA TUTKIMUSPROSESSISTA	93
LÄHTEET	96
LIITTEET	101

1. JOHDANTO

Varhainen vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä on kiinnostanut aiheena minua jo useita vuosia. Mielenkiinto varhaisen vuorovaikutuksen tutkimusta kohtaan kasvoi suuresti, kun tein ensimmäisen harjoitteluni Tampereen yliopistollisessa keskussairaalassa lastenpsykiatrian puolella. Siellä pääsin havainnoimaan varhaista vuorovaikutusta ja keskustelemaan aiheesta psykiatrien, psykologien ja sosiaalityöntekijöiden kanssa. Seurasin varhaista vuorovaikutusta sekä äidin ja vauvan välillä, että myös isän ja vauvan välillä. Vanhempien ja vauvan välistä suhdetta tutkivat lastenpsykiatrialla lääkäri, psykologi, sosiaalityöntekijä tai sairaanhoitaja esimerkiksi havainnoimalla vuorovaikutustilanteita poliklinikalla tai kotikäynneillä. Vuorovaikutustilanteiden kuvaamisen lastenpsykiatrialla tekee lääkäri ja vuorovaikutusvideoita arvioivat moniammatillinen tiimi, joka koostuu edellä mainituista työntekijöistä.

Harjoittelujakson jälkeen päätin, että tulen tekemään kandidaatin työn varhaisesta vuorovaikutuksesta. Aiheena kandidaatin työssäni onkin äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Kandidaatin tutkimuksen pohdintaosiossa käsittelem jonkin verran isyyttä ja isän ja lapsen vuorovaikutusta. Eli kiinnostus isän ja vauvan väliseen suhteeseen oli tuolloin jo olemassa ja pro gradu- työn tekeminen isän ja lapsen suhteesta tuntui luonnolliselta ja selkeältä ratkaisulta.

Erilaisia teoksia ja tutkimuksia lukiessani olen kuitenkin havainnut, että isän ja vauvan vuorovaikutuksesta ei juurikaan puhuta tai siitä on lyhyitä mainintoja tekstien yhteydessä. Useissa vanhemman ja vauvan vuorovaikutustutkimuksissa on vuosikymmenien ajan keskitytty äidin ja lapsen väliseen suhteeseen. Isyys on joko laiminlyöty kokonaan tai sitä on tyydytty arvioimaan pelkästään äitien antaman informaation kautta (Sinkkonen 2003, 261). Tämä on ristiriidassa sen asian kanssa, että isiltä vaaditaan nykyisin enemmän ja heihin kohdistuu monia odotuksia niin lapsiperheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten osalta kuin myös perheen äitienkin osalta. Tämän vuoksi on mielestäni tärkeää nostaa esille isyyttä ja isän ja vauvan välistä vuorovaikutusta. Tutkimalla isän ja lapsen vuorovaikutustilanteita, syntyy tietoa miesten tavoista kohdata oma lapsi. Tätä

kautta voidaan tuoda myös esille mahdollisia vahvuuksia, joita isillä on vuorovaikutusta ajatellen. Tutkimus nostaa siis omalta osaltaan esille miesten tärkeän roolin varhaisessa vuorovaikutuksessa, joka saattaa unohtua äidin ja vauvan vuorovaikutuksen tärkeyden korostamisessa.

Kiinnostukseni varhaiseen vuorovaikutukseen ja perheen välisiin suhteisiin näkyy kandidaatin tutkimuksen ja työharjoittelun lisäksi myös laajemmin työhistoriassani. Tämänhetkinen työkokemukseni koostuu lastensuojelusta, sairaalan somaattiselta puolelta muuan muassa lastentautien- ja neurologian ja osastolta ja poliklinikalta, sekä lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian poliklinikoilta. Näissä kaikissa paikoissa olen työskennellyt sosiaalityöntekijänä. Olen työskennellyt paljon perheiden kanssa ja tätä kautta havainnut myös konkreettisesti isän ja lapsen suhteen tärkeyden. Olen saanut huomata, että isillä on tärkeä rooli vauvan ja lasten elämässä. Isät ovat selkeästi kiinnostuneita lapsensa/lastensa kehityksestä ja siitä, että miten he voivat tukea ja auttaa lastaan eri kehityksen vaiheissa. Eri organisaatioissa työskennellessäni olen havainnut sen, että perheiden isiltä odotetaan yhä enenevässä määrin sitä, että heillä olisi lastenkasvatuksessa yhtä suuri rooli kuin äideilläkin. Työntekijät ja lasten äidit vastuuttavat ja odottavat siis isien osallistuvan lastenkasvatukseen.

Lapsiperheiden kanssa työskenteleville työntekijöille on annettu ohjeistuksia isän ja vauvan suhteen havainnoinnista. Tällaista isän ja lapsen suhteen arviointia tehdään esimerkiksi neuvoloissa ja sairaaloissa. Sosiaalityön näkökulmasta aihe on tärkeä, koska myös sosiaalityön ammattilaisilta odotetaan kykyä arvioida isän ja vauvan vuorovaikutussuhdetta. Sosiaalityöntekijän tehtävissä ollaan päivittäin tekemisissä lapsiperheiden kanssa. Vanhempia ja lapsia kohdataan esimerkiksi lastensuojelussa, sairaaloissa ja perheneuvoloissa. Näissä paikoissa sosiaalityöntekijä arvioi myös vanhemman ja lapsen suhdetta ja esimerkiksi lastensuojelu selvittää vanhemman mahdollisuutta olla kasvatusvastuussa lapsestaan. Sosiaalityö lapsiperheiden parissa koostuu nykyisin entistä enemmän moniammatillisesta työskentelystä, jossa on eri alojen edustajia. Tämä vaatii myös sosiaalityön asiantuntemukselta sitä, että työntekijät ovat tietoisia vanhempien ja lapsen vuorovaikutuksen tärkeydestä ja sen merkityksestä lapsen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Sosiaalityöntekijältä

odotetaan sitä, että hän tuo asiantuntijoista koostuvaan tiimiin oman osaamisensa ja tietämyksensä perheen asioihin liittyen ja pohjaa arvionsa sosiaalityön näkökulmaan.

Ajankohtaiseksi aiheen tekee sosiaalityön kannalta uuden lastensuojelulain voimaan tulo 1.1.2008, jossa korostetaan juuri vanhemman ja lapsen suhteen arviointia. Uuden lain myötä sosiaalityön asiantuntijalta vaaditaan yhä enemmän kykyä havainnoida vanhemman ja lapsen keskinäistä suhdetta. Esimerkiksi lastensuojelulain 27§:ssä ohjeistetaan lastensuojelutarpeen selvittämistä. Sosiaalityöntekijän tulee arvioida lapsen kasvuolosuhteita, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. (Lastensuojelulaki 417/2007). Perheen kokonaistilanteen selvittämisen katsotaan vaativan riittävän monipuolisia menetelmiä ja yhtenä arviointimenetelmänä voidaan käyttää esimerkiksi vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen havainnointia (Puustinen-Korhonen 2007, 5).

Tutkielmani pääpaino on siis sosiaalityön asiantuntijuudessa, varhaisessa vuorovaikutuksessa ja isyydessä. Tutkimukseni tulee etenemään siten, että käsittelen ensin vanhemmuutta ja isyyttä. Eli tuon tarkemmin esille vanhemman ja lapsen suhdetta ja erityisesti isän osuutta vanhempänä. Tämän jälkeen tarkastelen varhaista vuorovaikutusta ja sitä, että mikä merkitys varhaisella vuorovaikutuksella on lapsen elämässä. Varhaista vuorovaikutusta käsittelen tutkimuksessani myös sosiaalityön asiantuntijuuden kautta. Tuon esille sitä, että miten sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuus tulee kyseisellä alueella näkyviin. Teoriaosuuden jälkeen esittelen tutkimuskysymykset, tutkimusaineiston ja analyysimenetelmän. Tutkimusasetelmasta siirryn varsinaiseen aineiston-analyysiin ja johtopäätöksiin. Tutkielman lopussa tuon vielä esille pohdintoja sosiaalityön asiantuntijuudesta liittyen varhaiseen vuorovaikutukseen ja isyyteen.

2. VANHEMMUUS JA ISYYS

Tutkimukseni yhtenä lähtökohtana on tuoda esille isyyttä ja isän roolin merkitystä lapsen elämässä. Tämän vuoksi aloitan ensin käymällä lävitse yleisimmin vanhemmuutta ja sitä, että mitä asioita vanhemmuudelta edellytetään. Vanhemmuuteen valmistautuminen ja siihen kasvaminen on haasteellista ja siksi on hyvä tuoda esille se, että minkälaisia asioita vanhemmilta ylipäättään odotetaan. Isyyden määrittelyä ja isän rooliin valmistautumista tuon tarkemmin esille kappaleen lopussa. Isän rooliin valmistautuminen on oma erityinen prosessinsa ja isäksi ei kasveta hetkessä. Tärkeää onkin määritellä se, että mitä isyydellä tarkoitetaan ja minkälaista vanhemmuutta juuri isiltä odotetaan.

2.1 Vanhemman ja vauvan suhde

Lapsen tärkeimmät ihmiset ovat vanhemmat ja heihin lapsella on ensimmäinen läheinen ihmissuhde. Varhainen lapsuus on aikaa, jolloin suhde vanhempaan sisältää lähes katkottoman ruumiillisten ja henkisten tarpeiden täyttymisen. Lasta tulee syöttää, pitää puhtaana, nukuttaa ja hänelle tulee antaa rakastavaa huolenpitoa ja hoivaa. (Furman 1999, 21 – 23.) Vanhemman antamaa hoivaa voidaan kuvailla sanalla holding, joka tarkoittaa kokonaisvaltaista vauvan ympäröimistä turvallisella ja johdonmukaisella huolenpidolla (Sinkkonen 1995, 22). Eli vanhempien tulee vauvan perustarpeiden tyydyttämisen lisäksi huolehtia siitä, että myös lapsen emotionaaliset tarpeet tulee tyydytetyksi. Lapsi tarvitsee siis emotionaalista hoivaa ja huolenpitoa vanhemmiltaan perustarpeiden tyydyttämisen lisäksi. Tämä luo lapselle turvallisuuden tunnetta ja tunnetta siitä, että joku kannattelee ja tukee häntä hänen omissa tunteissaan, joita ei voi vielä itse täysin hillitä.

Vanhemmuudesta voidaan puhua intuitiivisena vanhemmuutena. Tämä tarkoittaa sitä, että vanhempien toiminta vauvaa kohtaan on biologisesti virittäytyntä. Vanhemmat auttavat lasta asettamalla oman toimintansa hoivatilanteita edesauttavaksi. Vanhemmat säätelevät esimerkiksi etäisyyttä lapsen kasvoista, korostavat puhetta, kasvoniilmeitä ja liikehdintää, siten, että se on yksinkertaista,

hidasta ja toistavaa. (Lyytinen & Korkiakangas & Lyytinen 2001, 59 - 60.) Aikuiset pyrkivät myös fyysiseen läheisyyteen lapsensa kanssa ja he korostavat puhettaan ilmeillä ja eleillä (Nurmi et al 2006, 29). Tätä kautta lapsi kykenee olemaan aktiivisena hoivatilanteissa ja hän voi kokea turvallista ja johdonmukaista huolenpitoa. Intuitiivinen vanhemmuus vaatii vanhemmilta herkkyyttä seurata lasta ja sopeuttaa omaa toimintaansa myös vauvan toiminnan mukaan. Tämä perustuu vastavuoroisuuteen ja toimii parhaiten silloin, kun vanhemmat kokevat oman vanhemmuuteensa positiivisesti. Tätä kautta vanhemmat suhtautuvat myös lapseensa positiivisesti ja he pystyvät ymmärtämään paremmin lapsensa tarpeita.

Vanhemmuus voidaan katsoa kehittyvän ja muotoutuvan parhaimmillaan monitasoisena ja monivivahteisena vuorovaikutusprosessina jo oman varhaislapsuuden, lapsuuden, nuoruuden ja varhaisaikuisuuden aikana. Vanhemmuuden on mahdollisuus kasvaa koko ajan, koska vanhemmuus ei ole koskaan valmis, vaan se on aina keskeneräinen. Täydellistä vanhemmuutta ei ole olemassa, mutta on hetkiä lapsen ja vanhempien elämässä, joissa äiti ja isä saavat tuntumaa vanhemmuuteensa mahdollisuuksiin. (Siltala 2003, 16.) Vanhemmat nimittäin oppivat koko ajan uutta vauvastaan ja itsestään vanhempana. Tämä saa vanhemmat hakemaan ja kokeilemaan asioita, tekoja ja keinoja, jotka sopivat heidän perheelleen ja vauvalleen parhaiten.

Jos vanhemmilla on kykyä käydä läpi ja kyseenalaistaa omaa vanhemmuuttaan, niin se mahdollistaa sen, että vanhemmat voivat löytää lapsensa kohtaamisessa keinoja, jotka ovat itsestä tuntuneet hyviltä omassa lapsuudessa (Vilen et al. 2006, 102). Tällä tavoin tulee myös mahdolliseksi se, että vanhemmat eivät toista samoja virheitä, joita omat vanhemmat ovat ehkä tehneet. Jos vanhempien oma kasvatus on ollut riittävän hyvää, niin se antaa hyvät lähtökohdat myös omalle vanhemmuudelle. (Emt., 102.) Jos omat kasvuolosuhteet ovat olleet kuitenkin puutteelliset, niin vanhemman on tärkeä käydä näitä asioita läpi ja pohtia omaa suhdetta vauvaan, sekä pohtia itseään vanhempana. Jos vanhempi kokee, että hän tarvitsee ulkopuolisen apua tähän selvittelyyn, niin tällöin vanhempi voi hakea apua esimerkiksi äitiysneuvolasta tai perheneuvolasta. Täten perhe voi saada apua ja tukea lapsen kasvatukseen jo varhaisessa vaiheessa.

Tärkeää on huomioida se, että hyvä vanhemmuus kehittyy vuosien mittaan sitä mukaa kuin lapset kasvavat ja vanhemmat oppivat tuntemaan lapsensa yksilöinä (Hogg & Blau 2001, 29). Hyviksi vanhemmiksi ei siis tulla heti vauvan ensimmäisinä päivinä tai viikkoina. Alkuun vanhemmista voi tuntua vaikealta ja raskaalta selvittää vauvan kaikkien tarpeiden tyydytyksestä. Esimerkiksi rytmin löytyminen arjessa imetyksen, nukkumisen ja muun vauvanhoidon suhteen vaatii vanhemmilta aluksi voimia ja jaksamista. Haasteellista vauvan syntymä on erityisesti perheelle, jossa lapsi on ensimmäinen. Kaikki on vauvan syntymän jälkeen uutta ja ihmeellistä ja vanhemmat voivat olla epävarmoja siitä, että miten heidän tulisi toimia vauvan kanssa.

Hyvä vanhemmuus lähtee siitä, että vauvaa kunnioitetaan. Vanhempien tulisi pyrkiä myös tekemään arjesta rutiininomainen, luotettava ja ennustettava (Eml., 29). Tähän kaikkeen vanhemmat oppivat vähitellen ja he löytävät oman tapansa ja rytmensä vauvan kanssa. Vanhemmat voivat myös peilata omaa vanhemmuuttaan toisiin vanhempiin ja tätä kautta saada varmistusta omalle toiminnalleen ja vertaistukea omaan vanhemmuuteen. Jos vanhemmilla ei ole lapsiperheitä lähipiirissään, niin vanhemmat voivat mennä esimerkiksi erilaisiin vanhempienryhmiin tai äiti- ja vauva tai isä- ja vauvaryhmiin.

2.2 Lapsen oikeus hyvään vanhemmuuteen

Lapsen oikeuksista puhuminen on noussut esille viime vuosina. Lapsen oikeuksia ei nosteta esille ainoastaan päivähoiton ja sosiaalityön keskusteluissa, vaan lasten oikeudet ovat esillä laajemminkin. (Cannan & Warren 1996, 43.) Lapsen oikeuksiin katsotaan kuuluvaksi esimerkiksi oikeudet hyvään ja riittävään vanhemmuuteen.

Vanhempien velvollisuudet lasta kohtaan määrittyvät lapsen oikeuksien kautta. Lapsella on oikeus hyvään hoitoon ja kasvatukseen, sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeelliseen valvontaan ja huolenpitoon. Lastensuojelulain mukaan lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö. (Puonti et al. 2004, 105 – 106.) Lastensuojelulaissa tuodaan esille myös se, että vanhempien tulee kasvattaa lasta siten, että lapsi saa osakseen

ymmärrystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muullakaan tavoin loukkaavasti. Lapsen kasvatuksen tulee myös edistää lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuulliseen aikuisuuteen. (Lastensuojelulaki 1§ 3 mom.) Eli vanhempien vastuulla katsotaan olevan se, että lapsella on mahdollisuus kehittyä psyykkisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti normaalisti ikätasoonsa nähden.

Vanhemman ja lapsen suhteessa tulee ottaa huomioon se, että vanhempi ottaa vastuun siitä, että lapsi saa kasvaa turvallisessa ilmapiirissä. Lapsi tulee ottaa huomioon yksilönä ja hänellä on lapsen oikeudet ja velvollisuudet, joiden tulee toteutua. (Vilen et al. 2006, 104.) Jos vanhempi ei kykene toimimaan edellä mainitulla tavalla, niin silloin asiaan puututaan esimerkiksi lastensuojelun kautta. Tämä merkitsee sitä, että julkisilla auktoriteeteilla on lasta suojellakseen oikeus ja velvollisuus puuttua siihen, mikä aiemmin on ollut täysin vanhempien oma asia. Eli lapset ja vanhemmat nähdään riippumattomina subjekteina, joilla on erillinen oikeudellinen asema. (Airaksinen 1994, 172 - 173.)

2.3 Isyyden määrittely

Isyyttä voidaan määritellä juridiselta, biologiselta, sosiaaliselta tai psykologiselta kannalta. Isyys voi myös koostua useammasta määritelmästä, ei siis pelkästään esimerkiksi juridiselta kannalta.

Laki lapsen huoltajuudesta määrittelee isyyden juridiseksi isyydeksi. Isyys voi perustua joko isyysolettaman soveltamiseen, isyyden tunnustamiseen tai isyyden vahvistamiseen tuomioistuimen päätöksellä. Avioliittoperheessä aviomiehen oletetaan olevan lapsen isä, kun lapsi on syntynyt avioliiton aikana. Avoliitoissa isyys voidaan tunnustaa lapsen syntymän jälkeen vapaaehtoisessa menettelyssä, jossa mies tunnustaa lapsen omakseen. Juridinen isyys voi perustua tunnustamisen ja isyysolettaman ohella tuomioistuimen päätökseen, jossa tuomioistuin vahvistaa isyyskanteen ja sen, että mies on lapsen isä. Lapsen kohdalla saattaa kuitenkin olla niin, että hänellä ei ole lainkaan juridista isää, koska isyyttä ei ole selvitetty. (Puonti et al. 2004, 106 -107.)

Isyys voidaan kasvatustieteiden tohtorin, professori Jouko Huttusen mukaan määritellä biologiseksi, juridiseksi, sosiaalseksi ja psykologiseksi isyydeksi. Biologisella isyydellä tarkoitetaan miehen ja lapsen välillä valitsevaa biologista, perinnöllistä suhdetta. Vaikka mies ei saisi mitään muuta isän asemaa lapsen elämässä, niin lapsen geneettisestä perimästä puolet on peräisin häneltä. Juridiseksi isäksi voidaan taas tulla avioliiton isyysolettaman, isyyden tunnustamisen tai adoption kautta. Eli juridinen isä ei välttämättä ole biologinen isä. Sosiaalisella isyydellä tarkoitetaan taas sellaista isyyttä, jossa isä asuu lapsen kanssa ja, jossa vaihtelevassa määrin annetaan hoivaa, huolenpitoa ja aikaa lapselle. Eli sosiaalinen isä ei siis ole biologinen tai juridinen isä. Isyyden käsitteistä voidaan erottaa vielä psykologinen isyys, jolla tarkoitetaan isäsuhteen tunnepohjaista, kiintymykseen perustuvaa puolta. Psykologinen isyys määrittyy ensisijaisesti lapsen kautta, eli ketä lapsi pitää isänään, kehen hän on kiintynyt, keneen lapsi turvautuu ja kenellä on hänen kasvatukseensa liittyvää arvovaltaa. (Huttunen 2001, 58 - 60, 62 - 64.)

Isyys on siis käsitteenä monitasoinen ja sillä voidaan tarkoittaa hyvin erilaisia asioita. Isyyteen valmistautuminen ja isän roolin mukainen toiminta on hyvin paljon kiinni siitä, että onko isä juridinen, biologinen vai sosiaalinen isä. Tällöin häneltä odotetaan esimerkiksi erilaisia asioita ja sitä, että miten hänen pitäisi toimia isän roolissa.

2.4 Isyyteen valmistautuminen ja isän rooli

Naisen raskaus alkaa näkyä fyysisesti jo varhaisessa vaiheessa, jonka vuoksi mies voi tuntea itsensä ulkopuoliseksi. Naisen puheet liittyvät vahvasti raskauteen, synnytykseen ja vauvanhoitoon, joten tämä voi tuoda miehelle vaikeuksia hakea omaa paikkaansa ja rooliensa isänä. Nykyisin isät otetaan kuitenkin itsestään selvästi mukaan synnytysvalmennukseen ja itse synnytykseen. Isä eläytyy raskauden vaiheisiin ja iloitsee sikiön sydänäänistä siinä missä äitikin. (Sinkkonen 2003, 262.) Isien roolia ja isyyden tärkeyttä on tätä kautta pyritty tuomaan enemmän esille jo äidin raskausaikana. Mies voi siis jo alusta alkaen

olla mukana ja rakentaa vähitellen omaa isyyttään. Isä voi olla mukana äitiysneuvolassa, hän voi hankkia tietoa vauvan hoidosta ja tätä kautta jakaa vanhemmuutta ja vastuuta alusta alkaen.

Synnytys on tärkeä käännekohta elämässä, koska se on perhetapahtuma. Syntymässä ei ole kysymys vain siitä, että lapsi saadaan ulos äidin kehosta, vaan siinä syntyy koko perhe. Oman lapsen syntymän näkeminen ja myötäeläminen voi olla isälle elämän kaunein kokemus. (Hirvonen 2002, 11.) Synnytykseen mukaan pääsy on isälle siis mahdollisuus ja hän pääsee jakamaan äidin kanssa tunteita, joita synnytys herättää. Vanhemmat pääsevät kokemaan yhdessä vauvan syntymän ihmeen ja he pystyvät heti vauvan syntymän jälkeen aloittamaan vanhemmuuden rakentamisen yhdessä.

Isillä ja isyydellä on monissa kulttuureissa suuri merkitys. Edellisten sukupolvien perinnön siirtäminen jälkipolville on luultavasti edelleen eräs isäksi tulemisen tärkeistä motiiveista (Sinkkonen 2003, 262). Isäksi tulemiseen liittyy myös se, että sen katsotaan kuuluvan osana elämään ja se on yksi rooli, jota mieheltä odotetaan. Isäksi tulo liittyy vahvasti maskuliinisuuden kulttuuriin ja sitä pidetään yhtenä miehisyyden tärkeänä piirteenä. Valmius tulla isäksi riippuu kuitenkin monista eri tekijöistä. Esimerkiksi se, että onko mies halunnut isyyttä, on yksi tärkeä asia kohti isänä olemista ja isyyttä. Joillekin isyys on ollut kauan osa elämänsuunnitelmaa ja toiset eivät varsinaisesti suunnittele isäksi tulemistä (Eml., 262). Näillä on omat vaikutuksensa siihen, että miten mies ottaa vastaan isän roolin ja isyyden. Isyyteen valmistautuminen vaatii sitä, että isyys hyväksytään ja vauvan tuloa uudeksi perheenjäseneksi odotetaan positiivisella mielellä.

Nykyään isyyttä ja isän roolia on alettu painottaa eri tavoin. Vanhemman ja lapsen suhdetta tarkasteltiin pitkään pelkästään äidin ja vauvan kautta. Isyyttä ei juurikaan huomioitu tutkijoiden joukossa. Isyyttä alettiin oikeastaan huomioida vasta 1970-luvun jälkeen sekä Suomessa, että muissa maissa. Esimerkiksi vielä 60-luvulle tultaessa suomalainen isyyskäsitelmä oli se, että isä on perheen leiväntuoja, auktoriteetti ja kurinpitäjä. Tällöin kaikki tiesivät kuka tai mikä isä on, mitkä ovat isän tehtävät ja millainen on hyvä isä, eikä näistä asioista ollut tarvetta keskustella. Muutos nykypäivään onkin ollut suuri, koska isyydestä on

alettu puhua enemmän ja erilaisin painoituksin. (Huttunen 2001, 13.) Muutoksen yhtenä syynä voidaan nähdä esimerkiksi yhteiskunnalliset muutokset kuten naisten työssä käymisen lisääntyminen. Naisten työssäkäynnin vuoksi miesten osallistuminen lastenhoitoon on kasvanut. Miehet esimerkiksi osallistuvat syöttämiseen, hoivaan ja huolenpitoon siinä missä äiditkin. (Dworetzky 1996, 176.) Lisäksi tiedon lisääntyminen isän roolin tärkeydestä lapsen elämässä ovat lisänneet odotuksia miehen osuudesta perhe-elämässä ja kasvattajan ja hoivaajan roolissa.

Miesten hoivan lisääntyminen suhteessa lapseen on siis kasvanut ja isien rooli on muuttunut. Merja Korhonen on tutkinut (1999) isyyden muutosta ja hän toteaa tutkimuksessaan, että sukupolvien välinen vertailu osoittaa, että isyydessä on yhden sukupolven aikana tapahtunut monia muutoksia. Vanhemmuuden osalta muutos näyttää selkeästi enemmän kohdistuneen miehiin ja isyyteen liittyy nykyisin entistä vahvemmin läsnäoloa, läheisyyttä ja huolenpitoa. Kun 1950-luvun isät olivat pääsääntöisesti vielä melko kaukana lasten arkielämästä, niin suurten ikäluokkien miehet ovat jo selvemmin sitoutuneita isyyteensä. (Korhonen 1999, 232.) Jaana Vuoren tutkimuksessa (2001) käsitellään myös osaltaan isän roolia hoivaajana. Tutkimuksessa selvitetään sitä, että miten sukupuoli vaikuttaa vanhemman tehtäviin ja suhteeseen omaan lapseen. Vuori on väitöskirjassaan tutkinut asiantuntijoiden tekstiä vanhemmuudesta ja hän toteaa isän roolista sen, että kirjallisuuden kautta tulee kuva isästä, joka osaa lapsen huolenpidon yhtä hyvin kuin äiti. Isillä katsotaan siis olevan kyky hoivaan ja huolenpitoon, eli lähinnä kysymys onkin isän halusta hoivaan ja huolenpitoon. Useissa Vuoren tutkimissa teksteissä korostuukin isyyden osalta se, että isää kannustetaan ja rohkaistaan toimimaan lapsen hoivaajana ja tarpeista vastaavana vanhempana. (Vuori 2001, 15, 357.) Isältä odotetaan siis kaikin puolin osallistuvaa isyyttä, joka on tärkeää jokapäiväisissä vauvan kanssa tehtävissä asioissa. Osallistuva isyys sisältää vastuullisuutta, sitoutumista, fyysistä läsnäoloa ja lapsen tarpeisiin vastaamista. (Pruett 2000, 19.)

Suomessa isän rooli on muuttunut ja isyyttä on mahdollisuus toteuttaa eri tavoin. Tämä näkyy esimerkiksi perhepoliittisissa uudistuksissa kuten vanhempainrahakausi, isyys-raha ja isyysvapaa. Näiden uudistuksien tarkoituksena on auttaa

isää osallistumaan lapsen hoitoon, sekä tukea isän ja lapsen suhteen myönteistä kehitystä. (STM 2006, 10 - 11.) Isän aseman korostamista on pyritty myös edesauttamaan sillä, että esimerkiksi vuonna 1999 on perustettu isätoimikunta tukemaan isän asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa ja ensimmäinen Vuoden- isä palkinto otettiin käyttöön vuonna 2006. Vuoden isä -palkinto jaetaan henkilölle, joka on edistänyt omalla esimerkillään isyyden merkityksen tunnistamista ja lisännyt näin sen arvostusta. Tämän lisäksi henkilö on toiminut yhteiskunnassa hyvän isyyden puolestapuhujana ja muuttanut näin yleistä asennetta myönteiseksi isyydelle ja isän vahvemmalle roolille perheen arjessa. Päätöksen palkinnon saajasta tekevät sosiaali- ja terveysministeri ja peruspalveluministeri vuorovuosina. (STM tiedote 2007.)

3. VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

Varhaisen vuorovaikutuksen tärkeyttä lapsen elämässä korostetaan ammatti- ja tutkimuskirjallisuudessa. Lapsiperheiden kanssa toimivilta ammattilaisilta edellytetään tietoutta varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä lapsen elämään. Tuon tämän vuoksi esille määritelmiä varhaisesta vuorovaikutuksesta ja siitä, että miten sen katsotaan kehittyvän vanhemman ja lapsen välillä. Tämän lisäksi tarkastelun kohteena on myös se, että mitä seurauksia varhaisen vuorovaikutuksen ongelmista voi ilmetä. Seuraukset varhaisen vuorovaikutuksen ongelmista on tärkeää tuoda esille omana lukunaan, koska tämä luo ymmärrystä sille, että miksi ammattilaisten puuttuminen vuorovaikutuksen ongelmiin katsotaan tärkeäksi. Kappaleen lopuksi tuon vielä esille erilaisten tutkimusten kautta isyyden merkitystä ja isän roolia varhaisessa vuorovaikutuksessa

3.1 Mitä tarkoitetaan varhaisella vuorovaikutuksella

Varhaista vuorovaikutusta voidaan kuvata vanhemman ja vauvan väliseksi vuorovaikutustapahtumaksi. Varhaista vuorovaikutusta kuvaa vuorottelun periaate, joka koskee katseita, eleitä, ilmeitä ja ääntelyä. Molempien osapuolten toiminnot ilmenevät toisiaan täydentäen ja muodostavat vuorovaikutuksen perusrakenteen. (Lyytinen & Eklund & Laakso 2001, 59.) Varhaisessa vuorovaikutuksessa onkin pääosin kysymys tärkeästä ihmissuhteesta, joka on vastavuoroinen ja perustuu kaikin puolin turvaa, hoivaa ja rakkautta antavaan suhteeseen vanhemman ja lapsen välillä.

Aloitteentekijänä vuorovaikutukseen voi toimia vanhempi tai vauva. Aloitteena voi olla esimerkiksi se, että vanhempi nostaa vauvan syliinsä tai vauva jokertelullaan kutsuu vanhempaa luokseen. (Tamminen 2004, 47 - 48). Vauva voi viestittää tarpeistaan ja kiintymyksestään itkemällä, hymyilemällä ja olemalla vastaanottavainen. Vauva esimerkiksi katsoo ja kujertaa vanhemmalleen, kun nämä puhuvat hänelle. (Einon 1999, 103.) Vauvan koko persoona, aistit, tunteet, hermojärjestelmä ja jopa lihakset ovat aktiivisia vuorovaikutustilanteissa (Kontu & Suhonen 2006, 110) Eli vauva on koko persoonallaan, ilmeillään ja eleillään

vuorovaikutuksessa aloitteentekijänä, sekä vastavuoroisena osapuolena. Tärkeää varhaisessa vuorovaikutuksessa onkin se, että sekä vanhempi, että vauva saavat tehdä vuorovaikutusaloitteita. Tärkeää on myös se, että vanhempi ja vauva saavat kokea, että heidän aloitteisiinsa vastataan. Vanhemman ja vauvan vuorovaikutuksessa onkin kysymys kehityksellisestä molemminpuolisuudesta, jossa vanhemman ja vauvan kehitysmahdollisuudet kohtaavat. Siinä vaihtelevat voimakkaat ilon, onnen, hellyyden ja kärsivällisyyden hetket, mutta myös hämmennyksen ja kaaoksen, avuttomuuden, epäonnistumisen, epätoivon, vierauden ja outouden hetket. (Siltala 2003, 16.)

Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen voidaan katsoa alkavan pseudodialogeista. Niillä tarkoitetaan vanhemman toimintaa, jossa ääntelyt, eleet ja ilmeet tulkitaan kommunikatiivisiksi. Vastavuoroisuus syntyy siitä, että sensitiivinen aikuinen osaa tulkita lapsen käyttäytymistä ja tunnetiloja, sekä sijoittaa oman toimintansa lapsen liikkeeseen ja ääntelyyn. (Lyytinen & Eklund & Laakso 2001, 60.) Sensitiivisyydellä tarkoitetaan siis vanhemman kykyä reagoida lapsen viesteihin nopeasti, johdonmukaisesti ja osuvasti (Pajulo 2004, 2543). On oletettavaa, että vanhempien tulkinta lapsesta kommunikoivana ja merkityksiä havaitsevana yksilönä on edellytyksenä sille, että vuorovaikutus pääsee normaalisti kehittymään lapsen ja vanhemman välille. Nämä varhaiset dialogit ovat myöhempien korkeampiasteisten kommunikaatiomuotojen kehityspohjana. (Lyytinen & Eklund & Laakso 2001, 60.) Tämänkaltainen vuorovaikutussuhde vanhemman ja lapsen välillä muodostuu parhaimmillaan sellaiseksi, että lapsen vaikuttamismahdollisuudet voivat kasvaa vähitellen ja lapsi saa mahdollisuuden rakentaa käsitystään ympäröivästä maailmasta ja sen ilmiöistä (Kontu & Suhonen 2006, 110).

Yhtä luonnonmukaista vuorovaikutussuhdetta ei ole olemassa, vaan kukin vauva ja hänen vanhempansa löytävät omanlaisensa. Vanhemmat ja vauva korjaavat usein itse spontaanisti vaikeuksiaan vuorovaikutuksessa. Äiti korjaa isän ja vauvan vuorovaikutusta ja isä vastaavasti äidin ja vauvan. Vauvalla itsellään on myös korjaavia voimavaroja. Vähitellen sisäistyvä isämielikuva korjaa äitimielikuvaa ja päinvastoin koko elämän ajan. (Siltala 2003, 16) Tämä auttaa vanhempia kasvamaan ja kehittymään äitinä ja isänä läpi lapsen elämän.

Ei ole mahdollista ennustaa tarkkaan, mitä tulee tapahtumaan varhaisessa vuorovaikutuksessa. Jukka Mäkelä on puhunut systeemiteorian avulla varhaisesta vuorovaikutussysteemistä. Hänen mukaansa pienikin myönteinen vaikutus kaoottiseen systeemiin voi auttaa eheyttävään suuntaan, tynnyttää ja tervehdyttää, synnyttää uutta ja luoda uusia merkityksiä vanhemman ja vauvan suhteeseen. Jos taas epäsuotuisat olosuhteet jatkuvat ja korjaamista ei tapahdu, silloin kehitys voi jatkua kaoottisuuden suunnassa. (Emt., 17) Tämä tarkoittaa silloin sitä, että vanhempien ja vauvan välinen vuorovaikutus tarvitsee tukea ja ulkopuolista apua tilanteen korjaantumiseksi.

Eli varhainen vuorovaikutus muotoutuu kaiken kaikkiaan aina omanlaisekseen vanhemman ja lapsen välillä. Tärkeää vuorovaikutuksessa on kuitenkin se, että vanhempi ja vauva saavat molemmat olla vuorovaikutuksessa aloitteentekijöinä ja, että vuorovaikutus on heidän välillään aina myönteistä ja mukavaa. Vuorovaikutuksen katsotaan koostuvan useista eri osa-alueista, jotka muodostavat perusrakenteen vuorovaikutukselle. Näiden osa-alueiden eli esimerkiksi ilmeiden, eleiden ja ääntelyn pitäisi olla aina vuorovaikutuksessa mukana vanhemman ja vauvan välillä. Vuorovaikutuksen tulisikin sisältää siis näitä peruselementtejä, molempien vuorovaikutusaloitteita ja vuorovaikutuksen tulisi tapahtua myönteisessä ilmapiirissä.

3.2 Varhaisen vuorovaikutuksen kehitys

Vauvan kasvun, kehityksen ja hengissä säilymisen on katsottu olevan osaltaan kiinni siitä, että miten muut ihmiset suhtautuvat häneen ja ovat vuorovaikutuksessa hänen kanssaan. Yhtenä vaikuttavana tekijänä lapsen sosiaaliseen ja psyykkiseen kehitykseen ja neurofysiologisen kypsymiseen on alettu pitää juuri varhaista vuorovaikutusta (Tamminen 2004, 46, 50.) Varhaista vuorovaikutusta korostetaan vauvan ensimmäisten elinvuosien aikana yhtenä tärkeimmistä asioista vauvan hyvän kehityksen turvaajana.

Joka iässä yksilön on ratkaistava tiettyjä keskeisiä tehtäviä, joista hänen on selviydyttävä edetäkseen parhaalla mahdollisella tavalla seuraavaan kehitysvaiheeseen (Broberg & Almqvist & Tjus 2005, 52). Kehitystehtävät voivat

olla fyysisiä, oman ruumiin hallintaan liittyviä, psyykkisiä, oman mielen ja tunne-elämän hallintaa, sekä sosiaalisia, ympäristön vuorovaikutukseen liittyviä taitoja. Vauvan ensimmäinen tärkeä kehitystehtävä on perusluottamuksen syntyminen. (Vilkko-Riihelä 1999, 194.) Perusluottamuksen syntymistä auttaa se, että vastasyntyneelle vauvalle on evoluution myötä kehittynyt erityinen kyky lähestyä ihmistä, reagoida ihmisen ääniin, hajuihin ja kosketukseen. Vauvalla on myös ainutlaatuinen kyky muodostaa kehityksen mahdollistava kiintymyssuhde läheiseen hoitajaan. Muita tärkeitä kehitystehtäviä perusluottamuksen ja kiintymyssuhteen muodostumisen lisäksi ovat lapsen ensimmäisen vuoden aikana sosiaalinen hymy, katse ja vierastaminen (Broberg & Almqvist & Tjus 2005, 31).

Kahdeksan viikon ikäisen vauvan on todettu aloittavan suoran katsekontaktin vanhempaan ja hieman tämän jälkeen vauva alkaa hymyillä vastavuoroisesti (Stern 1998, 37). Jo kolmen kuukauden ikäisen vauvan on todettu vastaavan vuorovaikutukseen vanhemman kanssa eri tavoin kuin muiden kanssa. Kun vauva esimerkiksi näkee vanhempansa, hän hymyilee nopeammin vanhemmalleen kuin muille ihmisille. Vauva seuraa myös katseellaan vanhempansa pidempään kuin muita. (Bowlby 1969, 199 - 200.) Kun vanhempi vastaa lapsen vuorovaikutusaloitteisiin esimerkiksi hymyyn, katseeseen ja tarpeisiin, niin vauva oppii luottamaan vanhempaan. Hymyyn ja katseeseen vastaaminen lisää luottamusta ja kiintymystä ja opettaa vuorovaikutustaitoja. (Vilkko – Riihelä 1999, 195.) Niillä lapsilla, joilla syntyy luottamus saada aina tarvittaessa aikuiselta lohtua ja turvaa, on myöhempiä kehitystehtäviä ajatellen ratkaiseva etu sellaisiin lapsiin verrattuna, jotka eivät ole saaneet kokea luottamuksen tunnetta vanhemman taholta (Broberg & Almqvist & Tjus 2005, 54).

Nelikuukautisesta lähtien vanhemmat saavat vauvalta helposti hymyjä ja vieraat ihmiset yleensä yhä vaikeammin. Lapsi kykenee myös vähitellen osoittamaan, että hän on mieluiten muutaman harvan ja hyvin tuntemansa henkilön hoidettavana. Tämä näkyy alle vuoden ikäisellä lapsella juuri vierastamisena, kun muita henkilöitä on vanhempien lisäksi paikalla. Lapsi osoittaa siis olevansa valikoivampi ja viihtyvänsä yksinkertaisesti paremmin tiettyjen ihmisten seurassa. Lapsi ottaa siis näin vähitellen vanhempansa turvalliseksi tukikohdaksi ja luottaa siihen, että vanhemmat huolehtivat hänestä. Useammat

vanhemmat kokevat tämän vauvan valikoivuuden myönteisenä kokemuksena ja tämä kokemus tuo enemmän vastuun tunnetta lapsen hyvinvoinnista ja kehityksestä. (Broberg & Almqvist & Tjus 2005, 122, 129.) Vanhemmat saavat myös tällä tavoin vahvistusta omasta roolistaan vanhempana ja he kokevat itsensä tärkeiksi henkilöiksi vauvalle. Jos vauva ei kykene tämänkaltaiseen valikoivuuteen vanhempiensa huolenpidon suhteen, niin vuorovaikutuksen kehittyminen vanhempien ja vauvan välille on vaikeampaa ja vaarana saattaa olla se, että se ei pääse kehittymään kunnolla.

Lapsen temperamentista on paljon kiinni se, että kuinka paljon ja miten lapsi on vuorovaikutuksessa vanhempansa. Temperamentti kuvaa lapsen yksilöllisyyttä ja se on ihmisen persoonallisuuden oletetusti pysyvintä, jo pian syntymän jälkeen jatkuvuutta ilmentävää osaa. (Lyytinen & Eklund & Laakso 2001, 52.) Temperamentilla tarkoitetaan siis ihmiselle tyypillistä yksilöllistä käyttäytymistä tai reagoimistyyliä, joka erottaa hänet muista. Temperamentti kertoo, kuinka ihminen tekee sen, mitä hän tekee. Temperamenttipiirteitä ovat esimerkiksi aktiivisuus, ennen kaikkea motorinen aktiivisuus, sosiaalisuus, jolla tarkoitetaan kiinnostusta muita ihmisiä kohtaan, taipumus mielipahaan ja ärtyvyyteen. (Keltikangas-Järvinen & Räikkönen & Puttonen 2001.)

Varhaisella kommunikaatiolla lapsi pyrkii saamaan toiselta ihmiseltä huomiota. Näitä tavoitteita palvelevat katseet, ääntely, ilmeet, liikkeet ja eleet. Lapsi esimerkiksi ojentelee käsiään ilmaisten näin haluavansa syliin, osoittaa sormellaan esinettä, joka häntä kiinnostaa tai puistelee päätään, kun ei halua tehdä jotakin. (Nurmi et al. 2006, 30.) Vanhemman ollessa vuorovaikutuksessa kehittyvän vauvan kanssa, on hänen pystyttävä arvioimaan vauvan tunnetila tarkasti, jotta hän voi herkästi reagoida vauvan tarpeisiin. Tämä on tärkeää siksi, että vanhempi voi säädellä lapsen tunteita, kiihtymystä ja käyttäytymistä. Pienten lasten kyky säädellä tunteenpurkaustensa ja impulssiensa tasoa ei ole kehittynyt, joten he eivät pysty ilman vanhemman apua saavuttamaan omaa mielihyvää. (Glaser 2002, 79 - 80.) Vanhemman avulla lapsi oppii vähitellen omien tunteiden säätelyä, omien tunteiden tunnistamista ja kokemista (Broberg & Almqvist & Tjus 2005, 123).

Ensimmäisen vuoden aikana vauva oppii siis paljon vuorovaikutuksesta ja siitä, että miten hän itse voi myös vaikuttaa vuorovaikutuksessa. Vauva oppii ensimmäisen vuoden aikana käyttämään katsetta, hymyä ja ääntelyä vanhemman kanssa. Vauvan omasta temperamentista on paljon kiinni se, että miten hän käyttää näitä edellä mainittuja vuorovaikutuksen osa-alueita. Tämän lisäksi vauvan katseen käyttöön, hymyyn ja ääntelyyn vaikuttaa se, miten vanhempi on näihin vastannut ja miten hän on niitä tulkinut.

3.3 Mitä seurauksia voi ilmetä varhaisen vuorovaikutuksen ongelmista

Lapsen ensimmäistä vuotta ajatellen opitut mallit tunteiden ilmaisusta, vuorovaikutuksesta ja syy-seuraussuhteista ovat tärkeitä myöhemmän kehityksen ja psyykkisen selviytymisen kannalta. Lapsuuden tunnepitoiset kokemukset ovat osana persoonallisuuden rakennetta ihmisen myöhemmässä elämässä. (Punamäki 2002, 197.) Lapsen psyykkisen hyvinvoinnin kehitysedellytyksenä on se, että vanhempi tukee kehittyvää lastaan. Tavoitteena on, että lapsi saa hyvät ominaisuutensa, kykynsä ja resurssinsa käyttöön ja pystyy niiden avulla säätelemään toimintaansa. (Kontu & Suhonen 2006, 96.)

Jos vuorovaikutussuhde ei pääse kehittymään lapsen ja vanhemman välillä, niin seurauksena saattaa olla vuorovaikutussuhteen ongelmat, jotka taas voivat aiheuttaa vuorovaikutushäiriöitä. Käyttäytymisen tasolla vuorovaikutushäiriö voi näkyä lapsessa katsekontaktin vähenemisenä tai puuttumisena. Vauva ei tällöin esimerkiksi hae vanhemman katsetta tai hän saattaa välttää sitä. Vuorovaikutushäiriö voi näkyä myös vuorovaikutussäätelyn tai puheen vähenemisenä tai puuttumisena. Vauva voi tällöin vaikertaa, itkeä tai olla hiljaa ja hän ei jokella vasteeksi vanhemman puheeseen. Häiriö voi tulla esille myös yleisen aktiivisuuden ja vasteen vähenemisenä tai puuttumisena. Vauvan liikkeet voivat olla vaimeita ja niukkoja ja vaste esimerkiksi kipuun tulee viiveellä tai on hyvin vaimea. (STM 2004, 160 - 161.)

Häiriintyneessä vuorovaikutuksessa tunnesävy voi olla vähäisessä määrin myönteisiä tunteita sisältävä, hämmentävä, kylmä tai vihamielinen. Vanhempi voi

esimerkiksi käsitellä lasta mekaanisesti tai hän puhuu lapsesta väliin myönteisesti, väliin erittäin kielteisesti ja tunneilmaisut saattavat olla vihamielisiä. Psykologisella tasolla vuorovaikutushäiriö voi vauvassa näkyä esimerkiksi hämmentyneenä tai torjuvana reaktiona vanhemman toimintaa kohtaan. Vauva voi tulla tällöin pelokkaan tai surullisen näköiseksi vanhemman yrittäessä saada lasta hymyilemään. Vanhempi voi taas puolestaan antaa lapsen ominaisuuksille tai toiminnalle todellisuutta vastaamattomia merkityksiä. Esimerkiksi vauvan tullessa kylläiseksi vanhempi ei sitä havaitse vaan kokee, että vauva ei syö, koska on tottelematon. (Emt., 160 - 161.)

Kaiken kaikkiaan varhaisilla hoivakokemuksilla katsotaan olevan kauaskantoisia vaikutuksia lapsen elämään. Myönteiset kokemukset mahdollistavat sen, että lapsi voi tuntea iloa, riemua, onnea ja lapsella on kyky värittää omia kiintymyksen tunteita lämmöllä. Traumaattiset kokemukset taas vahingoittavat lapsen kehitystä ja altistavat lasta myöhemmille ongelmille, kuten oppimisvaikeuksille, käyttäytymishäiriöille ja psyykkisille häiriöille. (Kalland 2004, 119.) Jos siis herkkä vuorovaikutussuhde jää puuttumaan vanhemman ja lapsen väliltä niin, seurauksena saattaa olla myöhemmissä kehitysvaiheissa juuri aggressiota tai liikavalppautta. Ongelmia saattaa ilmetä myös aivojen myöhempään toimintaa ajatellen, koska lapselta puuttuu virikkeitä, joita aivot tarvitsevat kehityksen alkuvaiheessa. (Glaser 2002, 80 – 81, 95.)

Muutamit poikkeavat reagointikerrat eivät vahingoita lasta, mutta jos toistuvasti vanhempi latistaa lapsen ilon tai hymyn tai hänen viesteihinsä ei reagoida, lapsi vetäytyy, passivoituu tai tulee aggressiiviseksi. (Vilkko–Riihelä 1999, 195.) Vuorovaikutussuhteen ongelmien vuoksi lapsella voi ilmetä myöhemmässä kehityksessä myös katsekontaktin välttelyä, fyysisen kosketuksen torjumista, impulsiivisuutta ja arvaamattomuutta. Pienen lapsen kanssa vuorovaikutuksen tuleekin olla selkeää, turvallista, ennustettavaa ja virikkeellistä. (Jernberg & Booth 2003, 38.) On oletettavaa, että vanhempien tulkinta lapsesta kommunikoivana ja merkityksiä havaitsevana yksilönä on edellytyksenä sille, että vuorovaikutus pääsee normaalisti kehittymään lapsen ja vanhemman välille (Lyytinen & Eklund & Laakso 2001, 60). Tärkeintä pikkulapselle on varmuus

siitä, että vanhempaan voi luottaa ja heiltä saa empatiaa ja hoivaa. Tämä vahvistaa vuorovaikutussuhdetta ja estää osaltaan ongelmien syntymistä.

Vuorovaikutuksen ongelmat tai vuorovaikutuksenhäiriöt ovat siis vakavia asioita, jotka vaativat ammattilaisten puuttumista tilanteeseen. Vuorovaikutuksenhäiriöitä voi tulla ilmi esimerkiksi neuvoloissa, jolloin asiaan tulisi puuttua. Tällöin perheelle voidaan antaa tukea ja apua ja ohjata esimerkiksi perheneuvolaan tai lastenpsykiatrialle jatkoselvittelyyn tilanteen vakavuudesta riippuen. Tärkeää kuitenkin on, että varhaisen vuorovaikutuksen ongelmia havainnoidaan, koska niillä on vaikutusta lapsen kehityksen kannalta.

3.4 Isä- ja vauvaparit varhaisen vuorovaikutuksen tutkimuksissa

Isä- lapsisuhteen on katsottu kehittyvän hieman eri tavoin kuin äidin ja lapsen välisen suhteen. Lapsi ei ole koskaan olennainen osa isän kehoa, mutta lapsi on osa isää psykologisesti ja emotionaalisesti. (Furman 1999, 30.) Nykyisin ajatellaankin, että isän ja vauvan suhde kehittyy itsenäisesti, äidistä riippumatta. Laadullisesti äitiys ja isyys eivät poikkea juurikaan toisistaan. Isällä on omalla tavallaan sävyttynyt suhde lapseen aivan ensihetkestä lähtien. Isällä on käytössään yhtä laajat vuorovaikutuksenkeinot kuin äidilläkin. (Sinkkonen 2003, 263.)

Kehityspsykologiset tutkimukset ovat osoittaneet, että vastasyntyneillä lapsilla on halu löytää vuorovaikutusyhteys myös isän kanssa, ei pelkästään äidin kanssa. Isällä on katsottu taas olevan kykyä ja vaistoa vastata lapsen vuorovaikutusaloitteisiin. Vauvat tunnistavat isän huolenpidon ja hoivan omaksi oikeudekseen ja tämä tuo esille isän ja vauvan suhteen tärkeyden. Vauvan on esimerkiksi havaittu ilmaisevan tarvetta isän huolenpidolle ja hoivalle. Vauvat etsivät katseellaan isää, he tunnistavat isän äänen, kasvojen ja vartalon liikkeit. (Pruett 2000, 2, 8.)

Isän osuutta onkin alettu korostamaan varhaisessa vuorovaikutuksessa ja esimerkiksi erilaisissa vanhemmuus- tai perhetutkimuksissa on isyyttä nostettu esille jonkin verran. Pelchat, Bisson Bois, Saucier (2003) ovat tutkineet äidin ja

isän sensitiivisyyttä ja kyseisessä tutkimuksessa isyyttä on tuotu esille yhtä paljon kuin äitiyttäkin. Tutkimuksessaan tuodaankin esille se, että aikaisemmissa tutkimuksissa liittyen vanhempien sensitiivisyyteen ja osallisuuteen vauvan elämään on korostettu pääosin äitiyttä ja äidin roolia huolehtijana. Isyys on siis jätetty lähes kokonaan pois aikaisemmista tutkimuksista. Kuitenkin isän roolin tärkeyttä vauvan kehityksessä on alettu huomaamaan ja tämä näkyy myös tämänkaltaisten tutkimusten lisääntymisenä. Pelchat, Bisson, Bois ja Saucier ovat päätyneet esimerkiksi siihen, että isät ovat yhtä sensitiivisiä vauvoja kohtaan kuin äiditkin. Sensitiivisyyteen ja sen määrään vaikuttavat kuitenkin äidillä ja isällä eri tekijät elämässä, kuten esimerkiksi se, että onko perheessä taloudellisia ongelmia tai parisuhdeongelmia. Nämä tekijät vaikuttavat eri tavoin äidillä ja isillä siihen, että miten sensitiivisiä he pystyvät olemaan vauvaa kohtaan. Esimerkiksi isän sensitiivisyyden määrään vauvaa kohtaan, vaikuttavat alentavasti taloudellisten ongelmien kautta tulevat huolet. Äideillä taas sensitiivisyyttä alentavasti vaikuttavat parisuhteeseen liittyvät ongelmat. (Pelchat & Bisson & Bois & Saucier 2003, 27, 30 - 31, 46.) Eli molemmilla vanhemmilla on samanvertainen kyky sensitiivisyyteen, ainoastaan elämässä tapahtuvien asioiden vaikutukset näkyvät vanhempien sensitiivisyyden määrässä ja laadussa eri tavoin.

Toisenlaista tutkimusta isä-vauvasuhteesta ovat tehneet Edwards, Eiden ja Leonard (2004), jotka ovat tutkineet isän alkoholismien riskivaikutuksia vanhempi-lapsisuhteeseen. Tutkimustuloksissa ei tullut esille suoranaisesti isän alkoholismien vaikutusta vanhempi-lapsisuhteeseen, mutta tuloksissa oli yhteys äidin alkoholiongelmallalla ja äiti-vauvasuhteella. Äidit, joilla oli ongelmia alkoholin kanssa, ilmeni myös sensitiivisyyden vähyyttä suhteessa lapseen. Tutkijoiden mukaan tutkimustulos voi kuitenkin johtua siitä, että isät eivät välttämättä rehellisesti myöntäneet alkoholiin liittyviä ongelmia, jolloin tutkimustulokset saattavat olla osaltaan virheellisiä. Tutkijoiden mukaan kysymyksessä voi siis olla se, että äidit olivat haastatteluissa rehellisempiä kuin isät. Toisena mahdollisena vaihtoehtona tutkijat toivat esille sen, että tutkituissa perheissä isät viettivät vähemmän aikaa lastensa kanssa kuin äidit, jolloin äidin ja vauvan suhde oli huomattavasti läheisempi. Tämän vuoksi äidin omien ongelmien vaikutus vauvaan oli suurempi kuin isän. Eli tutkijoiden oletuksena oli

alun perin kuitenkin se, että isän alkoholismilla olisi ollut myös vaikutuksensa vanhempi-lapsisuhteeseen. (Edwards & Eiden & Leonard 2004, 570 - 574.)

Isä- ja lapsitutkimukset ovat olleet kaiken kaikkiaan yleisellä tasolla pysytteleviä isän ja lapsen välisen vuorovaikutuksen luonteen kuvailuja (Huttunen 1994, 56). Suurimmassa osassa tutkimuksia isyyttä on nostettu esille äiti- ja vauvaparien tutkimusten yhteydessä. Eli tutkimukset koskevat pääosin äidin ja vauvan suhdetta ja isyydestä on omia kappaleita tekstien yhteydessä. Eli varsin harvassa ovat vielä tutkimukset, jotka käsittelevät isän ja vauvan suhdetta. Esimerkiksi Mirjami Mäntymaa toteaa väitöskirjassaan (2006), jossa hän on tutkinut äidin- ja vauvan varhaista suhdetta, että tulevaisuudessa pitäisi enemmän kohdentaa tutkimuksia juuri isän ja vauvan väliseen suhteeseen. Mäntymaa perustelee tätä esimerkiksi sillä, että hänen tutkimuksessaan oli selvä yhteys isien psyykkisten ongelmien ja lapsen käyttäytymisen ja tunne-elämän välillä. Mäntymaan tutkimuksessa isien psyykkisiä ongelmia käsiteltiin äidin mielenterveyden tutkimisen yhteydessä ja tietoa isien psyykkisistä ongelmista tuli äitien haastattelujen kautta. (Mäntymaa 2006, 46, 83.) Eli tieto isien mielenterveys-ongelmista tutkimuksessa ei tullut suoraan isien haastattelun kautta, vaan äitien.

Kaarina Kemppinen on tehnyt väitöskirjan (2007) äidin sensitiivisyydestä ja hän on kohdentanut tutkimuksensa lastenneuvoloissa tehtävään työhön varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseksi. Tutkimus koskee siis äidin ja vauvan varhaista vuorovaikutusta ja tutkimusaineistona ovat erilaiset lomakkeet ja videonauhat. Tutkimuksessa on ollut mukana koko perhe, mutta isää ja isän- ja vauvan vuorovaikutusta koskevaa materiaalia ei ole analysoitu tutkimuksessa. Kemppinen toteaa kuitenkin väitöskirjassaan, että lapsen psykologisen ja psykiatrisen tutkimuksen suuntaus on kuitenkin menossa siihen suuntaan, että myös isä- ja vauvapareja tutkitaan enemmän. Äidin ja isän katsotaan molempien kuuluvan varhaisen vuorovaikutuksen kontekstiin. Eli enää ei puhuta pelkästään äiti-vauvapareista eli dyadeista, vaan äiti- isä- ja vauvapareista eli triadeista. (Kemppinen, 2007 112, 116 - 117.) Äiti, isä ja vauva muodostavat siis suhteen, jossa jokainen osapuoli vaikuttaa herkkään vuorovaikutussysteemiin ja jokaisen toiminta voi muuttaa, kehittää, parantaa ja heikentää kolmikun suhdetta.

Isyydestä on siis tehty tutkimuksia, mutta ne ovat suurimmaksi osaksi tehty siten, että tutkimukseen ovat liittyneet jollakin tavalla myös äidit. Eli joko äidit ovat tuoneet tietoutta isistä tai sitten tutkimuksissa ovat olleet tarkastelun kohteena sekä äidit, että isät. Eli pelkästään isä-vauvapari tutkimuksia ei ole tehty paljon, joten tällaisten tutkimusten tekeminen toisi varmasti lisää tietoutta isän merkityksestä vauvan kehitykseen.

4. SOSIAALITYÖN ASIAANTUNTIJUUS VUOROVAIKUTUKSESSA

Sosiaalityöntekijät työskentelevät eri toimipaikoissa vauvaperheiden kanssa, jolloin työntekijöiltä vaaditaan tietoutta varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä. Sosiaalityöntekijöiden asiantuntemusta tarvitaan yhä enenevässä määrin erilaisissa moniammatillisissa tiimeissä, joissa työskennellään vauvaperheiden auttamiseksi. Tämän vuoksi esittelen seuraavissa alaluvuissa tarkemmin sosiaalityön asiantuntijuutta varhaiseen vuorovaikutukseen liittyen.

4.1 Asiantuntijatyö sosiaalityössä ja varhainen vuorovaikutus

Sosiaalityössä on korostettu enenevässä määrin tarvetta ymmärtää ja tarkastella vanhempien ja vauvan vuorovaikutusta. Varsinkin ennaltaehkäisevässä sosiaalityössä varhainen puuttuminen ja vuorovaikutuksen havainnointi tulee selkeästi esille. Ehkäisevällä työllä pyritään estämään negatiivisen kehityskulun syntyminen ja syveneminen ja sen yleiseksi tavoitteeksi voidaan määritellä hyvien edellytysten antaminen lapsuuteen (Moilanen 2006, 149).

Sosiaalityössä on korostettu viime vuosina lasten oikeuksia ja lapsilähtöistä työtettä (Forsberg & Ritala-Koskinen & Törrönen. 2006, 5). Tämä vaatii osin uudenlaista asiantuntijatyötä, koska työntekijät kohtaavat uusia vaatimuksia, kun lähtökohtana on lapsilähtöisyys. Asiantuntijatyössä työntekijät joutuvat selviämään työelämän uusista muutoksista ja heidän tulisi näihin muutoksiin kyetä myös vastaamaan jollakin tavalla (Launis & Engeström 1999, 64). Kasvavasta työmäärästä selviäminen ei siis riitä, vaan työntekijöiltä edellytetään entistä korkeampaa ammatillista osaamista, uudistumista ja tätä kautta tuloksellisempaa sosiaalityötä (Raunio 2000, 37 - 38). Sosiaalityön työkäytäntöjen ja työmenetelmien kehittäminen onkin yksi asiantuntijatyön ulottuvuus.

Sosiaalityön kentällä tarvitaan asiantuntijoita, jotka kykenevät reagoimaan koko ajan muuttuviin työelämän odotuksiin. Sosiaalityössä onkin ollut nyt viime vuosien aikana esillä se, että sosiaalityön ammattilaisilla on suuri halu opiskella lasten huomioimista, kohtaamista, kehittää ja oppia työmenetelmiä lasten kanssa tehtävään työskentelyyn (Forsberg & Ritala-Koskinen & Törrönen. 2006, 14). Sosiaalityön ammattilaisilla on siis selkeästi halu kehittää uusia menetelmiä ja oppia uutta ja tätä kautta lisätä oman alan asiantuntijuutta. Asiantuntijatyön yksi tunnuspiirre onkin juuri jatkuva tarttuminen työelämästä nouseviin ongelmiin, joiden ratkaiseminen laajentaa tietämistä ja osaamista (Valkeavaara 1999, 102). Osa sosiaalityötä muovaavista tekijöistä on edistänyt uudenlaisen asiantuntijuuden omaksumista ja erityisesti lapsilähtöisen asiantuntijuuden omaksumista. Uuteen näkökulmaan kuuluvat refleктоivuus, tilannesidonnainen herkistyminen ja kykyä soveltaa usein keskenään ristiriitaista lapsuutta koskevaa tietoa yksittäistapauksiin. (Forsberg & Ritala-Koskinen & Törrönen 2006, 14 – 15.)

Sosiaalityön ammattilaisilta vaaditaan siis ammattitaitoa työskennellä pienten lasten kanssa ja ymmärtää asioita, jotka vaikuttavat pienen lapsen elämään ja kehitykseen. Sosiaalityön ammattilaisten tulee tietää lapsen kehitykseen vaikuttavista tekijöistä ja siitä, että mitkä tekijät ovat riskejä ja vaaroja lapsen elämässä kehitystä ajatellen. Tätä kautta työntekijöillä on mahdollisuus miettiä ratkaisuja lapsen tasapainoisen kehityksen turvaamiseksi.

4.2 Sosiaalityöntekijä varhaisen vuorovaikutuksen havainnoijana

Sosiaalityöntekijän osuus varhaisen vuorovaikutuksen havainnoijana voi liittyä esimerkiksi lastensuojelu-, perheneuvola tai lastenpsykiatriatyöhön. Vuorovaikutuksen havainnointi lastensuojelussa voi perustua työparityöskentelyyn ja kotikäynteihin, jolloin vuorovaikutuksesta saa tarkemman kuvan. Perheneuvoloissa ja lastenpsykiatrialla on taas mahdollisuus tehdä vuorovaikutuksen havainnointia moniammatillisessa tiimissä, johon kuuluvat sosiaalityöntekijän lisäksi esimerkiksi lääkäri ja psykologi. Lastenpsykiatrialla vuorovaikutuksen

tutkimusta voidaan tehdä kotikäynneillä, tutkimuskäynneillä tai videoimalla vuorovaikutustilanteita vanhemman ja lapsen välillä.

Sosiaalityöntekijät, jotka tekevät vuorovaikutuksen havainnointia, on usein lisäkoulutuksena esimerkiksi terapiakoulutus. Eli varhaisen vuorovaikutuksen havainnointia voi tehdä ilman terapiakoulutusta, mutta tämä katsotaan usein tarpeelliseksi koulutusmuodoksi ylipäätään esimerkiksi lastenpsykiatrialla työskenneltäessä. Sosiaalityöntekijän työ lastenpsykiatrialla on siis tiimityötä, jossa sosiaalityöntekijä toimii oman alansa asiantuntijana. Sosiaalityöntekijä suunnittelee, toteuttaa ja arvioi perheen hoitoa yhteistyössä tiimin ja perheen kanssa. Tavoitteena on perheen psyykkisen ja sosiaalisen elämäntilanteen hallinta. Sosiaalityöntekijä toimii työryhmässä perhetyöntekijänä ja samalla oman erityisalansa osaajana ja yhteiskunnallisen näkökulman tuojana. (www.tays.fi.) Eli sosiaalityöntekijät tuovat esille varhaisen vuorovaikutuksen havainnoijana ja arvioitsijoina oman erityisalan asiantuntemuksensa ja yhteiskunnallisen näkemyksensä.

Sosiaalityöntekijän vuorovaikutuksen havainnointi liittyy siis vahvasti parityöhön tai tiimityöhön. Eli sosiaalityöntekijät tekevät vuorovaikutuksen havainnointia ja arviointia yleensä toisen työntekijän tai moniammatillisen työryhmän kanssa. Tiimityötä perustellaan lapsilähtöisessä työskentelyssä sillä, että eri asiantuntijoiden näkökulmia tulee esille ja perhe saa tätä kautta enemmän tukea ja apua ongelmiin (Anning et al. 2006, 96 - 97). Sosiaalityön asiantuntijuus lasten kanssa työskenneltäessä perustuu yleensä siihen, että sosiaalityöntekijät tarkastelevat perhettä kokonaisuudessaan ja ongelmat ovat nähtävissä koko perheen ongelmina (Emt., 96 - 97). Eli sosiaalityöntekijät eivät näe esimerkiksi lapsen liittyviä ongelmia siten, että ne olisivat vain lapsen ongelmia. Sosiaalityöntekijä tarkastelee asioita kokonaisvaltaisemmin ja siten, että asioita ratkaistaan perheen kanssa yhdessä, ei vain yhden perheenjäsenen kanssa.

5. TUTKIMUSASETELMA

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tarkoituksena on tutkia sosiaalityön asiantuntijuutta liittyen varhaiseen vuorovaikutukseen ja isyyteen. Tutkimuksella haluan nostaa esille asiantuntijatyötä sosiaalityössä, isän ja vauvan vuorovaikutusta ja isän tärkeyttä lapsen elämään. Eli tuon sosiaalityön asiantuntijuuden lisäksi näkyviin isyyttä ja niitä vahvuuksia, joita isillä mahdollisesti on vuorovaikutussuhdetta ajatellen.

Asiantuntijatyötä, varhaista vuorovaikutusta ja isyyttä tuodaan esille isän ja vauvan vuorovaikutusvideoiden analysoinnin kautta. Analysointia vuorovaikutuksesta suorittavat kaksi lastenpsykiatrialla työskentelevää sosiaalityöntekijää ja materiaalina on lastenpsykiatrian poliklinikalla kuvatut kolme vuorovaikutusvideota. Kiinnekohtana on isä- vauvaparien asemoituminen suhteessa toisiinsa tutkimusvideolla. Sosiaalityöntekijät tekevät vuorovaikutusvideoista arvioita siitä, että minkälaisena heidän ammatillisen arvion mukaan isän ja vauvan vuorovaikutus näyttäytyy ja minkälaisia isyyksiä videoista nousee esille. Näiden kautta pohditaan sitä, että miten sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuus tulee esille ja miten varhainen vuorovaikutus ja isän rooli vaikuttavat lapsen elämään.

Tutkimuskysymykset käsittelevät sosiaalityön asiantuntijuutta, varhaista vuorovaikutusta ja isyyttä. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia vuorovaikutuksen ulottuvuuksia sosiaalityöntekijät havainnoivat videoista/videotallenteista
2. Millaisia isyyksiä sosiaalityöntekijät konstruoivat isän ja lapsen vuorovaikutusvideoista?

Ensimmäinen tutkimuskysymys koskee sosiaalityöntekijöiden omia havaintoja ja arvioita varhaisesta vuorovaikutuksesta. Tarkoituksena on selvittää, miten sosiaalityöntekijät havainnoivat varhaista vuorovaikutusta ja minkälaisia asioita

he pitävät tärkeinä vuorovaikutusprosessissa. Eli kiinnostuksen kohteena on se, millaisia ammatillisia arvioita sosiaalityöntekijät tuovat haastatteluissa esille koskien isä- ja vauvaparien vuorovaikutusta.

Toisessa tutkimuskysymyksessä tarkastellaan puolestaan sitä millaisia isyyksiä nousee esille vuorovaikutusvideoista. Sosiaalityöntekijät havainnoivat omaan ammatilliseen arvioon perustuen, minkälaista isyyttä videoissa tulee esille.

5.2 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen aineistonani ovat keskisuuren yliopistollisen keskussairaalan lastenpsykiatrian yksikössä videoidut tilanteet isän ja lapsen vuorovaikutuksesta. Kyseessä on lastenpsykiatrian omaan tutkimuskäyttöön tuotettu materiaali, jota hyödynnetään lastenpsykiatrialla ammatillisesti vanhemmuuden arvioinnissa. Materiaali on siis jo olemassa tutkimuksestani riippumatta, joten tutkimuksessani hyödynnän jo käytettävissä olevaa materiaalia.

Videoiden katselu mahdollistaa isän ja lapsen vuorovaikutuksen, sanattoman ja sanallisen kommunikaation tarkastelemisen. Videoiden katselun perusteena on myös se, että se mahdollistaa tarkan analyysin tekemisen vuorovaikutuksesta ja videot on mahdollista katsoa useampaan kertaan (Kemppinen 2007, 25). Vuorovaikutusvideoiden kuvaaminen on yksi lastenpsykiatrialla käytetyistä työmenetelmistä, joten valmiiden videoiden hankkiminen sairaala organisaation kautta tuntui tutkimustani ajatellen sopivalta vaihtoehdolta. Videoiden tulkintaa suorittavat tutkimuksessani kaksi sosiaalityöntekijää, jotka työskentelevät samassa lastenpsykiatrian yksikössä, kuin mistä videomateriaalikin on saatu tutkimuskäyttöön. Videoiden katselu lastenpsykiatrian sosiaalityöntekijöiden kanssa toteutettiin heidän työpaikallaan, eli lastenpsykiatrian toimitiloissa ja syynä paikkavalintaan oli se, että salassa pidettävää videomateriaalia ei olisi saanut viedä pois lastenpsykiatrian yksiköstä.

Videoiden saaminen aineistoksi pro gradu-työtä varten vaati lupien saamisen videoilla olevilta vanhemmilta, sekä lastenpsykiatrian toimialueen johtajan

hyväksynnän. Eli videoiden saaminen aineistoksi sisälsi erilaisten lupahakemusten täyttöö, tutkimussuunnitelman tekemistä sairaalaa varten, tutkimussuunnitelman tiivistelmän tekemistä ja näiden esittämistä lastenpsykiatrian johtoryhmälle. Johtoryhmän hyväksymisen jälkeen piti vielä saada erikseen lupa toimialueen johtajalta. Perustelut videomateriaalin saamiseksi tutkimusta varten täytyivät olla tarkat, koska kyseessä on salassa pidettävä materiaali. Arkaluontoisten tietojen osalta pitää tutkittavien kanssa sopia kirjallisesti se, että miten aineistoa käytetään, suojataan ja säilytetään (Kuula 2006, 92). Eli salassapitosäännöksiä toteutumisen vuoksi videoiden saaminen tutkimusmateriaaliksi vaati lupien saamista ja tarkkaa selvitystä videoiden käytöstä ja salassapidosta.

Erityistä huolellisuutta tutkijan täytyy noudattaa, kun ollaan tekemisissä arkaluontoisten ja tunnistellisten aineistojen kanssa. Henkilötietolain mukaan arkaluontoisia aineistoja ovat kaikki ne aineistot, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan henkilön terveydentilaa, sairautta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä. (Kuula 2006, 90 - 91.) Salassapitosäännökset koskevat tutkimuksessani tutkijaa ja haastateltuja ja vaitiolovelvollisuus koskee heidän kaikkien näkemää ja kuulemaa materiaalia ja tietoa. Tutkittavien yksityisasiota koskeva vaitiolovelvollisuus sitoo tutkijoita ja muita tutkimusryhmään kuuluvia jäseniä myös sen jälkeen, kun tutkimus on päättynyt (Emt., 2006, 92). Eli tutkijaa ja haastateltavia koskee nähtyjen videoiden salassapito tutkimuksen päätyttyäkin.

Erilaisten asioiden huomioiminen niin salassapitosäännösten, vaitiolovelvollisuuksien ja eettisten syiden vuoksi, vaati siis useiden kuukausien työn, jotta tutkimusaineiston käyttö varmistui. Erityisen haastavaa ja aikaa vievää oli lupahakemusten täyttö, mutta onneksi sain tähän apua sairaalan johtavalta sosiaalityöntekijältä. Kyseessä oli siis pitkä prosessi, ennen kuin aineisto oli käytettävissä tutkimusta varten, mutta hyvällä avustuksella asiat etenivät ja luvat menivät läpi organisaatiossa.

5.3 Tutkimuksen toteutus haastattelumenetelmänä

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui asiantuntijahaastattelu, koska se mahdollistaa monipuolisen ja syvällisen tiedon saannin tutkittavasta asiasta. Haastattelun eduksi voidaan katsoa se, että siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa ja tämä luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34). Eli tiedon saanti voi olla monipuolista ja rikasta, jos haastateltavan ja haastattelijan vuorovaikutus toimii.

Haastattelu on mahdollista toteuttaa strukturoimattomana, strukturoituna tai puolistrukturoituna. Tutkimukseni kannalta hyödyllisintä oli käyttää puolistrukturoitua haastattelumenetelmää, koska se antoi mahdollisuuden suhteelliseen vapaamuotoiseen keskusteluun. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin (Emt., 45 -47). Haastattelutilanteessa olikin tärkeää antaa sosiaalityöntekijöiden suhteellisen vapaasti kertoa siitä, että minkälaisia havaintoja ja analyysyjä he tekivät videolta koskien vuorovaikutusta ja isyyttä.

Tutkimus toteutettiin siten, että tutkija katsoi jokaisen sosiaalityöntekijän kanssa erikseen videomateriaalin. Haastateltavat sosiaalityöntekijät eivät siis yhdessä analysoineet videoita, vaan kummallekin oli järjestetty omat videoiden katselupäivät. Videoita oli yhteensä kolme kappaletta ja jokainen video katsottiin kahteen kertaan, koska tämä mahdollisti tarkemman havainnoimisen vuorovaikutuksesta ja isyydestä. Ensimmäisellä katselukerralla pääpaino oli isän ja vauvan vuorovaikutuksen havainnoimisessa ja tämä annettiin tehtäväksi haastateltaville jo ennen ensimmäisen katselukerran aloittamista. Tämän jälkeen haastateltaville esitettiin 4 kysymystä koskien vuorovaikutusta ja sitä, että mikä vuorovaikutuksessa oli hyvää ja missä kohdassa oli selkeästi havaittavissa ongelmia. Haastatelluille ei siis annettu tutkimuskysymystenään yhteydessä vuorovaikutuksen elementtejä valmiina, vaan he joutuivat itse tuomaan esille havaitsemiaan asioita ja tekemiään havaintoja oman ammatillisen tiedon pohjalta.

Toisella videoiden katselukerralla painottuivat enemmän isyyden havainnoiminen ja tämä annettiin etukäteen myös haastateltujen tehtäväksi. Haastatelluille esitetyt kysymykset isyyteen liittyen koskivat isyyden arviota, isän roolia ja vahvuuksia videolla. Haastatellut saivat toisen katselukerran jälkeen kertoa omaan ammatilliseen arvioon perustuen havaintojaan isistä.

Haastateltujen sosiaalityöntekijöiden valikoituminen samasta organisaatiosta, kuin mistä tutkimusmateriaali oli saatu, johtui salassapitosäännöksistä. Eli videoita ei olisi voitu näyttää toimialueen ulkopuolisille työntekijöille ilman esimerkiksi organisaation eettisen lautakunnan ja videoilla olleiden vanhempien lupaa. Eli lupaprosessi toimialueen ulkopuolisten työntekijöiden saamiseksi olisi ollut kohtuuttoman pitkä, eikä varmuutta tutkimusmateriaalin saamisesta tutkimuskäyttöön olisi ollut lupaprosessiin ryhdyttäessä. Haastatelluiksi oli kuitenkin alun perin suunniteltu myös lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä, jotka olisivat katsoneet isän ja vauvan varhaisesta vuorovaikutuksesta opetusvideomateriaalin, jossa on aito vuorovaikutustilanne isän ja lapsen välillä. Tätä varten tein tutkimuslupahakemuksen myös erääseen keskisuureen kaupunkiin, josta myös lupa myönnettiin. Useista yrityksistä huolimatta en saanut kuitenkaan lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä arvioimaan oman ammatillisuuden pohjalta isän ja vauvan varhaista vuorovaikutusta ja isyyttä. Tutkimuksesta jäi siis tämän vuoksi laajempi ammatillinen arvio puuttumaan.

5.4 Haastateltujen sosiaalityöntekijöiden taustaa

Haastatellut sosiaalityöntekijät perustavat oman arvionsa vuorovaikutuksen havainnoijana siihen, että he ovat työssään tottuneet havainnoimaan vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välillä. Molempien haastateltavien työhön kuuluu vuorovaikutusvideoiden katselu, mutta toinen työntekijöistä seuraa työssään hieman vanhempien lasten vuorovaikutusvideoita. Haastatelluilla sosiaalityöntekijöillä on siis kokemusta tämänkaltaisista arvioiden tekemisistä, joten videoiden katselu ei tullut heille uutena työmenetelmänä.

Toiselle haastateltavista videot ovat entuudestaan tuttuja, koska ne ovat hänen työryhmässään kuvattuja videoita. Kyseiset videot on katsottu aikanaan työryhmässä ja työryhmän lääkäri on analysoinut ne tarkemmin. Haastateltava kuitenkin kertoi, että videoiden katselusta on jo aikaa. Kyseinen sosiaalityöntekijä on kuitenkin ollut työntekijänä perheen asioissa, joten siltä osin myös perheiden tilanne kokonaisuudessaan on hänen tiedossaan. Toiselle haastateltavista videot eivät olleet ennestään tuttuja ja hän ei ollut työskennellyt kyseisten perheiden kanssa.

5.5 *Kategoria-analyysi*

Aineiston analyysimenetelmänä käytän kategoria-analyysiä. Idea kategoria-analyysiin käyttämisestä tuli graduohjaajaltani ja tämän pohjalta aloin tutustua kategoria-analyysiin. Kategoria-analyysi vaikutti hyvältä analyysimenetelmältä ja se tuntui sopivan aineistooni parhaiten.

Harvey Sacksin kehittämä kategoria-analyysi eli MCD-analyysi (Membership Categorization Device) perustuu havaintoihin kulttuurisesti jaetuista todellisuuden jäsenystavoista. Sacksin mukaan ihmiset tulkitsevat arkielämässä näkemänsä ja kuulemansa asian hyvin samalla tavalla. Sacks kehitteli kategoria-analyysin ideaa kuvatakseen niitä organisoituneita tapoja, joilla ihmiset keskinäisessä vuorovaikutuksessa tuottavat ja ymmärtävät kuvauksia toinen toisistaan. Pohjimmiltaan kyse on siis siitä, että miten ihmiset arkisessa toiminnassaan tuottavat sosiaalista järjestystä. (Forsberg et al. 1991, 112 – 113.)

Kategoria-analyysin keskeisiä käsitteitä ovat muuan muassa jäsenyyuskategoriat, kategoriasidonnaiset toiminnot ja standardiparit (Emt., 1991, 113 - 115). Nämä kolme keskeistä käsitettä liittyvät myös omaan aineistooni. Jäsenyyuskategoriolla Sacks tarkoittaa sitä, että ihmisiä tunnistetaan sijoittamalla heidät tiettyihin kategorioihin, identiteetteihin (Emt., 1996, 113). Ihmisiä voidaan siis sijoittaa yksittäisiin kategorioihin kuten esimerkiksi vauva tai isä. Tutkimuksessani tämä kategorisointi tulee esille haastattelujen kautta ja kategorioiksi muodostuvat isä,

vauva ja vuorovaikutus. Eli sosiaalityöntekijät ovat videoita katsoessaan sijoittaneet havaitsemiaan asioita kategorioiksi.

Sacksin mukaan kategorioihin liitetään myös tietynlaisia toimintoja. Kun ihmisestä tiedetään esimerkiksi hänen identiteettinsä/kategoriansa, niin siihen liitetään tietynlaisia toimintoja, jotka katsotaan olevan ominaisia kyseiselle identiteetille. (Silverman 1998, 79, 83.) Esimerkiksi toimintaan ”itkeä” liitetään kategoriaan ”lapsi”. Kategorioihin liittyy siis olennaisesti niitä määrittävät toiminnot. (Forsberg et al. 1991 114.) Tutkimuksessani sosiaalityöntekijät tuovat esille useita kategorioihin liitettyjä toimintoja, joita he havaitsevat videon aikana. Näitä toimintoja ovat esimerkiksi hymyileminen, nauraminen ja itkeminen.

Sacks määrittelee kategoria-analyysin keskeiseksi käsitteeksi myös standardiparit (Silverman 1998, 82). Sacksin mukaan standardiparit ovat kategoriapareja, joihin liittyy oikeuksia ja velvoitteita (Forsberg, et al. 1991, 115). Esimerkiksi isän velvollisuuteen voidaan katsoa kuuluvaksi vauvasta huolehtimisen. Arkisissa keskusteluissa pyritään määrittelemään sosiaalista todellisuutta ja ihmisenä olemisen tarkentuu juuri näiden standardiparien kautta. Pareihin on kätkeyty moraalitai normi, joka paljastuu vasta, kun joku poikkeaa annetuista odotuksista. (Emt., 1991, 115.) Eli jos isä ei esimerkiksi huolehdi vauvastaan, niin se poikkeaa selvästi annetusta normista ja moraalista. Tutkimuksessani sosiaalityöntekijät tulevat tuottaneeksi useita normeja liittyen vuorovaikutukseen ja isyyteen. Jos normeista poiketaan videoilla, niin sosiaalityöntekijät huomioivat tämän heti. Standardipareihin voidaan liittää toimintojen lisäksi myös kategoriapiirteitä (Roivainen 1999, 26). Esimerkiksi isään ja vauvaan voidaan yhdistää rakkaus ja keskinäinen kiintymys.

Kategoria-analyysissä ollaan kiinnostuneita puheen merkityksistä, eli siitä, että minkälaisia merkityksiä ihmiset puheessaan tuottavat. Merkityksiä korostavassa tutkimuksessa kiinnostus on painottunut sisältöihin ja merkitysten tuottamisen tapoihin. Puheen merkityksiä voidaan tarkastella kategoria-analyysin kautta, joka mahdollistaa kielen käytön pienempien tapahtumien analyysin. (Jokinen & Juhila & Suoninen 1999, 66, 69) Eli kategoria-analyysillä on mahdollisuus pureutua

tarkkaan puheen tutkimiseen ja pienienkin asioiden havaitsemiseen puheessa. Kategorioiden käyttö on perusteltua erityisesti silloin, kun halutaan tarkempaa erittelyä isoista analyysiyksiköistä (Emt., 1999, 69).

Kategorioihin liittyvä tieto muodostaa eräänlaisen kulttuurisen tietovarannon, jonka sisältöä hyödyntämällä rakennamme ymmärrystä yhteiskunnasta, itsestä ja toisista. Usein kategorisoinnissa on kysymys ihmisten määrittelystä. Ihmisen, muiden tai itsen sijoittaminen johonkin kategoriaan helpottaa hahmottamistamme, antaa vinkkejä siitä miten meidän pitäisi tuosta henkilöstä ajatella, miten häneen suhtautua tai millaista toimintaa ja ominaisuuksia itseltämme odotetaan. Kategoriat auttavat hahmottamisessa nimenomaan sen vuoksi, että niihin on kiinnittynyt tiettyjä ominaisuuksia, piirteitä ja toimintoja, joita oletamme kategoriaan nimetyllä ihmisellä olevan. Ihmisten sijoittaminen johonkin kategoriaan on väistämättä seurauksellista, eikä vähiten sen vuoksi, että kategoriat tuottavat ihmisille identiteettejä. (Juhila 2004, 169 - 170.) Kategorisointi on siis olennainen osa ihmisten keskinäistä kanssakäymistä. Ilman sitä ihmisten olisi vaikeaa ymmärtää toisiaan erilaisissa tilanteissa ja koordinoida yhteistä toimintaa. (Juhila 2004, 21.)

5.6 Aineiston analysointi kategoria-analyysi menetelmällä

Ennen kuin pääsin aineiston analysointiin ja kategorisointiin, niin minun täytyi aloittaa tekstin litterointi. Litteroitua haastattelumateriaali minulle kertyi 42 sivua ja litteroin tekstin lähes sanatarkasti. Tekstin litteroimisen jälkeen seuraavana vaihe oli yhteenvetojen tekeminen tekstistä. Eli luin tarkasti tekstin, josta sitten valitsin osuuksia yhteenvetoon. Yhteenvedosta jätin pois samojen asioiden toistot ja pyrin muutenkin valitsemaan oleellisimman tiedon. Yhteenvedosta tuli kaiken kaikkiaan sivuja yhteensä 36, joten se tiivisti tekstiä jonkin verran ja tämän vuoksi sitä oli helpompi lukea. Yhteenvedoa lukiessani tekstistä alkoi vähitellen hahmottua selkeästi kolme pääkategoriaa, jotka nousivat kerta toisensa jälkeen eniten esille tekstistä. Pääkategorioiksi muodostuivat isä, vauva ja vuorovaikutus.

Pääkategorioiden ollessa selvät, oli helppo lähteä jaottelemaan tekstiä sen mukaan, mitkä kohdat koskivat isää, vauvaa tai vuorovaikutusta. Eli pääkategorioihin alkoi vähitellen liittyä erilaisia toimintoja ja piirteitä, joilla sosiaalityöntekijät kuvasivat isiä, vauvoja ja vuorovaikutusta. Alleviivasin ja erottelin tekstiä sen mukaan, että mitkä kohdat koskivat isää, vauvaa tai vuorovaikutusta. Tämän jälkeen aloin järjestelmällisesti kokoamaan taulukoiksi pääkategorioihin kuuluvia asioita. Taulukoita tehdessä ja lukiessa piirtyi vähitellen kuvaa siitä, että minkälaisia osa-alueita pääkategorioista alkoi nousta esille. Osa-alueiksi kiteytyivät puhe, ilmeet, eleet, temperamentti, sensitiivisyys ja isyys koska näihin liittyviä asioita haastatellut sosiaalityöntekijät kuvasivat eniten.

Uusien kategoriataulukoiden tekeminen alkoi, kun osa-alueet selkiytyivät. Eli seuraavana vaiheena olikin se, että jokaisesta isään, vauvaan ja vuorovaikutukseen liittyvästä tekstistä tein erikseen taulukot liittyen puheeseen, ilmeisiin, eleisiin, temperamenttiin, sensitiivisyyteen ja isyyteen. Eli keräsin tekstistä kaikki kohdat, jotka koskivat esimerkiksi videolla 1 olleen isän puheen kuvausta ja tästä kerätystä materiaalista tein isän puhetta kuvaavat taulukot. Tällä tavoin jatkoin sitten kaikkien pääkategorioiden osa-alueiden kohdalla. Tämän jälkeen yhdistin vielä kaikkien kolmen vuorovaikutusvideoiden pääkategorioiden osa-alueet yhteen. Eli yhdistin siis esimerkiksi jokaisen videolla olleen isän puhetta koskevat tekstit, koska näin mahdollistui vertailu ja mainintakertojen laskeminen isien puhetta koskevasta tekstistä. Tekemiäni taulukoita pääkategorioiden osa-alueiden liittyvistä toiminnoista ja piirteistä esittelen tarkemmin analyysiluvussa.

6. ISÄN JA LAPSEN VUOROVAIKUTUSVIDEOT

Isä-vauvaparien vuorovaikutusvideoiden taustalla on perheen asiakkuus pikkulapsipsykiatrian poliklinikalla. Pikkulapsipsykiatrian poliklinikalla työskentelevät lääkäri, sairaanhoitaja, psykologi ja sosiaalityöntekijä. Pikkulapsipsykiatrian poliklinikalle tullaan esimerkiksi terveyskeskuksen, perheneuvolan tai aikuispsykiatrian poliklinikan läheteellä. Poliklinikalla tarjotaan hoitoa 0-4- vuotiaille lapsille ja heidän perheilleen. Poliklinikalle tulon syitä voivat olla vauvan ja vanhemman vuorovaikutuksen vaikeudet, vauvan tai pikkulapsen ongelmat (esimerkiksi syömisvaikeudet, univaikeudet, itkuisuus, levottomuus, vetäytyminen, käytösongelmat) tai vanhempana jaksamiseen liittyvät ongelmat. (www.tays.fi.) Tutkimuksessani käytettyjen vuorovaikutusvideoiden perheiden lähettämisen syynä pikkulapsipsykiatrialle ovat olleet kaikissa kolmessa perheessä äidin mielenterveysongelmat.

Haastateltavien sosiaalityöntekijöiden kanssa katsotulla ensimmäisellä vuorovaikutusvideolla ovat 5 kuukauden ikäinen vauva ja noin 20-vuotias isä. Isä ja vauva ovat tutkimushuoneessa vauvanpeitolla, jossa on leluja. Video kestää noin 15 minuuttia ja tuon ajan isä ja vauva ovat vauvanpeitteen päällä. Videotilanteessa on leikkimistä leluilla, suukottelua, vauvan nostelua ja syöttötilanne.

Toisessa videossa ovat 3 kuukauden ikäinen vauva ja noin 35 - 40-vuotias isä. Isä ja vauva ovat lattialla vauvanpeiton päällä. Isä juttelee videolla lapselleen ja he leikkivät peiton päällä olevilla leluilla. Videolla on leluilla leikkimistä, sylissä pitämistä ja syöttötilanne. Video kestää 15 minuuttia.

Viimeisessä videossa ovat 3,5 kuukauden ikäinen vauva ja noin 35-vuotias isä. Video alkaa syöttötilanteesta, jossa isä istuu nojatuolissa ja syöttää lasta tuttipullost. Isä siirtyy syöttötilanteen jälkeen lattialle vauvanpeitolle vauvan kanssa. Videossa on isän ja vauvan välillä leikkitalanteita lelujen kanssa, sylissä pitoa, hyppyttämistä, ikkunasta katsomista ja kiertelyä tutkimushuoneessa. Video kestää 15 minuuttia.

6.1 Isän ja vauvan vuorovaikutus

Alaluvuissa 6.1.1 - 6.1.5 käsittelen ensimmäisen tutkimuskysymyksen mukaisesti ensin isän ja vauvan vuorovaikutusta. Eli analyysin kohteena on se, että minkälaisia asioita sosiaalityöntekijät havainnoivat vuorovaikutuksesta. Alaluvut etenevät haastatteluissa esille tulleiden eri vuorovaikutuksen osa-alueiden mukaisesti. Kyseisiä vuorovaikutuksen osa-alueita on haastattelujen perusteella muodostunut yhteensä viisi ja ne koskevat, puhetta, ilmeitä, eleitä, temperamenttia ja sensitiivisyyttä. Jokaista osa-aluetta käsitellään omana alalukunaan ja tämä on perusteltua siksi, että isän ja vauvan vuorovaikutukseen liittyvistä elementeistä saadaan tällä tavoin tarkempi ja laajempi kokonaiskäsitely.

Käytän jokaisessa alaluvussa taulukoita ja ne etenevät kategorioiden mukaan. Eli aloitan taulukot jokaisessa luvussa isä kategoriasta ja tämän jälkeen siirryn vauva kategoriaan ja luvun lopuksi esittelen vuorovaikutuksen kategorian. Kategorioita koskevissa taulukoissa esitellään niitä piirteitä ja toimintoja, joita sosiaalityöntekijät havainnoivat videoilta. Piirteet ja toiminnot ovat sijoitettuna taulukkoon siten, että ensin esitellään positiivisia piirteitä ja toimintoja ja viimeisinä esitellään mahdollisesti esille tulleet negatiiviset asiat. Olen laskenut sosiaalityöntekijöiden haastatteluista sen, että kuinka monta kertaa he ovat kategorioiden kohdalla maininneet kyseiseen vuorovaikutuksen osa-alueeseen liittyviä piirteitä tai toimintoja. Nämä mainintojen määrät on taulukossa esitetty piirteiden ja toimintojen alapuolella numeroina.

Vuorovaikutuksen tarkastelusta siirryn tutkimuskysymysten mukaisesti isyys aiheeseen, jota käsittelen luvussa 6.2. Sosiaalityöntekijät arvioivat videoista isyyttä omasta ammatillisesta näkökulmasta ja tätä tuon esille samalla tavoin kuin vuorovaikutuksen osa-alueisiin liittyvissä alaluvuissa. Eli Isyyteen liittyvässä kappaleessa esitellään myös taulukko ja siinä tuodaan näkyviin isyyden piirteitä ja toimintoja. Isyyttä kuvaava taulukko on saman logiikan mukaisesti tehty kuin vuorovaikutuksen osa-alueisiin liittyvät taulukot.

Käytän kappaleiden 6.1. - 6.2 haastattelusitaateissa sosiaalityöntekijöistä nimityksiä S1 (sosiaalityöntekijä 1) ja S2 (sosiaalityöntekijä 2). Haastattelu-

sitaateissa on eroteltu myös vuorovaikutusvideot ja käytän niistä nimityksiä V1, V2 ja V3 (video 1, video 2 ja video 3). Tekstissä käytän myös selkeyden vuoksi tunnisteena sosiaalityöntekijä 1 ja sosiaalityöntekijä 2. Isistä ja vauvoista käytän tekstissä tunnisteina esimerkiksi ensimmäisen videon isä tai ensimmäinen vauva.

6.1.1 Puheen arviointia isän, vauvan ja vuorovaikutuksen kategorioissa

Ensimmäisenä teemana käsittelen aineistossa esille tullutta puhetta. Eli haastatteluissa käy useaan otteeseen ilmi sosiaalityöntekijöiden arvioita isän tavasta puhua ja lapsen kommunikoimisesta, sekä isän ja lapsen keskinäisestä vuorovaikutuksesta.

Videoilla sosiaalityöntekijät havainnoivat isien puheesta eniten äänen vaihtelevuutta ja sitä, että miten isät käyttävät puhetta vuorovaikutuksessa. Yksikään isistä ei ole hiljaa videoinnin aikana, vaan kaikki puhuvat vauvoilleen ja he ovat myös vastavuoroisia vuorovaikutuksessa.

Taulukko 1: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT ISIEN PUHETAVOISTA

vastavuoroisuus puheessa:	äänen vaihtelevuus:	puheen käyttö:	huokailu:	ei käyttänyt paljon puhetta:
2	6	5	1	1

Kaikissa kolmessa videossa sosiaalityöntekijät kiinnittävät huomiota tapoihin, joilla isät puhuvat. Sosiaalityöntekijät arvioivat ensisijaisesti sitä, että miten isät puhuvat vauvoille ja miten he huomioivat puheessa vauvoja. Videoista käy ilmi isien puheen käyttöä ajatellen sekä positiivisia, että negatiivisia asioita. Ensimmäisellä videolla isä kategoriaan liitettävää puhetapaa sosiaalityöntekijät kuvaavat varsin samalla tavoin.

S1, V1: Isä lähti vastaamaan siihen lapsen ääntelyyn matkimalla ja ääntelemällä sen lapsen ääniä. Isän ääni oli vaihteleva ja se ei ollut mitenkään monotooninen.

S2, VI: Isä keskusteli lapsen kanssa. Hän yritti puhua lapsen kielellä ja vähän korkeemmalla äänellä.

Sosiaalityöntekijöiden huomio kiinnittyy ensimmäisen isän kohdalla puheen piirteistä ”vastavuoroisuuteen” ja ”äänen vaihtelevuuteen” ja nämä kohdat löytyvät taulukosta 1. Eli isä keskustelee ja lähtee vastaamaan lapsen ääntelyyn ”matkimalla” ja ”ääntelemällä” samalla tavoin. Sosiaalityöntekijät pitävät selkeästi tärkeänä sitä, että isä on puheessaan vastavuoroinen ja lasta huomioiva. Isä siis matkii ja äänтелеe samalla tavoin kuin hänen vauvansa ja heille muodostuu tavallaan yhteinen kieli, jolla puhua. Isä mukauttaa oman puheensa vauvan tasolle, eikä hän esimerkiksi puhu sellaisia asioita, joita lapsi ei ymmärtäisi millään tavoin. Isä saa sosiaalityöntekijöiltä positiivista huomiota siitä, että hän on huomionnut omassa äänessään sen, että hän on vuorovaikutuksessa vauvan kanssa. Eli isän ääni on vaihteleva ja hieman korkeampi, kuin mitä isällä olisi esimerkiksi aikuisen kanssa puhuttaessa. Sosiaalityöntekijä 1 tuokin esille sen, että isän ääni ei ole ”monotooninen” ja tämä on selkeästi tärkeä asia puheen osalta.

Isän vastavuoroisuutta ja äänen käyttöä sosiaalityöntekijät pitävät siis selvästi hyvänä ja sosiaalityöntekijät määrittelevät nämä puhettavan piirteet tämän isän kohdalla hänen vahvuudekseen. Sosiaalityöntekijä 2 mielestä puhetta on kuitenkin videolla paljon ja tämä ei ole kaikissa kohdin pelkästään positiivinen asia.

S2, VI: Puheen tasolla, että hän jutteli ja käytti paljon puhetta ja siinä puheessakin oli sellasta vastavuoroista, että jos vauvalta tuli joku asia, niin hän pyrki vastaamaan samaa, mutta sitä oli aika paljon sitä puhetta. Sit se oli aika hijanen se vauva, että voi olla, että se korostu. Rauhallisemmassa tilanteessa, niin sitten lapsi otti paremmin kontaktia, et sit, ku se isä vähä rauhottu.

Yllä olevasta aineisto-otteesta on luettavissa isä- kategoriaan liitettävän puheen piirteistä edelleen ”vastavuoroisuus”, mutta myös isän ”puheen käyttö” vuorovaikutuksessa. Sosiaalityöntekijät arvioivat positiiviseksi sen, että isä ”käytti paljon puhetta”, ”jutteli” vauvalle, että hän on puheessaan vastavuoroinen.

Eli isä on vastavuoroinen puheessaan ja hän pyrki vastaamaan vauvalle samalla tavoin, kuin vauva äänтелеe hänelle. Sosiaalityöntekijä tulkitsee siis isän puheen käyttöä positiiviseen sävyyn, ”käytti paljon puhetta”, ”pyrki vastaamaan samaa”. Sosiaalityöntekijä kuitenkin pohtii myös, että puhetta paljon. Isä kategorisoituu siis ”puheliaksi”, joka toisaalta on sosiaalityöntekijän mielestä joissakin kohdin liiallista. Haastateltava tuo kuitenkin esille sen, että isän puhuminen saattaa korostua, koska vauva on hiljainen videolla.

Toisessa ja kolmannessa videossa haastateltujen kiinnostusta herättää isien äänensävy ja äänen käyttö puheessa. Kolmannen videon kohdalla sosiaalityöntekijät ovat eri mieltä isän puheen piirteistä. Sosiaalityöntekijä 1 arvion mukaan isä ei käytä ääntään ja sosiaalityöntekijä 2 mielestä isän ääni ja puheet ovat taas ”kivoja”.

S1, V2: Isän ääni oli laskeva ja nouseva ja se sai sen lapsen kiinnostuun siitä äänestään.

S2, V2: Hänellä oli kiva äänensävy. Miellyttävä, lapsenomasempi ja puhekin oli eri korkeudella.

S2, V2: Isä huokas ja jotenki toimi erilailla, kuin mitä se muu olemus oli.

S1, V3: Isä oli aika hiljanenkin, et se ei oikeestaan käyttänyt omaa ääntään.

S2, V3: Sen isän ääni ja puheet oli kauhean kivoja. Siinä oli hyvä puheen ja äänen lapsiviritteisyys.

Toisen isän ääntä sosiaalityöntekijät kuvaavat ”laskevaksi” ja ”nousevaksi”, sekä ”miellyttäväksi”, ”lapsenomaiseksi” ja ”eri korkeudella” olevaksi. Sosiaalityöntekijä 2 kuvaa myös kolmannen isän ääntä ”lapsiviritteiseksi”, mutta tämän lisäksi hän on vielä sitä mieltä, että isän ”ääni ja puheet olivat kivoja”. Yhteenvetona totean, että sosiaalityöntekijät arvioivat isien siis käyttävän ääntään toivotulla tavalla ja puhuvan lasta huomioivasti. Sosiaalityöntekijät kiinnittävät huomiota siis myös näiden piirteiden lisäksi isien puheen käyttöön, mutta

vastavuoroisuutta ei tule esille, kuten ensimmäisen isän kohdalla. Eli isät eivät lähde matkimaan vauvojensa ääntelyä, niin kuin ensimmäisen videon isä tekee.

Edellä olevasta aineisto-osiosta negatiivinen huomio koskee kolmannen isän hiljaisuutta ja sitä, että sosiaalityöntekijä 1 mukaan hän ”ei käyttänyt omaa ääntään” ollessaan vuorovaikutuksessa vauvansa kanssa. Tämä kohta liittyykin taulukossa 1 kohtaan ”ei käyttänyt paljon puhetta”. Isän puheen vähäisyys on sosiaalityöntekijän 1 arvion mukaan selkeästi negatiivinen asia vuorovaikutusta ajatellen. Sosiaalityöntekijä 2 havainnoi myös negatiivisia piirteitä, mutta hän huomioi näitä piirteitä toisen videon isästä, joka osoittaa kyllästymisen merkkejä videoinnin aikana. Tällaista kyllästymiseen viittaavaa puheen toimintaa sosiaalityöntekijä 2 määrittelee huonon vuorovaikutukseen kuuluvaksi. Tämä tulee esille, kun isä huokaa videolla. Sosiaalityöntekijä 2 tuleekin tällä tavoin määritelleeksi kyllästymiseen viittaavan toiminnan, huonon vuorovaikutuksen normiksi.

Yhteenvedona puheeseen liittyen videolla olleet isät saivat enemmän positiivisia huomioita kuin negatiivisia. Jokainen isä siis puhuu videoilla ja isät huomioivat puheessaan lasta ja heidän äänensävyä on lapselle sopivaa. Videoita katsoessaan sosiaalityöntekijät eivät havainneet negatiivista puhetta tai ärtymystä lasta kohtaan. Eli isien äänessä tai muutenkaan puheen tasolla ei ollut havaittavissa sosiaalityöntekijöiden tai tutkijan oman arvion mukaan vihamielisyyttä tai kiukkua videoinnin aikana. Tosin kyllästymisen merkkejä on havaittavissa yhden isän osalta, koska hän huokailee videolla ja yhden isän hiljaisuudesta on negatiivisessa mielessä maininta haastatteluissa. Sosiaalityöntekijät tulkitsevat huokailua ja hiljaisuutta huonona asiana, eikä tällaista toimintaa pidetä hyvään vuorovaikutukseen kuuluvana. Sosiaalityöntekijät tekevät haastattelun kuluessa asiantuntijatulkintaa, että mikä katsotaan huonoksi vuorovaikutukseksi. Asiantuntijat usein liittävät hyvään vanhempi-lapsivuorovaikutukseen vastavuoroisuuden, myönteisen äänensävyn ja puheen lapsiviritteisyyden.

Sosiaalityöntekijät arvioivat haastatteluissa myös vauvojen ääntelyä eli vauvan puhetta. Tällöin on kyse vauva-kategoriaan liitetyn ääntely-toiminnan ja sen

positiivisten tai negatiivisten piirteiden arvioinnista. Vauvojen puheen osalta sosiaalityöntekijät kiinnittävät erityisesti huomiota vauvojen iloiseen ääntelyyn isilleen ja tästä on haastatteluissa kolme mainintaa. Vauvat ovat selkeästi myös vastavuoroisia puheessaan ja he ”juttelevat” isilleen. Videolla on siis iloista ääntelyä, mutta pieniä itkukohtiakin vauvoille tulee. Videoilla olevista vauvoista vain yksi vauva nauraa molempien sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan.

Taulukko 2: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT VAUVOJEN ÄÄNTELYSTÄ ELI PUHETAVOISTA

iloinen ääntely:	vasta-vuoroisuus puheessa:	jokeltelu:	nauru:	itku:
3	2	2	2	2

Kun vauvat ääntelevät, he pyrkivät olemaan vuorovaikutuksessa isiin puheen tasolla. Sosiaalityöntekijät esimerkiksi tuovat esille, miten ensimmäisen ja toisen videon vauvat vastaavat videoilla äännelemällä isille ja miten he ovat aloitteentekijöinä puheen ylläpitämisessä.

S1, V1: Rauhallisessa vaiheessa lapsi silleen iloisesti äänteli siinä.

S2, V1: Niillä oli yhteisiä kivoja hetkiäkin siinä ja se vauva naurokin välillä. Muutamia itkukohtia tuli kuitenkin.

S1, V2: Kauhean ihana oli tää vauva ja semmonen ilonen jokeltelu, semmonen tyytyväisen oloinen siinä. Vauva oli aika hyvällä päällä, eihän se juurikaan itkenyt.

S2, V2: Lapsi luotti isään ja hän ihan tyytyväisenä oli siinä lattialla ja jutteli isän kanssa.

Vauvojen puhetta eli jokeltelua ja muuta ääntelyä sosiaalityöntekijät kuvailevat esimerkiksi ”iloiseksi”. Sosiaalityöntekijä 2 havainnoi ensimmäisen vauvan kohdalla naurua, mutta myös muutamia ”itkukohtia”. Sosiaalityöntekijät pitävät

selkeästi hyvänä sitä, että ensimmäisen ja toisen videon vauvat ääntelevät, ja omalla tavallaan juttelevat ja ovat vastavuoroisia vuorovaikutuksessa. Eli ensimmäisen ja toisen videon vauvat kategorisoituvat ”iloisiksi ääntelijöiksi” puheen osalta. Erityisesti toisen vauvan kohdalla molemmat haastatellut tuovat vielä esille hänen ”tyytyväisyyttä”. Tämä kuvastuu videolla sosiaalityöntekijä 2 arvion mukaan siten, että vauva ”ei juurikaan itkenyt”. Tämänkaltaisesta vauvan puhetoiminnan piirteistä voi päätellä sen, että hän nauttii vuorovaikutuksesta isänsä kanssa puheen tasolla ja hän on tottunut isänsä kanssa olemaan tällä tavoin.

Kolmannessa videossa sosiaalityöntekijä 1 mielestä vauva ei juuri ole puhekontaktissa tai ylipäättään osoita erityistä kiinnostusta isää kohtaan.

S1, V3: Lapsi ei ollu kauheen kiinnostunut siitä isästä. Jossain vaiheessa se vähän vastaili.

Sosiaalityöntekijä 1 pohtii haastattelussa sitä, että vauvan kuuluisi olla enemmän puheen tasolla vuorovaikutuksessa ja hänen pitäisi olla myös kiinnostuneempi isästä. Kolmannen vauvan kohdalla puheen piirteistä tulee esille kuitenkin ”vastavuoroisuus”, kuten muidenkin videoiden vauvojen kohdalla. Kolmannen vauvan vastavuoroisuutta puheen tasolla ei voida kuitenkaan pitää niin vahvana, kuin muiden videoiden vauvoilla. Tämä johtuu siitä, että muiden vauvojen vastavuoroisuus tulee haastateltujen puheissa eri tavoin esille. Sosiaalityöntekijä 1 kuvailee kolmannen vauvan vastailua isälleen esimerkiksi sanoilla ”vähän vastaili” ja muiden vauvojen kohdalla sosiaalityöntekijät eivät käytä tämänkaltaisia kuvauksia. Kolmannen videon vauva kategorisoituu siis ”vähemmän vastavuoroiseksi” vuorovaikutuksessa verrattuna kahden muun videon vauvoihin.

Kaikilla vauvoilla on siis havaittavissa puheen tasolla jonkinlaista vastavuoroisuutta ja kahdella vauvalla sosiaalityöntekijät huomioivat iloista ääntelyä vuorovaikutuksessa. Sosiaalityöntekijät tuovat esille kuitenkin negatiivisia piirteitä liittyen pieniin itkukohtiin ja kolmannen videon vauvan vähäiseen ääntelyyn isälle. Eli sosiaalityöntekijät arvioivat puheen positiivisiksi piirteiksi vauva kategoriassa vastavuoroisuuden suhteessa isään, iloisen ääntelyn,

sekä naurun. Huonoiksi asioiksi vuorovaikutuksessa haastateltavat nostavat omaan ammatilliseen tulkintaan perustuen vauvan itkemisen ja vähäisen vastavuoroisuuden.

Isien ja vauvojen vuorovaikutus videolla koostuu monipuolisesti eri puheen tasoista, joita vuorovaikutukseen katsotaan kuuluviksi. Videoilla näkyy esimerkiksi vastavuoroisuutta, paljon puhetta ja yhteistä keskustelua. Yhteistä keskustelua ja vastavuoroisuutta videoissa tulee eniten esille ja näistä puhettavan piirteistä on haastatteluissa yhteensä kuusi mainintaa.

Taulukko 3: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT ISIEN JA VAUVOJEN PUHETAVOISTA VUOROVAIKUTUKSESSA

vauvan ääntely sai isän vastaamaan: 3	paljon puhetta: 2	äännet kivoja: 2	yhteinen keskustelu: 3
--	----------------------	---------------------	---------------------------

Sosiaalityöntekijöiden mielestä isät ovat pääosin hyvin kontaktissa puheen tasolla vauvojensa kanssa. Vauvat ovat myös omalla ääntelyllään, jokeltelullaan ja naurullaan mukana vuorovaikutuksessa. Eli vuorovaikutus puheen tasolla näyttää kaikissa kolmessa videossa toimivan tältä osin.

S1, V1: Ääntelyhän oli aika tärkeä, että kun se vauva äänteli, niin se sai isän eri tavalla vastaamaan siihen lapseen, se lapsen ääntely. Se oli aika kiva ja siinä oli semmonen molemminpuolinen vuorovaikutus.

S2, V2: Niillä oli semmosii hyviä asioita, että niillä oli yhteinen aika pitkäkin sellanen yhteinen jaettu keskustelu ja yhteys. Sit siinä oli kauheen kiva se ääni ja äänensävy.

S2, V3: Ne jutteli keskenään, et sit kun tää laps jotakin sano, niin isä heti niinku siihen kommentoi ja jollakin lailla yritti tulkita, et mitä se mahtaa tarkoittaa. Sekin oli aika kiva.

Vauvojen äännelessä videoilla omalla tavallaan jotakin, niin isät lähtevät heti vastaamaan tähän lapsenomaisella tavalla takaisin tai isä muuttaa ääntään ja äänensävyään lapselle sopivaksi. Lapsen oma-aloitteisuutta puheen käytössä sosiaalityöntekijät pitävät tärkeänä sen vuoksi, että isät reagoivat tähän heti. Keskustelu lähtee siis sujumaan luonnollisella tavalla. Kaikissa videoissa on nähtävissä yhteistä keskustelua, joten kaikkia isä-vauvapareja kuvaavat taulukon 3 kohdat ”yhteinen keskustelu” ja ”vauvan ääntely sai isän vastaamaan”. Toisessa videossa on muihin videoihin verrattuna kuitenkin huomattavasti enemmän puhetta. Sosiaalityöntekijä 2 tuokin esille sen, että toisen videon isällä ja vauvalla on ”aika pitkään yhteinen keskustelu” ja ”äänet ja äänensävy olivat kivoja”. Eli toisella videolla olleen isän ja vauvan puhetta kuvastavat taulukossa 3 kohdat ”paljon puhetta” ja ”äänet kivoja”.

Kaikissa videoissa näkyvät siis vastavuoroisuus ja se, että kummankin ääntely saa toisen osapuolen vastaamaan puheen tasolla. Eli sekä isä, että lapsi ovat aloitteentekijöinä vuorovaikutuksessa. Puheen tasolla yhteinen jaettu hetki ja keskustelu nousevat selkeästi sosiaalityöntekijöiden ammatillisen arvion mukaan tärkeäksi hyvän vuorovaikutuksen kannalta. Kaikkien kolmen isä-vauvaparin kohdalla täytyykin tämä ammatillinen määritelmä hyvästä vuorovaikutuksesta.

6.1.2 Ilmeiden arviointia isän, lapsen ja vuorovaikutuksen kategorioissa

Sosiaalityöntekijät tuovat esille useaan otteeseen haastatteluissa isän ja vauvan ilmeisiin liittyviä havaintoja. Eli haastateltavat havainnoivat nonverbaalista viestintää, joka ei siis ilmene puheen tasolla, vaan esimerkiksi katseen ja hymyn kautta. Pääosin ilmeet koskevatkin isä- ja vauvaparien katsekontaktin ja hymyn käyttöä vuorovaikutuksessa ja halukkuutta näihin.

Sosiaalityöntekijät havainnoivat videoilta isien ilmeitä ja ne koskevat katseita, hymyä ja kasvojen ilmeikkyyttä. Isillä on selkeästi havaittavissa ilmeikkyyttä vuorovaikutuksessa, mutta esimerkiksi katsekontaktia tai ylipäätään katseen käyttöä vuorovaikutuksessa ei kaikkien isien kohdalla ole. Katsekontaktin puuttumisen lisäksi myöskään hymyä ei ole nähtävissä kaikkien isien kasvoilta. Hymy mainitaan kuitenkin muutamaan otteeseen, joten kaikkien kohdalla se ei

jää puuttumaan. Kyllästymistä on ilmeiden osalta havaittavissa yhden isän kohdalla, koska hän haukottelee videolla.

Taulukko 4: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT ISIEN ILMEISTÄ

hymy:	ilmeikkyys:	katseen käyttö:	ei katsetta:	haukottelu:
2	2	2	2	1

Ensimmäisellä videolla sosiaalityöntekijät kiinnittävät huomiota isän ilmeikkyyteen vuorovaikutuksessa, sekä hänen iloisuuteensa. Sosiaalityöntekijä 1 määrittelee isän ”kasvojen käytön” ja ilmeikkyyden hänen vahvuudekseen vuorovaikutuksessa.

S1, V1: Isä oli tässä tilanteessa (syöttötilanne) ilmeikäs. Se on tietysti vahvuus, että pystyy käyttämään omia kasvojaan. On mimiikkaa ja sillä tavalla läsnä, niin onhan se vahvuus.

S2, V1: Sit sillä isällä oli semmonen yritys, semmoseen iloisuuteen. Hän yritti olla iloinen.

Sosiaalityöntekijä 1 korostaa yllä olevassa aineisto-osiossa isän kasvojen käyttöä vuorovaikutuksessa ja hän kuvaakin isän olevan ”läsnä” vuorovaikutuksessa juuri ilmeiden osalta. Sosiaalityöntekijä 1 arvioi siis positiiviseen sävyyn isän ilmeikkyyttä ja hänen iloisuuttaan vuorovaikutuksessa. Sosiaalityöntekijä 2 tuo myös esille isän iloisuutta, mutta hän kuvailee sitä ”yritykseksi” iloisuuteen. Ilaisuus ei siis ole aitoa tai se jostain syystä jää vaillinaiseksi. Lapsi ei tällaiseen isän yritykseen lähde mahdollisesti vastavuoroisesti mukaan, koska hän saattaa aistia iloisuudessa teeskentelyä. Isän yrityksestä iloisuuteen ei siis ole tämän vuoksi välttämättä varsinaista hyötyä vuorovaikutusta ajatellen.

Toisella videolla sosiaalityöntekijä 1 ei kiinnitä tarkemmin huomiota isän ilmeisiin. Sosiaalityöntekijä 2 taas havaitsee isän olevan kontaktissa kyllästynyt ja hän esimerkiksi haukottelee videolla. Kyseinen sosiaalityöntekijä kuvaakin

näitä kyllästymisen kohtia ”notkahduksiksi” videolla ja hän pitää niitä selkeästi negatiivisina asioina vuorovaikutusta ajatellen.

S2, V2: Olihan siinä jotain hetkittäisiä, et se isä oli selkeesti pitkästynyt ja sen huomaa ainakin. Siinä sit jossain kohtaa tuli just sillä lailla, et se haukotteli. Et siinä oli sellaisia notkahduksia.

Toisella videolla isä kategorisoituu siis ilmeidensä perusteella ”pitkästyneeksi”, koska hän osoittaa haukottelullaan kyllästymisen merkkejä. Sosiaalityöntekijä 2 perustaa siis omaan ammatilliseen arvioon liittyen isän kyllästymisen merkit huonoon vuorovaikutukseen kuuluvaksi.

Kolmannen videon isä saa sosiaalityöntekijöiltä huomiota siitä, että hän hymyilee paljon vauvalleen. Sosiaalityöntekijä 1 arvioi kolmannen videon isää ilmeiden osalta siten, että isä ”hymyili itsekseen” ja hän ”ei tavoittanut lasta hymyillään”. Sosiaalityöntekijä 2 suhtautuu taas positiivisemmin isän iloisuuteen ja kontaktinottoon ja hänen mielestään vuorovaikutus toimii hyvin ilmeiden osalta. Sosiaalityöntekijä 2 arvion mukaan isän vahvuutena onkin videolla juuri innostus ja iloisuus.

S1, V3: Se ei esimerkiksi hakenut sen lapsen katsetta tai silleen se isä ei osannu jotenkin niinkun olla kontaktissa siihen lapseen. Selkeästi isän mielestä se oli sulonenkin, mut se ei jollain tavalla tavoittanut ikään kuin sitä lasta hymyillään. Se oli vähän semmonekin, että vähän ittekseen hymyili ja näin.

S2, V3: Se isä haki paljon sitä kontaktia katseella ja etsi sitä lasta ja pyrki olemaan siinä kontaktissa. Se tuntu semmoselta, et oli tosi ilosen ja innostuneen oloesti tossa ton vauvan kanssa.

Kolmannen videon isä asettuu ilmeisiin liittyvässä taulukossa 4 ristiriitaisesti katseen osalta, koska toisen haastatellun mukaan katsetta on ja toisen mielestä sitä ei ole. Sosiaalityöntekijä 1 arvion mukaan isä ei hae vauvan katsetta ja hän ei osaa tällä tavoin olla kontaktissa lapseensa. Yritystä isällä on kuitenkin hymyn tasolla, mutta sosiaalityöntekijä 1 mielestä isän hymy ei herätä vastavuoroisuutta

vauvassa ja lopulta hymyily näyttää ”itseksensä hymyilyltä”. Sosiaalityöntekijä 2 määrittelee taas isän kyvykkyyden katseen käytössä hyväksi, koska isä hakee katseellaan lasta ja hän pyrkii olemaan siinä kontaktissa iloinen ja innostunut. Isän ilmeiden havaitseminen videolla voi tutkijan oman arvion mukaan olla haasteellista, koska isä on selkeästi koko ajan tietoinen siitä, että tilanne kuvataan. Eli tämä saattaa vaikeuttaa sosiaalityöntekijöiden tulkintaa isän ilmeistä ja tästä voi johtua eri näkemys esimerkiksi juuri isän katseen käytöstä vuorovaikutuksessa.

Sosiaalityöntekijät kiinnittävät videoilla isien ilmeisiin hieman eri tavoin huomiota ja analysoivat ilmeitä sen mukaisesti. Sosiaalityöntekijät tuottavat ilmeisiin liittyvien piirteiden ja toimintojen osalta normin hyvästä vuorovaikutuksesta ja huonosta vuorovaikutuksesta. Jos sosiaalityöntekijöiden arvioimia hyvään vuorovaikutukseen kuuluvia ilmeitä ei ole isillä havaittavissa tai kontaktinottoa ilmeillä ei ylipäätään tapahdu, niin tämä selkeästi vaikuttaa siihen, että sosiaalityöntekijät eivät pidä vuorovaikutusta kovin hyvänä. Sosiaalityöntekijät korostavat siis isien ilmeikkyyttä tärkeänä tekijänä vuorovaikutuksessa.

Sosiaalityöntekijöiden haastatteluissa vauva kategorioita ajatellen esille nousee lähes yhtä paljon ilmeiden piirteitä, kuin isienkin kohdalla. Eli havainnoinnin kohteena ovat vauvan katseen käyttö, hymy ja ilmeikkyyttä tai näiden puuttuminen vuorovaikutuksessa. Sosiaalityöntekijöiden haastatteluissa vauvojen ilmeisiin liittyviä huomioita ei tule kuitenkaan määrällisesti paljon esille, koska mainintoja on ilmeiden osalta taulukossa välillä 1-2.

Taulukko 5: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT VAUVOJEN ILMEISTÄ

ilmeikäs:	käytti katsetta:	hymyili:	ei vasta- vuoroisuutta ilmeissä:
1	1	1	2

Vauvojen ilmeistä sosiaalityöntekijät havainnoivat siis katsekontaktia ja vauvan halukkuutta olla vuorovaikutuksessa isään ilmeiden kautta. Sosiaalityöntekijä 1 kiinnittää huomiota ensimmäisellä videolla siihen, että lapsi ei ole halukas katsekontaktiin isänsä kanssa. Sama sosiaalityöntekijä havaitsee taas toisella videolla vauvan käyttävän katsekontaktia ja vauva katsoo itsekin aloitteellisesti isäänsä. Kahden ensimmäisen videon kohdalla sosiaalityöntekijä 2 ei tuo haastatteluissa erityistä esille vauvojen ilmeitä koskien.

S1, V1: Lapsi ei ollut kauhean halukas katsekontaktiin isään oikeastaan koko aikana.

S1, V2: Vauva oli aloitteentekijänä vuorovaikutuksessa, et lopussa tosi paljon se katteli isää.

Sosiaalityöntekijä tuo esille ilmeiden piirteisiin liittyen siis vauvan katsekontaktin vähäisyyden suhteessa isään ja tämä arviointi sijoittuu taulukossa 5 kohtaan ”ei vastavuoroisuutta ilmeissä”. Haastatellun arvion mukaan ”vauva ei ollut halukas katsekontaktiin” koko videon aikana. Tätä sosiaalityöntekijä pitää huolestuttavana asiana ja se on ymmärrettävää, koska pienen vauvan pitäisi olla halukkaampi ja aloitteellisempi katsekontaktiin vanhempansa kanssa. Jos vauva ei ole halukas katsekontaktiin, niin se on tärkeä havaittava asia, koska se saattaa kertoa esimerkiksi vauvan turvattomuuden tunteesta vanhempaa kohtaan. Toisella videolla sosiaalityöntekijä 1 määrittelee vauvan aloitteentekijäksi vuorovaikutuksessa katseen tasolla, eli tämä kuuluu vauvan ilmeiden arviointiin liittyvässä taulukossa 5 kohtaan ”katseen käyttö”. Toisen videon vauvan aloitteellisuutta sosiaalityöntekijä pitää positiivisena asiana ja se nostaa vuorovaikutusta omalta osaltaan hyvälle tasolle. Toisen videon vauva kategorisoituukin ”aloitteentekijäksi” ilmeiden osalta ja ensimmäisen videon vauva taas ”ei-aloitteelliseksi”.

Kolmannessa videossa sosiaalityöntekijät arvioivat eri tavoin vauvan vastavuoroisuutta ilmeiden osalta. Sosiaalityöntekijä 1 ammatillisen tulkinnan mukaan vauva ei ole vastavuoroinen suhteessa isän hymyyn, kun taas sosiaalityöntekijä 2 havainnoi vauvan ilmeikkyyttä ja iloisuutta.

S1, V3: Se (isän hymy) ei herättänyt sitten kuitenkaan siinä lapsessa mitään erityistä.

S2, V3: Täs oli semmosii kohtii, niin tää pikkuinen hymyili ja rupes oikein nauramaan ja sen koko ilme oli tosi ilonen. Hän iloitsi siitä leikistäkin.

Vauvat ovat yleensä halukkaita vastaamaan vanhemman ilmeisiin ja varsinkin hymyyn vauvat vastaavat takaisin hymyllä. Sosiaalityöntekijä 1 huomioi videolla, että isän hymy ei herättänyt lapsessa mitään erityistä. Eli vauva ei lähde vastaamaan isän yritykseen ja tämä on joissakin kohdissa videolla havaittavissa. Vauva esimerkiksi katselee muualle, kun isä yrittää hymyllään saada häntä vuorovaikutukseen. Tätä voi pitää osaltaan huolestuttavana asiana, koska yleensä vauvat seuraavat tarkkaan vanhempansa ilmeitä ja tällöin he eivät ole kiinnostuneita mistään muusta. Kyseisen vauvan kohdalla on kuitenkin havaittavissa videolla myös vastavuoroisuutta juuri hymyyn. Isän esimerkiksi hyppyyttäessä lasta polvellaan, niin lapsi hymyilee isälleen. Sosiaalityöntekijä 2 tuokin esille sen, että vauva reagoi kuitenkin leikkiin ja hän on iloisen ja hyväntuulisen oloinen vauva. Eli vauva saattaa reagoida tuttuihin asioihin, kuten leikkiin isän kanssa vastavuoroisesti, mutta vieraammissa tilanteissa lapsi ei lähde mukaan isän yrityksiin. Eli kolmannen videon vauva sijoittuu taulukossa 5 ristiriitaisesti, koska sosiaalityöntekijät kuvailevat häntä positiivisilla toiminnoilla kuten ”käytti katsetta”, ”hymyili”, ”ilmeikäs” ja toisaalta sitten taas häntä kuvaillaan negatiivisella toiminnalla ”ei vastavuoroisuutta ilmeissä”.

Vauvan ja isän yhteistä ilmeiden vastavuoroisuutta on jonkin verran videoilla sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan. Sosiaalityöntekijät havainnoivat videoissa esimerkiksi isän ja lapsen välillä katsekontaktia, tosin yhdessä videossa sosiaalityöntekijä 1 toteaa katsekontaktin olevan heikko. Yhteisen katsekontaktin lisäksi haastatellut kiinnittävät huomiota isien ja vauvojen vastavuoroiseen hymyyn.

Taulukko 6: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT ISIEN JA VAUVOJEN ILMEISTÄ VUOROVAIKUTUKSESSA

isä ja lapsi katsekontaktissa:	hymyilevät kasvot:	katsekontakti heikko:
3	3	2

Vanhemman ja vauvan keskinäisestä vuorovaikutuksesta ilmeisiin liittyen esille tulee useaan otteeseen katsekontakti. Haastatellut kommentoivat jokaisen isä-vauvaparin katsekontaktia, joko sitä on tai se on vähäistä. Katsekontakti ei jää siis kokonaan missään videoissa puuttumaan. Lähinnä kyse on vauvan vastavuoroisuuden puuttumisesta liittyen juuri isän katseeseen vastaamisesta, tai sitten isän heikon katsekontaktin käytöstä. Eli yleensä joko isä tai vauva yrittää katsekontaktia, mutta vastavuoroisuuden puuttumisen vuoksi kunnan katsekontaktit jäävät jossain määrin videoilta puuttumaan.

S1, V1: Ei ollut katsekontaktia lapsen puolesta, hän katto pois. Mun mielestä paljon, kun ajattelee, että sen ikänen lapsi. Pitäis mun mielestä jaksaa olla vähän pitempään ja olla halukkaampi katsekontaktiin, kun mitä tää lapsi oli.

S2, V2: Iloista kontaktia, oli hymyä. Kontaktia otti ja yritti semmosta, et ne katto toisiaan.

S1, V3: No ainakin mun mielestä se katsekontakti oli aika heikko.

Ensimmäisellä videolla isän ja vauvan ilmeisiin liittyvä toiminta ei ole vastavuoroista tai yhteensopivaa vuorovaikutuskategoriaa ajatellen. Ensimmäisen videon kohdalla sosiaalityöntekijä 1 tuo esille vauvan haluttomuutta katsekontaktiin. Sosiaalityöntekijä pitääkin selkeästi negatiivisena asiana sitä, että vauva kääntää päänsä pois isän yrittäessä katseen avulla saada vauvaa vuorovaikutukseen. Kolmannen videon isä-vauvapari sijoittuu samaan kohtaan taulukossa 6, kuin ensimmäisenkin videon vauva- isäpari, eli kohtaan ”katsekontaktin heikkous”. Sosiaalityöntekijä 1 arvion mukaan myös kolmannella videolla katsekontaktin heikkous on huono asia vuorovaikutusta ajatellen. Eli molemminpuolista katsekontaktia vuorovaikutuksessa pitäisi olla näissä kahdessa

videossa paljon enemmän, kuin mitä nyt on nähtävissä. Vuorovaikutus kategorisoituu näiden kahden videon kohdalla ”heikoksi” juuri vähäisen katsekontaktin vuoksi.

Sosiaalityöntekijä 2 havainnoi toisella videolla vuorovaikutuksessa iloista kontaktinottoa ja sen, että isä ja vauva katsovat toisiaan. Vuorovaikutus toisella videolla kategorisoituu ”iloiseksi” ilmeiden osalta. Sosiaalityöntekijä 2 kiinnittää positiivista huomiota toisella videolla siihen, että isä ja vauva ovat kumpikin mukana vuorovaikutuksessa ilmeiden osalta. Toisen videon isä-vauvapari sijoittuivatkin ilmeiden osalta taulukossa 6 positiivisiin kohtiin ”isä ja lapsi katsekontaktissa” ja ”hymyilevät kasvot”.

Ilmeiden osalta sosiaalityöntekijät arvioivat hyvän vuorovaikutuksen koostuvan molemminpuolisesta kontaktinotosta, iloisuudesta, hymystä ja isän ja vauvan katseiden kohtaamisesta. Huonoina puolina esille nousevat taas näiden edellä mainittujen asioiden puuttuminen osittain tai kokonaan.

6.1.3 Läheisyys eleen arviointia isän, lapsen ja vuorovaikutuksen kategorioissa

Puheen ja ilmeiden lisäksi sosiaalityöntekijät havainnoivat videoilta myös eleisiin liittyviä asioita isän, lapsen ja vuorovaikutuksen kohdalla. Isä kategoriaan liittyen videoissa tulee sosiaalityöntekijöiden ammatillisen arvion mukaan selkeästi esiin isien erilaisia eleitä. Isät suukottelevat, koskettelevat ja hakevat tätä kautta kontaktia vauvoihin. Eniten videoilla sosiaalityöntekijöiden tarkastelun kohteena ovat elepiirteisiin liittyen juuri koskettelu ja myös leikittäminen. Seurannassa ovat näiden lisäksi sylkontakti, etäisyys ja otteet, joita isät käyttävät videon aikana.

Taulukko 7: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVION ISIEN ELEISTÄ

koskettelu:	suukottelu:	leikittäminen:	varmat otteet:	vähän sylissä pitämistä:	oli kaukana lapsesta:
3	2	3	1	1	1

Videoilla isät leikittävät vauvoja ja heillä on selkeästi toiminnallinen ote. Isät ovat myös paljon ihan fyysisessä kontaktissa ja he esimerkiksi suukottelevat ja pitävät sylissä vauvoja. Sosiaalityöntekijät kiinnittävät erityisesti näihin asioihin huomiota videoita katsoessaan, mutta he huomioivat myös heti sen, jos fyysistä kontaktia ei ole, tai se on vähäistä lapsen ikään nähden.

S1, V1: Aika paljon isällä oli semmosta koskettelua, suukottelua ja pörröttelyä ja tämmöstä. Se oli niinku aika pitkälti hänen yritys saada siihen lapseen kontaktia.

S2, V1: Siinä oli tämmönen aika tietysti isämäinen tapa, et se oli tämmöstä fyysistä leikittämistä, että hän nosti ylös ja alas ja yritti näin fyysisillä keinoilla aktivoida, sitä liikuntaa lisäämällä.

S2, V3: Kivasti piti sitä kontaktia, just tää tämmönen, et oli lattialla, niin sit oli kuitenkin isän käsi siinä, et se piti vähän sormesta kiinni. Se piti hyvänä monessa kohdassa, silitteli. Isä myös tuntu ihan varmalta, että oli ihan varma noissa otteissaan ja ton vauvan kanssa olemisessa.

S1, V2: En tiedä väsykö se isä vähän siinä, et se rupes tarjoamaan sitä maitoo aika jännästi silleen niinku aika etäällä siitä vauvasta. Se mikä mua ainakin mietityttää on se jotenkin se isän vähäinen fyysinen kontakti, et hän ehkä ei oo ihan selvillä sen ikäsen lapsen tarpeista. Se ei niinku antanu semmosta fyysistä läheisyyttä. Se ei esimerkiksi ottanut sitä kertaakaan syliin, et se olis pitänyt lastaan itseään vastaan tai niinku kunnolla sylissä. Se vähän semmosilla ulkoisilla jutuilla (leluilla) yritti kiinnittää sen ja rauhoittaa sitä lasta.

Ensimmäisen videon isän kontaktinyritys sisältää paljon koskettelua, pörröttelyä suukottelua ja leikittämistä. Sosiaalityöntekijä 2 tuo esille sen, että kyseisellä vanhemmalla on hyvin ”isämäinen tapa” käyttää fyysistä leikittämistä lapsen kanssa. Eli sosiaalityöntekijän ammatillisen arvion mukaan isät ylipäättään käyttävät paljon leikkiä lapsen kanssa toimiessaan. Tähän arvioon perustuen ensimmäisen videon isä käyttäytyy siis tyypillisen isän tavoin videolla ja se on sosiaalityöntekijöiden mielestä hyvä. Kyseisen isän kohdalla eleiden toiminnoista

esille tulevat siis 7 taulukon kohdat ”koskettelu”, ”suukottelu” ja ”leikittäminen”. Kolmannen videon isän kohdalla tulee esille myös ”koskettelu” toiminto, kuten ensimmäisen videon isälläkin, mutta hänellä tulee myös tämän lisäksi esille toiminto ”varmat otteet”. Sosiaalityöntekijä 2 huomioi, että isällä on koko videon ajan jokin pieni kontakti eleiden tasolla lapseen. Esimerkiksi vauvan ollessa lattialla, niin isällä on koko ajan pieni kontakti vauvaan. Isän varmoja otteita sosiaalityöntekijä 2 pitää myös tärkeänä ja varmat otteet kertovat mahdollisesti siitä, että isä on tottunut hoitamaan lasta. Pienelle vauvalle onkin tärkeää, että häntä pidetään hyvänä ja häntä silittelään, kuten kolmannen videon isä tekee. Tällä tavoin vauva saa kokea olevansa rakastettu ja häntä huomioidaan ensiarvoisen tärkeällä tavalla. Ensimmäisen ja kolmannen videon isien eleitä voidaan siis pitää hyvinä vuorovaikutuksen kannalta ja sosiaalityöntekijät huomioivat positiivisella tavalla heidän läheisyytensä vauvan kanssa. Ensimmäisen ja toisen videon isät kategorisoituvat täten ”läheisiksi” hellyyden osoittamisesta johtuen ja tämä on selkeästi tärkeä asia vuorovaikutuksessa.

Kolmannen videon isän läheisyys suhteessa vauvaan herättää sosiaalityöntekijä 1 kritiikkiä, koska läheisyyttä ei juuri ole videolla. Isä on oikeastaan koko videon ajan hyvin etäällä vauvasta ja läheisyyttä ei tule esille niin paljon, kuin mitä ensimmäisellä ja kolmannella videolla. Eli isä sijoittuu taulukossa 7 kohtiin ”kaukana lapsesta” ja ”vähän sylissä pitämistä”. Isä ei siis koskettele, silittle, pidä sylissä lasta tai suukottele häntä videon ajan aikana siinä määrin, kuin muiden videoiden isät. Kolmannen videon isä kategorisoituu läheisen vastakohtaksi eli ”etäiseksi”. Vähäistä läheisyyttä voidaan pitää huonona asiana vuorovaikutuksen kannalta, koska lapsi ei saa tällöin riittävästi kokemusta välittämisestä ja rakastamisesta vanhemman taholta.

Osa isistä onnistuu kuitenkin hyvin sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan läheisyyden osalta vuorovaikutuksessa. Tärkeäksi asiaksi isien eleistä nousee vauvan lähellä olo, eli se, että isä on koko ajan kosketusetäisyyden päässä lapsesta. Muiksi tärkeiksi elementeiksi nousevat silittely, koskettelu, suukottelu ja leikittäminen. Kritiikin aiheita taas nousee siitä, että jos isä ei anna tarpeeksi vauvalle läheisyyttä tai jos etäisyys vauvasta on liian suuri. Tällöin vuorovaikutus

jää ohueksi ja kaikki tärkeät elementit, kuten koskettelu, suukottelu ja ylipäättään läheisyyden tunne jää puuttumaan lähes kokonaan.

Vauvojen eleistä sosiaalityöntekijät seuraavat taas hieman eri asioita, kuin isien eleistä. Vauva kategoriassa eleiden osalta sosiaalityöntekijöitä kiinnostavat vauvojen fyysinen liikehdintä tai se, että sitä ei ole. Yksi huomio on se, että yksi vauva kääntää päänsä pois vuorovaikutuksesta.

Taulukko 8: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT VAUVOJEN ELEISTÄ

fyysinen liikehdintä:	käänsi päänsä pois:	fyysisesti hidas:
4	1	1

Vauvoilla on omat tapansa reagoida vanhemman antamaan läheisyyteen, hoivaan ja kosketteluun. Vauvat ilmaisevat omilla eleillään sen, että tuntuvatko vanhemman eleet mukavilta ja turvallisilta. Videoilla olevien vauvojen kohdalla sosiaalityöntekijät seuraavat siis eniten vauvojen liikehdintää.

S1, V1: Tää vauva, tää lapsi aika usein käänsi päänsä ihan pois ja oli ihan kiinnostunut muusta. Jotenkin tuli sellainen olo, että se ei ollut ihan turvallinenkaan siinä tilanteessa. Tosin tietysti se oli sille lapsellekin ihan vieras ympäristö ja voi olla, että jotkut asiat kiinnitti sen huomiota, että se vei sen siitä vuorovaikutuksesta pois. Siinä oli ehkä muutakin.

S2, V2: Laps on vaan siinä ja makaa, et aika paljon tää pieni on siinä peitolla. Ihmeen hyvin se pieni jaksokin tollasta ihan samaa ja anto semmosta myönteistä, et jalat heilu ja kädet heilu ja jakso siihen isään olla innostunut.

S2, V3: Tää pieni oli kovin taitava, et se oli melkein kääntymässä.

Videoiden 2 ja 3 vauvat elehtivät siis liikkeillään enemmän kuin ensimmäisen videon vauva. Sosiaalityöntekijä 1 havaitsee ensimmäisen videon vauvalla haluttomuutta kontaktiin ja, että vauva ”käänsi päänsä ihan pois” ja on

kiinnostunut muusta kuin vuorovaikutuksesta isänsä kanssa. Ainoa ele, johon kyseisen vauvan kohdalla kiinnittyy sosiaalityöntekijän huomio, on pään kääntäminen pois. Eli ensimmäisen videon vauvan eleet koskevat taulukko 8 ”fyysistä hitautta” ja ”pään kääntämistä pois”. Sosiaalityöntekijä 1 pitää huolestuttavana juuri vauvan pään kääntämistä pois päin isästä ja hänen mielestään jokin vaikuttaa siihen, että lapsi ei halua olla vuorovaikutuksessa isänsä kanssa. Sosiaalityöntekijä pohtii haastattelussa, että vieras ympäristö saattaa vaikuttaa vauvan mielenkiinnon kohdistumiseen muualle, mutta lopuksi hän kuitenkin toteaa, että siinä saattaa olla muustakin kysymys.

Toisen ja kolmannen videon vauvoissa sosiaalityöntekijä 2 huomiota kiinnittävät heidän fyysinen liikehdintänsä. Toisen videon vauvalla heiluu jalat ja kädet ja hän jaksaa tällä tavoin osoittaa innostusta isäänsä kohtaan. Vauvan liikehdintää voi pitää merkinä siitä, että vauva on kiinnostunut vuorovaikutuksesta ja hän pitää vanhempansa seurasta. Huolestuttavaa onkin, että ensimmäisen videon vauvalla ei ole missään vaiheessa vastaavanlaisia eleitä. Kolmannen videon vauvan fyysinen liikkuminen on taas edennyt jo siihen vaiheeseen, että hän yrittää kääntyä kyljelleen. Tämä on hyvä asia, että vauvalla on innostusta ja halua yrittää fyysisiä ponnistuksia, koska se kertoo lapsen motorisen kehityksen normaalista etenemisestä. Eli lapsi on tällöin kyennyt toimimaan ikätasonsa mukaisesti ja hänen kehitystään ei ole ollut häiritsemässä mikään asia.

Myönteisenä asiana sosiaalityöntekijät pitävät vauvojen kohdalla sitä, että he ovat fyysisesti liikkeessä ja tällä tavoin pyrkivät olemaan myös eleillään vuorovaikutuksessa mukana. Tämän ikäisten vauvojen eleet ovat vielä suhteellisen pieniä ja lyhytkestoisia. Positiivista on kuitenkin se, että liikettä on havaittavissa kahden vauvan kohdalla. Yhden vauvan eleiden vähäisyys kiinnittää kuitenkin sosiaalityöntekijä 1 huomiota ja haastateltu jää pohtimaan siihen mahdollista syytä. Sosiaalityöntekijät tulevat tällä tavoin määritelleeksi normin hyvästä vuorovaikutuksesta vauva kategoriassa eleiden osalta ja ne koskevat siis vauvojen fyysistä liikettä. Huonoksi piirteeksi sosiaalityöntekijät nostavat vuorovaikutuksessa eleiden osalta taas sen, että jos fyysistä liikkumista ei ole vauvoilla havaittavissa.

Vanhemman ja vauvan vuorovaikutuksessa eleiden osalta yhteisiksi tärkeiksi tekijöiksi nousevat otteet ja koskettaminen. Sosiaalityöntekijät tarkastelevat videoita katsellessaan sitä, että miten isät käyttävät kosketusta vuorovaikutuksessa ja minkälaisia otteita heillä on. Tärkeänä vuorovaikutuksessa sosiaalityöntekijät pitävät sitä, että otteet ovat turvallisia ja varmoja ja, että esimerkiksi syliin ottaminen on mukava tilanne vanhemmalle ja vauvalle. Sosiaalityöntekijät suhtautuvat selkeästi kriittisemmin siihen, jos vauvaa ei oteta syliin tai vauvaa ei kosketa tarpeeksi.

Taulukko 9: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT ISIEN JA VAUVOJEN ELEISTÄ VUOROVAIKUTUKSESSA

syliissä pidot:	koskettaminen:	kasvokkain:	etäisyys hyvä:	ei läheisyyttä:
3	2	1	2	2

Videoilla 1 ja 2 on selkeästi vuorovaikutuksessa ongelmana se, että sylissä pitämistä ei ole lapsen ikätasoa huomioiden tarpeeksi. Sosiaalityöntekijöiden mielestä näiden videoiden isien pitäisi ottaa vauvoja useammin syliinsä ja antaa tämänkaltaista läheisyyttä huomattavasti enemmän.

S1, V1: Ottihan hän sen siinä syöttötilanteessa syliin, mutta sekin oli vähän sellanen jäykkä sylissä olo, että se ei näyttänyt kauhean turvalliselta se sylissä olo.

S2, V1: Semmosta läheisyyttä ehkä ei niinkään, että sitä oivallusta, että voisi syliin tulla, että oli semmosta seisottamista.

S1, V2: Aika vähänhän siinä oli semmosta fyysistä tässä taas, että se isä siihen nähden, et se vauva on aika pieni, niin aatteli, et siinä vois olla enemmänkin semmosta fyysistä tai sylissä pitämistä tai olkapäätä vasten pitämistä tai tämmöstä.

Isän ja vauvan vuorovaikutus ensimmäisellä videolla sijoittuu taulukossa 9 ristiriitaisesti kohtiin ”sylissä pidot” ja ”ei läheisyyttä”. Eli videolla on toisaalta

nähtävissä muutama sylikohta, mutta läheisyyttä ei ole sosiaalityöntekijöiden ammatillisesta näkökulmasta katsottuna tarpeeksi. Ensimmäisen videon isä ottaa vauvansa syliin esimerkiksi syöttötilanteessa, mutta sosiaalityöntekijä 1 arvion mukaan sylissä olo ei näytä turvalliselta. Tietysti huomioitavaa on se, että kyseessä on videointitilanne ja isää saattaa jännittää vauvan syöttäminen ja varsinkin jos syöttötilanne ei ole isälle ennestään kovin tuttua. Tämä saattaa siis aiheuttaa sosiaalityöntekijän kuvaaman jäykän ja ”ei niin turvallisen sylissä olon”. Vuorovaikutuksen kannalta on kuitenkin huono asia, jos esimerkiksi sylissä olo ei ole mukava yhteinen kokemus vauvalle ja isälle. Sosiaalityöntekijä 2 havainnoi samalla tavoin sitä, että ensimmäisen videon isä ei pitänyt paljon lastaan sylissä. Isä teki monenlaisia asioita videoinnin aikana lapsen kanssa, joten siihen nähden sylissä pitämistäkin olisi saanut olla enemmän.

Toisen videon isä ja vauva sijoittuvat myös taulukossa 9 kohtaan ”ei läheisyyttä”. Toisen videon isän kohdalla sosiaalityöntekijä 1 arvion mukaan vauvan syliin ottamista olisi saanut olla vauvan ikätasoa ajatellen huomattavasti enemmän. Nyt isän ja vauvan välillä on suuri etäisyys, vaikka molemmat ovat lattialla vauvanpeiton päällä. Lapsi olisi kuitenkin vieraassa tilanteessa ja ympäristössä tarvinnut isän tuomaa läheisyyttä ja turvaa huomattavasti enemmän, kuin mitä isä hänelle videoinnin aikana antaa. Ensimmäisen ja toisen isät kategorisoituvat ”etäisiksi”, koska läheisyyttä ei tule juuri esille videointien aikana.

Kolmannella videolla sosiaalityöntekijä 2 havaitsee jonkin verran silittelyä ja kasvokkain oloa vuorovaikutuksessa. Eli kolmannessa videossa tulee sosiaalityöntekijän arvion mukaan läheisyyttä.

S2, V3: Oli sitä kontaktia ja silittelyä ja ne oli kasvokkain. Kivasti oli ne kaikki syliotteet, et se pitäminen oli semmosta kivaa. Aika kivasti oli se etäisyyskin, se oli sille lapselle hyvä.

Kolmannen videon isän eleisiin liittyvät toiminnot taulukossa 9 koskevat ”sylissä pitämistä”, ”koskettamista”, ”kasvokkain” olemista ja ”hyvää etäisyyttä”. Isän kontaktia ja läheisyyttä sosiaalityöntekijä pitää hyvänä ja läheisyys tuntuu sellaiselta, että isä ja vauva molemmat nauttivat siitä. Vauvan ja isän kasvokkain

olemista voi pitää hyvin läheisenä kontaktina, koska siinä molemmat osapuolet näkevät tarkasti toisensa. Tällaisessa tilanteessa on myös havaittavissa tarkasti se, että miltä isästä ja vauvasta tuntuu. Jos tilanne on turvallinen, ja se tapahtuu rakastavassa ilmapiirissä, niin kasvokkain olo on miellyttävää molemmille. Jos taas kasvokkain olo tapahtuu vihamielisissä tunnelmissa, niin se on pelottava ja traumaattinen kokemus pienelle vauvalle. Videolla oleva tilanne on kuitenkin hyvin hellä ja kauniisti toteutettu isän taholta.

Vuorovaikutuskategoria eleiden osalta koskee pääosin sylissä pitoa ja läheisyyden antamista tai sitten näiden puutetta. Sosiaalityöntekijät arvioivat vuorovaikutuksessa tärkeäksi elementiksi juuri läheisyyden. Eli normiksi määrittäyty eleiden osalta sellainen vuorovaikutus, jossa on sopivassa määrin läheisyyttä. Pieni vauva tarvitsee esimerkiksi vanhemman taholta silittelyä, suukottelua ja sylissä pitämistä. Kun vanhempi kykenee tätä antamaan vauvalle, niin lähellä olosta voi tulla kaunis hetki, sekä isälle, että vauvalle. Se voi olla hetki, jossa on paljon lämpöä, rakkautta, hellyyttä ja turvallisuuden tunteen kokemuksia.

6.1.4 Aktiivisuuden, passiivisuuden, rauhallisuuden ja hiljaisuuden arviointia isän, lapsen ja vuorovaikutuksen kategorioissa

Sosiaalityöntekijät tekevät jonkin verran huomioita temperamentti- ja piirteistä liittyen isä-, vauva- ja vuorovaikutuskategorioihin. Tämä on tärkeä asia huomioida, koska isän ja vauvan temperamentit vaikuttavat osaltaan siihen, että miten he ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja minkälaista vuorovaikutus on heidän välillään. Tärkeää vuorovaikutuksen kannalta on se, että eroavatko temperamentit oleellisesti toisistaan ja onko piirteiden eroavaisuudella tai samanlaisuudella merkityksensä vuorovaikutustilanteisiin.

Isien temperamenteista sosiaalityöntekijät havaitsevat monenlaisia asioita. Pääosin temperamentti- ja piirteet koskevat rauhallisuutta, hiljaisuutta ja aktiivisuutta. Joukossa on kuitenkin sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan myös sellaisia piirteitä kuin passiivisuus ja flegmaattisuus. Näitä temperamentti- ja piirteitä sosiaalityöntekijät ei pidä hyvänä vuorovaikutussuhdetta ajatellen.

Taulukko 10: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVION ISIEN TEMPERAMENTEISTA

aktiivinen: 3	rauhallinen: 2	hoivaava: 1	
tunkeileva: 1	flegmaattinen: 1	passiivinen: 2	hiljainen: 2

Ensimmäisen videon isällä sosiaalityöntekijät havaitsivat positiiviseksi temperamenttipiirteeksi aktiivisuuden ja hoivaavuuden, mutta huonona piirteenä molemmat haastatellut pitävät isän tunkeilevuutta.

S1, V1: Mä kiinnitin huomiota siihen, että isä oli aktiivinen. Mä ajattelin, että hän oli myöskin vuorovaikutuksessa jonkun verran tunkeileva, että tuli ittellekkin vähän semmonen ahdistava olo, kun hän meni vauvan päälle tai jotenkin niinku liikaa.

S2, V1: Se isä oli niin tunkeileva, vähän liian lähelle menijä. Toisaalta isä oli Semmonen yrittävä ja hoivaavakin.

Ensimmäisen videon isä on molempien haastateltujen mielestä aktiivinen ja hän sijoittuu taulukossa 10 siis kohtaan ”aktiivinen”. Toinen sosiaalityöntekijä tuo esille isän hoivaavuuden, joka videolla näkyy suhteessa vauvaan. Isä sijoittuu siis myös taulukossa 10 kohtaan ”hoivaava”, joka on aktiivisuuden lisäksi sosiaalityöntekijöiden mielestä hyvä temperamenttipiirre. Isä saa kuitenkin negatiivista palautetta siitä, että hän on liian ”tunkeileva” videolla. Isä menee liian lähelle lasta ja tämä näkyy esimerkiksi siten, että isä nojautuu tavallaan vauvan päälle. Isän tunkeilevuus on kuitenkin siinä määrin ylimenevää, että se tuo ahdistuksen tunteen, niin haastateltavalle, kuin tutkijallekin. Isä ei varmasti tahallaan tee tällaista, mutta hän ei täysin ole tietoinen siitä, että kuinka pitkälle voi mennä tavallaan toisen reviirille. Isä ei ymmärrä oikeastaan missään vaiheessa videoinnin aikana, että tällainen läheisyys ei ole enää mukavaa vauvaakaan ajatellen. Isän yrittäminen videolla menee siis tältä osin yli ja se on huono asia vuorovaikutusta ajatellen. Isä kategorisoituu toisaalta

sosiaalityöntekijöiden positiivisina pitämiin asioihin vuorovaikutuksessa eli ”hoivaava” ja ”aktiivinen”, toisaalta taas negatiiviseen asiaan vuorovaikutuksessa eli ”tunkeileva”.

Toisen videon isästä haastateltavat tuovat esille hyvänä piirteenä hänen rauhallisuutensa ja herkkyytensä vuorovaikutuksessa. Kyseisen isän kohdalla huomio kiinnittyy myös isän passiivisuuteen ja sosiaalityöntekijät kuvailevat isää ”vetelän oloiseksi” ja ”vähän flegmaattiseksi”. Nämä ovat selkeästi sellaisia piirteitä, joihin sosiaalityöntekijät suhtautuvat negatiivisesti.

S1, V2: Mun mielestä siinä oli just hyvä, et se isä oli rauhallinen. Sit jossain vaiheessa tossa alussa, niin mä mietin, et oliko se isä sitten vähän flegmaattinen.

S2, V2: Se oli hyvin tällai rauhallisesti ja herkästi tän lapsen kanssa, se ei hirveän tempoileva ollut.

S1, V2: Tuli semmonen tunne, että tässä nyt ollaan ja pitäis olla ja jotenki vähä semmonen vetelän olonen se isä oli jotenkin siinä.

S2, V2: Passiivisuus tietyllä tavalla, et se vähän pysähty.

Molemmat haastatellut tuovat esille isän rauhallisuuden ja vuorovaikutuksen kannalta isän rauhallisuutta pidetään hyvänä. Isä kategorisoituu siis ”rauhalliseksi” temperamenttipiirteiden osalta. Toisaalta näkyville tulee se, että isä on ehkä liian passiivinen videolla. Eli rauhallisuus menee tämän isän kohdalla kuitenkin yli, vaikka sosiaalityöntekijät selkeästi sitä hyvänä temperamenttipiirteenä pitävätkin. Sosiaalityöntekijä 1 kuvaa isää jopa ”vetelän oloiseksi” ja ”vähän flegmaattiseksi” videolla ja hänelle tulee isästä sellainen tunne, että hän on hieman väkisin mukana tilanteessa. Sosiaalityöntekijä 2 kuvaa myös isän passiivisuutta ja hänen mielestään isä pysähtyy videolla. Isä kategorisoituu rauhallisuuden lisäksi myös ”passiiviseksi”. Eli videolla tulee hetkiä, jolloin ei juuri tapahdu mitään ja isän passiivisuus korostuu tällaisissa kohdissa. Isän kohdalla tulee siis myös negatiivisia piirteitä esille temperamentin osalta, liittyen juuri hänen passiivisuuteen ja flegmaattisuuteen. Isän rauhallisuutta voidaan

kuitenkin pitää vuorovaikutuksen kannalta hyvänä asiana, koska pieni vauva tarvitsee rauhallista ilmapiiriä ympärilleen. Rauhallinen ilmapiiri luo turvallisuuden tunnetta ja vauvalle jää tällöin myös omaa tilaa vuorovaikutukseen. Kuitenkin liiallinen rauhallisuus, joka isällä on havaittavissa, on jo siinä määrin huonoa, että vauva voi passivoitua isänsä tavoin. Eli pientä aktiviteetin lisäystä vaadittaisiin kyseisen isä-vauvaparin vuorovaikutukseen, jotta vuorovaikutus olisi monipuolista ja tasapainoista.

Kolmannen videon isästä sosiaalityöntekijä 2 nostaa esille isän rauhallisuuden. Sosiaalityöntekijä 1 ei mainitse rauhallisuudesta haastatteluissa, vaan hän kiinnittää huomiota isän hiljaisuuteen, jota hän pitää hieman huonona asiana vuorovaikutuksessa.

S1, V3: Eikä se ollu kauheen aktiivista mun mielestä, et se isähän oli aika hiljanenkin.

S2, V3: Oli aika rauhallisesti ja kivasti tossa ton pienen kanssa.

Sosiaalityöntekijä 1 arvioi kolmannen videon isää siten, että hän ei ole kovin aktiivinen videolla ja tämän voi tulkita siten, että hän kuuluu temperamentin osalta taulukossa 10 kohtaan ”passiivinen”. Sosiaalityöntekijä 1 pitää huonona asiana myös sitä, että isä on hiljainen videolla. Voi olla, että isän rauhallisuus menee joissakin kohdissa yli ja hänestä saa sellaisen kuvan, että hän on passiivinen ja hiljainen. Sosiaalityöntekijä 2 kokee kuitenkin isän rauhallisuuden hyvänä ja on tilanteeseen sopivaa. ”Passiivisuuden” lisäksi isä kategorisoituu temperamentin osalta ”hiljaiseksi” ja ”rauhalliseksi”. Sosiaalityöntekijä 1 ajattelee rauhallisuuden ja hiljaisuuden passiivisuuden merkinä ja se ei ole hänen arvion mukaan hyvä asia. Haastateltu vaatisi kuitenkin selvästi enemmän aktiivisuutta ja puhetta isältä videoinnin aikana. Sosiaalityöntekijä 2 taas pitää isän rauhallista temperamenttia sopivana ja vuorovaikutussuhdetta tältä osin hyvänä. Eli haastatelluille tulee arvioinnissa eroja kolmannesta videosta, liittyen siihen, että onko isän rauhallisuus videolla hyvä vai huono asia vuorovaikutuksessa.

Kolmatta videota kokonaisuudessaan ajatellen, niin tutkijan oman arvion mukaan isä on suurimmaksi osaksi rauhallinen. Isän toiminta ja aktiviteetti tapahtuu rauhallisella tavalla videolla. Isällä on havaittavissa aktiviteettia, kun hän kuljettaa lasta sylissään huoneessa ja esittelee hänelle tilaa. Isä myös leikkii lapsensa kanssa hyppytyöleikkejä. Näissä kuvailuissa kohdissa isä myös juttelee lapselleen. Rauhallisuus on siis selkeästi hyvä asia ja se toimii videolla vauvaa ajatellen. Tosin isä voisi olla esimerkiksi aktiivisempi auttamaan lasta hänen yrittäessään kääntyä kyljelleen. Eli tällaisessa tärkeässä asiassa isä ei lähde edes rauhallisella tavalla tukemaan ja auttamaan lasta, vaikka lapsi on selvästi turhautunut ja itkuinen, kun hän ei omin avuin pääse kääntymään. Isän rauhallisuutta voi mielestäni kuitenkin kuvata pääosin hyväksi videolla, mutta joissakin tilanteissa isä voisi olla aktiivisempi.

Isien osalta temperamenttipiirteistä positiivisia huomioita tulee rauhallisuudesta, aktiivisuudesta ja hoivaavuudesta. Sosiaalityöntekijät muodostavat siis normin hyvästä vuorovaikutuksesta temperamenttipiirteiden osalta. Kaikkien isien kohdalla on havaittavissa jossakin määrin sosiaalityöntekijöiden tärkeäksi arvioimaa aktiivisuutta. Yhdellä isällä aktiivisuus menee kuitenkin yli ja toisilta isiltä aktiivisuutta kaivattaisiin enemmän. Eli isien rauhallisuus tai tunkeilevyys vie pohjaa hyvältä ja tasapainoiselta aktiivisuuden tasolta. Sosiaalityöntekijät toivoisivat selkeästi tasaisempaa aktiivisuutta ja rauhallisuutta isiltä, jotta vuorovaikutus onnistuisi paremmin.

Vauvojen temperamenttipiirteistä haastateltavat havainnoivat lähes samoja asioita, kuin isienkin piirteistä. Eli temperamenttipiirteistä tulee esille juuri ”rauhallisuus”, ”aktiivisuus” ja ”passiivisuus”. Sosiaalityöntekijät käyttävät näiden lisäksi myös sanaa ”herkkä” kuvaillessaan vauvojen temperamenttipiirteitä ja tällaista sosiaalityöntekijät eivät havainnoi isien kohdalla. Sosiaalityöntekijät kuvaavat vauvoja myös sen suhteen, että miten tyytyväisiltä tai tyytymättömiltä he videoinnin aikana vaikuttavat.

Taulukko 11: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT VAUVOJEN TEMPERAMENTEISTA

herkkä: 2	rauhallinen: 1	aktiivinen: 2	tyytyväinen: 1
pelokas: 2	hiljainen: 2	passiivinen: 2	vakava: 1

Ensimmäisellä videolla sosiaalityöntekijät kuvaavat lapsen temperamenttia samalla tavoin. Kummatkin haastateltavista havaitsivat lapsen pelokkaaksi ja toinen sosiaalityöntekijöistä kuvaa lasta myös passiiviseksi.

S1, VI: Laps selvästi jotenki reagoi semmoseen isän yritykseen ja se ei tykännyt siitä. Se lapsi oli selvästi pelokas.

S2, VI: Tää oli hyvin passiivinen tää pieni ja vähän pelokas.

Haastatellut kuvaavat ensimmäisellä videolla olevaa vauvaa ”pelokkaaksi”, joka näkyy vauvassa siten, että hän ei nauti vuorovaikutuksesta siinä määrin, kuin muiden videoiden vauvat. Sosiaalityöntekijä 1 kuvaa sitä, että vauva ”ei tykännyt” selvästi isän yrityksistä saada häntä mukaan vuorovaikutukseen. Sosiaalityöntekijä 2 kokee vauvan pelokkuuden lisäksi hänen olevan myös erittäin ”passiivinen”. Vauvan temperamenttipiirteitä, jotka koskevat pelokkuutta ja passiivisuutta voidaan pitää vakavina asioina. Vauvan ei kuuluisi tällaisia temperamenttipiirteitä näyttää tässä määrin, kuin mitä videon aikana tulee esille. Vauva kategorisoituu siis ”passiiviseksi” ja ”pelokkaaksi” temperamenttipiirteitä ajatellen. Se, että mistä vauvan tämänkaltaiset piirteet voivat johtua, niin siihen voi olla monia eri syitä. Passiivisuus tietyllä tavalla voi olla osittain vanhemmilta perittyä, mutta myös totuttua suhtautumista asioihin. Eli vauva on voinut kokea sen, että hänen yrityksensä vuorovaikutuksessa ei vastata ja tällöin hän on passivoitunut ja sulkeutunut omaan maailmaansa. Pelokkuus taas nousee vahvasti siitä, että lapsi ei koe turvallisuuden tunnetta vanhempansa seurassa. Eli jokin tilanteessa ja vanhemmassa aiheuttaa pelokkuutta ja lapsi voi tästäkin syystä passivoitua.

Toisen videon vauva on videolla tyytyväinen, aktiivinen ja herkkä, eli aivan toisenlainen temperamentiltaan, kuin ensimmäisen videon vauva. Molemmat sosiaalityöntekijöistä kuvaavat lapsen temperamenttia kaiken kaikkiaan hyvin positiiviseen sävyyn.

S2, V2: Tuntu, että täs tää pieni oli kans kauheen rauhallinen ja herkkä jollakin lailla.

S1, V2: Semmonen tyytyväisen oloinen siinä.

S2, V2: Laps oli itsekin aktiivinen ja yritti.

Haastatellut kuvaavat toisen videon vauvaa ”tyytyväiseksi”, ”rauhalliseksi” ja ”herkäksi”. Sosiaalityöntekijä 1 havainnoi, että vauva on videolla tyytyväisen oloinen ja sosiaalityöntekijä 2 pitää vauvaa rauhallisena ja jollakin tavalla herkkänä. Sosiaalityöntekijä 2 lisää myös vauvan temperamenttipiirteisiin aktiivisuuden, koska vauva on selkeästi myös aloitteentekijänä vuorovaikutuksessa. Vauva kategorisoituu temperamentin osalta siis ”rauhalliseksi”, ”aktiiviseksi”, ”herkäksi” ja ”tyytyväiseksi”. Kyseisiä temperamenttipiirteitä voidaan pitää kokonaisuudessaan hyvinä ja toisiaan tukevinä piirteinä. Kaikista näistä voi päätellä sen, että vauvalla on hyvin asiat ja jos vanhemmat osaavat tukea näitä piirteitä ja suhteuttaa omaa toimintaansa niiden mukaan, niin tuloksena on varsin onnellinen vauva.

Kolmannen videon vauva on sosiaalityöntekijöiden tekemien havaintojen mukaan ”aktiivinen”, ”vähän vakava” ja ”hiljainenkin”. Samoihin temperamenttipiirteisiin sosiaalityöntekijät eivät kiinnittä huomiota, mutta varsinaisesti eri mieltä he eivät ole vauvan piirteistä.

S1, V3: Se vauvahan oli aika semmonen yritteliäs. Jollain tavalla aika semmonen ehkä itsenäinen, et sillä oli ne omat jutut mitä se halus tehdä. Se halus kääntyä ja mikä tietysti liittyy siihen ikään.

S2, V3: Siinä oli välillä semmosii kohtii, että tää pieni oli vähän vakava ja vähän, että mitä tapahtuu. Oli kyllä vähän vakava ja hiljanen.

Temperamenttia ajatellen kolmannen videon vauva kategorisoituu ”aktiiviseksi”, ”vakavaksi” ja ”hiljaiseksi”. Positiivisinta kolmannen videon vauvan temperamenttipiirteistä on selvästi hänen aktiivisuutensa, joka näkyy siten, että hän tekee omaehtoisesti asioita videolla. Vauva yrittää esimerkiksi omasta aloitteestaan kääntyä kyljelleen. Sosiaalityöntekijä 1 pitää tätä tärkeänä asiana ja vauvasta on hyvä huomata se, että hän toimii ikätasonsa mukaisesti. Huonona asiana tulee esille sosiaalityöntekijä 2 mukaan kuitenkin vauvan välillä osoittama vakavuus ja hiljaisuus. Eli vauva tavallaan tippuu pois vuorovaikutuksesta, joka näkyy tällä tavoin, että hän ei jaksakaan olla innostunut isänsä kanssa olemisesta. Kyseessä saattaa tosin olla lapselle hyvin tyypillinen temperamenttiin kuuluva piirre, että hän on välillä vakava ja hiljainen, joten varsinaista huolta ei siinä määrin nouse esille sosiaalityöntekijöiden puheissa, kuin ensimmäisen videon vauvan kohdalla. Tässä kohdin vauvan isän tulisi kuitenkin olla aktiivinen ja saada vauvaa hymyilemään, innostumaan ja äänteleämään hänen kanssaan, jotta vuorovaikutuksesta tulisi enemmän molempien vahvuuksia esille.

Isän ja vauvan temperamenttien kuvauksissa vuorovaikutuskategoriaa ajatellen tulee esille joitakin samoja asioita haastatteluissa. Eniten haastatteluissa huomiota kiinnittävät isien ja vauvojen ”passiivisuus”, ”aktiivisuus” ja ”hiljaisuus” tai ”rauhallisuus”. Jos vauvan ja isän temperamenttien yhteensopivuutta painotetaan vuorovaikutuksessa, niin oikeastaan vain kolmannella videolla sosiaalityöntekijä 2 havaitsee, että videolla on sopivaa aktiivisuutta. Tosin tässä tulee myös eroa toisen sosiaalityöntekijän arvioon, koska toinen näkemys kolmannesta videosta temperamenttiin liittyen on se, että toiminta ei ole kovin aktiivista. Muuten videoissa temperamenttipiirteet eivät tunnu haastatteluista samantyyllisiltä tai sellaisilta piirteiltä, jotka tavallaan osaltaan olisivat tukemassa hyvää vuorovaikutustilannetta. Tilanteisiin siis tuo selkeästi haastetta se, että temperamenttipiirteet ovat vastakkaisia. Eli esimerkiksi jos kumpikaan osapuolista ei ole aktiivisia, niin tämä ei tue miltään osin aktiivisemmän tilanteen luomista.

Taulukko 12: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT ISIEN JA VAUVOJEN TEMPERAMENTEISTA

sopivaa aktiivisuutta:	rauhallisuus:	aktiivisuus ei ollut tasapainossa:	passiivista:	liikaa rauhallisuutta
2	1	1	2	1

Ensimmäisellä videolla vain toinen sosiaalityöntekijöistä kuvaa isän ja lapsen temperamenttia. Hänen mielestään aktiivisuus videolla nähdyn perusteella ei ole tasapainossa.

S2, V1: Ei se ihan tasapainonen ollu se heidän semmonen aktiivisuus, se isä oli niin aktiivinen ja tää taas oli hyvin passiivinen tää pieni.

Tämän isä-vauvaparin kohdalla ei siis ole tasapainoisuutta temperamenttien osalta, koska isä on ”aktiivinen” ja vauva ”passiivinen”. Sosiaalityöntekijä 1 kuvailee vielä isää ”niin aktiiviseksi” ja vauvaa taas ”hyvin passiiviseksi”, joten he ovat ääripäät toisiinsa nähden. Ensimmäisen videon isä ja vauva sijoittuvat vuorovaikutuksen osalta taulukossa 12 kohtaan ”aktiivisuus ei ollut tasapainossa”. Vuorovaikutus kategorisoituu siis ”epätasapainoiseksi” vastakohtana tasapainoiselle vuorovaikutukselle. Tämänkaltaisen ”epätasapainoinen” temperamenttipiirteiden yhdistelmä on erityisen hankala, koska molemmat vuorovaikutuksen osapuolet voivat turhautua, kun he eivät saa toiselta sellaista vastinetta, kuin ovat odottaneet.

Toisessa videossa sosiaalityöntekijän huomio kiinnittyy rauhallisuuteen ja siihen, että se menee joissakin kohdissa hieman yli. Toisessa videossa tarvitsisi siis olla muutakin kuin rauhallista olemista.

S2, V2: Vaikka tässä sitä rauhallisuutta kehuin, niin vähä se tavallaan osittain meni yli kyllä välillä. Tuli semmonen tunne, et olispa kiva, kun ne nyt vaikka vähä kävelis ja pitäisi vähä sylissä. Se tuntu aika pitkältä se aika. Itellekin tuli vähä semmonen olo, et tää on liian paikallaan olevaa, jotain olis tietysti toivonu.

Toisessa videossa sosiaalityöntekijä 2 kehuu isän ja vauvan rauhallisuutta vuorovaikutuksessa, mutta jossakin kohdassa vuorovaikutus on sosiaalityöntekijän arvion mukaan ”liian paikallaan olevaa”. Sosiaalityöntekijä ajattelee, että vuorovaikutuksessa saisi olla enemmän liikettä ja läheisyyttä. Tämän isä-vauvaparin vuorovaikutus kategorisoituu ”rauhalliseksi” ja toisaalta ”liian rauhalliseksi” ja ”passiiviseksi”. Eli rauhallisuus on sosiaalityöntekijöiden mukaan hyväksi katsottu asia vuorovaikutuksessa, mutta rauhallisuus muuttuu kuitenkin toisella videolla hieman passiivisuuden puolelle. Temperamenttien samanlaisuus toisella videolla tuo kuitenkin oman haasteen vuorovaikutukseen. Tilanne menee videolla välillä jopa liian rauhalliseksi, joten isän täytyisi pyrkiä lisäämään jollakin tavalla omaa aktiivisuutta saadakseen myös vauvaa aktiivisemmaksi. Tällöin tilanteeseen tulisi tärkeää vaihtelua rauhallisuuden ja aktiivisuuden suhteen, koska vauva tarvitsee monenlaisia virikkeitä kehityksensä tueksi.

Kolmannen videon arvioinnissa tulee eroavaisuuksia myös temperamentin osalta, koska toisen arvion mukaan videolla on sopivassa määrin aktiivisuutta ja toisen arvion mukaan aktiivisuutta ei ole kovin paljoa.

S1, V3: Eikä se ollu kauheen aktiivista ja vuorovaikutus jäi ohkaseks.

S2, V3: Sopivassa määrin rauhallisuutta ja aktiivisuutta. Mun mielestä siinä oli paljon hyvää.

Sosiaalityöntekijä 1 kuvailee vuorovaikutusta kolmannella videolla siten, että se ”jäi ohkaiseksi”. Hän myös havainnoi sitä, että videolla ei ole nähtävissä kovinkaan paljon aktiivisuutta. Sosiaalityöntekijä 2 mielestä aktiivisuutta on taas sopivasti vuorovaikutuksessa ja se on tasapainossa videoinnin aikana. Eli isä ja vauva sijoittuvat varsin ristiriitaisesti temperamentin osalta taulukossa 12, koska heille tulee taulukossa kohdat ”sopivaa aktiivisuutta” ja ”passiivisuus”. Vuorovaikutus kategorisoituu siis ”aktiiviseksi” ja ”passiiviseksi”. Videota ajatellen, niin molempien sosiaalityöntekijöiden kuvaamia tilanteita on nähtävissä videolla. Eli videolla on rauhallisia kohtia, jolloin saattaa tuntua, että vuorovaikutusta ei juuri ole ja tilanne on paikallaan pysyvää. Videolla on

kuitenkin aktiivisuutta esimerkiksi leikki-tilanteissa, jolloin vauva ja isä ovat molemmat aktiivisia ja tilanteessa mukana.

Sosiaalityöntekijät tulevat haastattelussa muodostaneeksi myös normin hyvästä ja huonosta vuorovaikutuksesta liittyen temperamenttipiirteisiin. Hyvinä piirteinä vuorovaikutuksessa sosiaalityöntekijät korostavat sopivaa aktiivisuutta ja rauhallisuutta ja huonoina taas esille nousee aktiivisuuden epätasapainoisuus, hiljaisuus ja liika rauhallisuus. Kaiken kaikkiaan tärkeänä sosiaalityöntekijät pitävät sitä, että temperamenttipiirteet ovat jonkinlaisessa tasapainossa.

6.1.5 Hellyys, rakkaus ja hoiva isän, vauvan ja vuorovaikutuksen kategorioissa

Vuorovaikutuksen osalta viimeisenä teemana haastatteluihin liittyen esille tulee sensitiivisyys ja tämän osuus isän, vauvan ja vuorovaikutuksen kategorioissa. Videoilla isien sensitiivisyyttä tulee esille monella tavalla, sekä positiivisina huomioina, että myös negatiivisina. Eniten videoissa sosiaalityöntekijöiden huomiota kiinnittävät isän kontaktin haku ja se, että isät ovat ottaneet selkeän isän roolin videolla. Sosiaalityöntekijöiden ammatillisen arvion mukaan videoilla on näkyvissä se, että isät kykenevät tulkitsemaan vauvan tarpeita. Kaikkien isien kohdalla tämä ei kuitenkaan toimi, koska sosiaalityöntekijät huomioivat myös joidenkin isien vaikeutta tulkita lapsen tarpeita. Sosiaalityöntekijät huomioivat videoilla sensitiivisyyden osalta myös sitä, että ovatko isät tottuneet hoitamaan lasta vai eivät.

Taulukko 13: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT ISIEN SENSITIIVISYYDESTÄ

haki kontaktia: 5	kyky tulkita vauvan tarpeita: 3	on tottunut hoitamaan lasta: 2	voi luottaa: 1	isän roolin mukainen: 5
läsnä: 2	ei kontaktia: 1	kyvyttömyyttä tulkita lapsen tarpeita: 3	ei ole tottunut hoitamaan lasta: 2	isyys haussa: 2

Sosiaalityöntekijät seuraavat ensimmäisen videon isän kohdalla sitä, että hän ei kaikissa asioissa osaa tulkita lapsen tarpeita. Isän toiminnassa huomiota kiinnittävät syöttötilanne ja vaikeus tulkita lapsen ääntelyä ja ilmeitä.

S1, VI: Isällä oli hieman vaikea tulkita sen lapsen itkua ja mitä se oli. Isä saattoi sanoa, että lapsi on kiukkuinen, vaikka mun mielestä tää lapsi oli pelokas.

S2, VI: No se ruokailutilanne oli kauhean huono. Mä en tiedä, että mistä se päätteli, että tällä vauvalla on nälkä. Tietysti sitä oli hyvä kokeilla, koska siinä oli oltu vähän pitemmän aikaa, ymmärrettävää ja hyväkin. Sitten se tuli vähän samalla tavalla, vähän tunkeilevasti, että yhtäkkiä tuttipulloa suuhun ja sitten se oli kauhean hiljainen taas se isä siinä tilanteessa.

Ensimmäisen videon isä sijoittuu sensitiivisyyden osalta taulukossa 13 kohtaan ”kyvyttömyyttä tulkita lapsen tarpeita”. Videolla tulee esille esimerkiksi se, että isä ei osaa aina tulkita lapsen ilmeitä. Sosiaalityöntekijä 1 huomioi sen, että isä ei osaa tulkita vauvan itkua ja isä luulee lapsen olevan kiukkuinen jostakin, vaikka sosiaalityöntekijän arvion mukaan lapsi on pelokas. Syöttötilanne aiheuttaa myös kritiikkiä isän toimintaa kohtaan, koska hän laittaa ”yhtäkkiä” tuttipullon lapsen suuhun. Isä ei osaa siis tältä osin olla kovin sensitiivinen, koska hän tulkitsee vauvaansa väärin. Tämän vuoksi hän ei osaa suhteuttaa omaa toimintaansa vauvalle sopivaksi.

Sosiaalityöntekijä 2 tuo myös esille ensimmäisen videon isän kyvyttömyyttä tulkita lapsen tarpeita, koska isä esimerkiksi syöttää lasta, vaikka lapsi ei näläntunnetta videolla viestitä. Toisaalta sosiaalityöntekijä pitää hyvänä, että isä tarkistaa asian, mutta isän kuuluisi kuitenkin aistia vauvasta, onko hänellä nälkä vai ei. Kritiikkiä aiheuttaa myös itse syöttötilanne, koska isä on hiljainen syöttötilanteessa ja hän hieman tunkeilevasti laittaa tuttipullon lapsen suuhun. Eli vaikka lapsi ei ole nälkäinen, niin isä hieman väkisin yrittää tarjota tuttipulloa. Isän käytös videolla syöttötilanteessa on kuitenkin ehkä enemmän kokemattomuudesta johtuvaa, kuin siitä, että hän jotenkin hermostuksissaan yrittäisi väkisin laittaa tuttipulloa vauvan suuhun. Isän kuitenkin tarvitsisi rauhallisemmin ja hitaammin toteuttaa syöttötilanne, jotta se olisi mukavampi ja

varmempi tilanne vauvallekin. Sosiaalityöntekijöiden tekemän arvioinnin perusteella isä kategorisoituu siis osittain ”kyvyttömäksi” lapsen tarpeiden arvioinnissa.

Toisaalta ensimmäisen videon isän saa sosiaalityöntekijöiltä hyvää palautetta siitä, että hän uskaltaa olla videolla isä ja hän osaa olla tilanteissa läsnä.

S1, VI: Niin tässä tilanteessa tuli aktiivinen isä, hän ei ollut niin kuin poissaoleva. Hän pyrki kyllä olemaan aktiivisesti tän lapsen kanssa. Hän uskalsi olla siinä tilanteessa tää isä ja käyttää omaa itseään siinä.

S2, VI: Siinä oli paljon hyvääkin ja isään voi varmasti luottaa. Isä yritti koko ajan ja yritti vaihtaa ja keksiä ja näin, että oli läsnä ja oli paljon sitä kontaktia, et hän oli koko ajan lapsen kanssa kontaktissa.

Ensimmäisen videon isä saa siis kritiikkiä sosiaalityöntekijöiltä siitä, että hän ei osaa tulkita lapsen tarpeita. Kyseisen isän kohdalla kuitenkin positiivista palautetta tulee siitä, että hän on koko ajan ”läsnä”, ”häneen voi luottaa” ja hän ”uskalsi olla isänä tilanteissa”. Eli sensitiivisyyden osalta isä saa taulukossa 13 positiivisiin kohtiin merkinnät ”kontaktin hausta”, ”läsnäolosta”, ”luotettavuudesta” ja ”isän roolin mukaisesta toiminnasta”. Sosiaalityöntekijä 1 tuo esille sitä, että isä on rohkeasti oma itsensä videolla ja hän toimii siinä isänä. Eli hänestä ei tule hermostuneen tai jännittyneen oloista kuvaa, vaikka kyseessä on videointitilanne. Isä on videoinnin aikana isän roolissa ja hän pyrkii toimimaan koko ajan sen mukaisesti videolla. Molemmat sosiaalityöntekijät myös huomioivat isän läsnäolon eri tilanteissa, eli isästä ei tule videoinnin aikana poissaolevaa tunnetta. Tätä sensitiivisyyden puolta voidaan pitää erityisen tärkeänä, koska pieni vauva tarvitsee paljon vanhemman läsnäoloa. Pienelle vauvalle kehittyy tällä tavoin kuvaa siitä, että hänestä välitetään ja häntä huomioidaan. Kyseisen isän vahvuutena voidaankin pitää sensitiivisyyden osalta läsnäoloa, mutta vauvan tarpeiden tulkinta vaatii vielä harjoitusta.

Toisen videon isän kohdalla sosiaalityöntekijä 1 kiinnittää huomiota siihen, että isä ottaa vanhemman roolin, mutta jollakin tavalla isyys on kuitenkin vielä

”hakusessa”. Toisella sosiaalityöntekijällä on myös hieman samanlaisia ajatuksia, koska hän pohtii sitä, että isä ei ehkä vietä arkielämässä lapsen kanssa tarpeeksi aikaansa.

S1, V2: Kyllä se isä siinä sen vanhemman roolin otti, mutta jotenkin vähän hakusessa.

S2, V2: Et se mietitytti, et oliko niin, että ei oo kauheesti tän pienen kanssa ollu.

Toisella videolla isä saa samanlaista huomiota isän roolin otosta, kuin ensimmäisenkin videon isä. Sosiaalityöntekijä 1 tuo kuitenkin tämän isän kohdalla esille sen, että isän rooli on vielä sellainen, että se on ”hakusessa”. Isä sijoittuu siis samaan kohtaan taulukossa 13 kuin ensimmäisenkin videon isän, eli kohtaan ”isän roolin mukainen”. Toisen videon isä sijoittuu myös negatiivisempiin kohtiin taulukossa, eli ”isyys haussa” ja ”ei ole tottunut hoitamaan lasta”. Sosiaalityöntekijä 2 tuokin esille sen, että isä ei välttämättä paljon vietä aikaansa lapsen kanssa. Tämä voi olla syy sosiaalityöntekijä 1 havaintoon siitä, että isyys on vielä haussa, eli se ei ole vielä päässyt kehittymään tarpeeksi, yhteisen ajan vähyyden vuoksi.

Kyseisen isän toimintaa videolla haastateltavat kommentoivat kuitenkin siten, että hän on herkästi lapsen kanssa ja toisaalta videolla on elementtejä, joiden varaan on hyvä rakentaa suhdetta.

S1, V2: Siinä oli paljon semmosia hyviä asioita, et mä aattelin, et niitten varaan on hyvä rakentaa sitä isyyttä.

S2, V2: Se isäkin oli jollakin tavalla soinnuttanut sen oman, et se oli hyvin tällai rauhallisesti ja herkästi tän lapsen kanssa.

Sosiaalityöntekijä 1 arvioi toisen videon isää siten, että vaikka sensitiivisyyden osalta on havaittavissa puutteita, niin hyviäkin asioita on kuitenkin havaittavissa. Sosiaalityöntekijä 1 mielestä isän toiminnassa on positiivisia asioita, joiden varaan on hyvä jatkossa rakentaa isyyttä. Toinen haastateltu tuo esille isän

rauhallista toimintaa ja sitä, että hän on hyvin herkästi lapsensa kanssa videolla. Isä kategorisoituu sensitiivisyyden osalta ”herkäksi”. Eli toisen videon isällä on ominaisuuksia, jotka tukevat sensitiivisyyttä ja pienellä harjoittelulla isä pystyisi varmasti vielä paremmin huomioimaan lasta ja lapsen tarpeita.

Viimeisellä videolla sosiaalityöntekijät ovat selkeästi eri mieltä isän sensitiivisyydestä. Toinen sosiaalityöntekijöistä pitää isää monessakin suhteessa hyvin sensitiivisenä ja lapsen tarpeita huomioivana isänä, kun taas toisen sosiaalityöntekijän mielestä isä ei juuri osoita videon aikana sensitiivisyyttä lasta kohtaan.

S1, V3: Isä ei ollu kauheen sensitiivinen tähän lapseen ja sen lapsen tarpeisiin ja kontaktin yritykseen.

S2, V3: Isä reagoi mun mielestä tosi kivasti. Yritti arvioida, et mitä tää pieni mahtaa ajatella tai mitä se mahtas haluta. Kaikissa tommosissa pienissä nostamisissa ja muissa osas tukee hyvin ja jotenkin piti sillä lailla hyvin tätä lasta.

Sosiaalityöntekijä 1 kuvailee kolmannen videon isää sensitiivisyyden osalta siten, että hän ei ole kovin sensitiivinen. Isä ei osaa haastatellun mielestä vastata lapsen tarpeisiin ja kontaktin yritykseen, joten sensitiivisyys jää tämän vuoksi puutteelliseksi. Sosiaalityöntekijä 2 taas tuo esille sen, että isä yrittää videolla arvioida sitä, että mitä lapsi mahtaa haluta ja hän pitää videoinnin aikana hyvin lasta. Sosiaalityöntekijä 2 arvioi siis isän toiminnan sensitiiviseksi, toisin kuin sosiaalityöntekijä 1. Kyseisen videon isä sijoittuukin sensitiivisyyden osalta hieman eri tavoin taulukossa 13, koska häntä koskevat kohdat ”kyvyttömyyttä tulkita lapsen tarpeita” ja ”on tottunut hoitamaan lasta”. Eli sosiaalityöntekijät arvioivat isän sensitiivisyyden eri tavoin. Tutkijan arvion mukaan videolla on nähtävissä selkeästi kohtia, joissa tulee esille kummankin haastatellun näkemyksiä tukevia asioita. Esimerkiksi vauvan yrittäessä kääntyä kyljelleen, niin isä ei auta tai tue lasta yhtään. Tästä voisi ajatella niin kuin sosiaalityöntekijä 1, eli isän toiminta ei ole kovin sensitiivistä ja lapsen tarpeita huomioivaa. Toisaalta isä on sitten taas esimerkiksi leikityskohdissa hyvin lasta huomioiva ja

syöttötilanne sujuu isältä myös hyvin. Eli tästä voi taas päätellä sen, että isä on tottunut hoitamaan lasta ja hän viettää lapsensa kanssa aikaa.

Videoilla olleet isät saivat sensitiivisyyden osalta sekä positiivisia, että negatiivisia arvioita. Isiltä tarvittaisiin haastateltujen arvioiden perusteella enemmän kykyä huomioida lapsen tarpeita ja isien toiminnassa pitäisi vielä paremmin näkyä se, että he ovat tottuneet hoitamaan lapsiaan. Nämä sosiaalityöntekijöiden huomioidut ovat kuitenkin korjattavissa olevia asioita isien kohdalla. Eli isien tulisi enemmän viettää aikaa vauvojensa kanssa, jolloin he oppisivat paremmin tulkitsemaan heidän tarpeitaan ja tätä kautta hoitoon tulisi enemmän varmuutta. Isillä on videoilla oman roolinsa mukaista toimintaa ja jokaisella on nähtävissä vahvuuksia sensitiivisyyttä ajatellen, joten tältä osin isyyden kehittyminen tuntuu positiiviselta ja mahdolliselta asialta.

Vauvat reagoivat videoinnin aikana isän sensitiivisyyteen aina jollakin tavalla. Sosiaalityöntekijät havainnoivat vauvojen kohdalla vastavuoroisuutta, tyytyväisyyttä ja toisaalta haluttomuutta olla vuorovaikutuksessa isän kanssa.

Taulukko 14: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT VAUVOJEN SENSITIIVISYYDESTÄ

tyytyväisen oloinen:	oli vasta-vuoroinen:	ei halunnut olla vuorovaikutuksessa:
2	2	3

Ensimmäisellä videolla tulee esille se, että vauva ei aina ole halukas vuorovaikutukseen isänsä kanssa. Toisen videon vauva on sosiaalityöntekijöiden mielestä taas halukkaampi vuorovaikutukseen ja hän on myös heidän arvionsa mukaan innostuneempi vuorovaikutuksessa.

S1, VI: Tuli sellane huolestunut olo, et miksi se ei halua olla vuorovaikutuksessa isänsä kanssa enempää.

S2, VI: Oli semmosia hetkiä millon näki, et se yauva koki sen liian raskaana tai rasittavana, tuli sellasia pieniä itkukohtia, siinä oli paljon kaikenlaista.

S1, V2: Mun mielestä se vauva vastas tosi hyvin ja tosi paljon oli semmonen kommunikoiva vauva. Semmonen tyytyväisen olonen siinä.

S2, V2: Tässä tuli taas, et vauva yritti tos tilanteessa kans kauheesti, yritti olla vastavuoronen, et hän niinkun anto palautetta ja jakso vastata sille isälle. Et täs oli tällanen erilainen laps, et tää laps itte yritti antaa takasin. Et laps oli itsekin aktiivinen ja yritti.

Ensimmäisen videon vauvan kohdalla sosiaalityöntekijässä huolta herättää se, että vauva ei halua olla vuorovaikutuksessa enempää isänsä kanssa. Vauva sijoittuu siis sensitiivisyyden osalta taulukossa 14 kohtaan ”ei halunnut olla vuorovaikutuksessa” ja vauva kategorisoituu ”haluttomaksi vuorovaikutukseen”. Sosiaalityöntekijä 2 havaitsee videoinnin aikana esimerkiksi sen, että vauva kokee vuorovaikutuksen välillä liian raskaana tai rasittavana. Tämä näkyy vauvassa haluttomuutena vuorovaikutukseen ja pieninä itkukohtauksina. Isän käytöstä videoinnin aikana voi kuvailla tutkijan arvion mukaan erityisen aktiiviseksi ja hän yrittää vuorovaikutusta monin eri tavoin. Pienelle vauvalle saattaa tästä syystä tulla liikaa aktiviteettia ja yrityksiä vuorovaikutukseen, joten hän väsyä ja rasittuu.

Toisella videolla olevaa vauvaa sosiaalityöntekijät kuvailevat eri tavalla kuin ensimmäisen videon vauvaa. Toisessa videossa olevaa vauvaa sosiaalityöntekijät kuvailevat tyytyväisen oloiseksi ja vastavuoroiseksi ja vauva kategorisoituu ”vastavuoroiseksi vuorovaikutuksessa”. Vauva reagoi siis isän sensitiivisyyteen omalla kommunikoinnillaan ja sillä, että hän näyttää nauttivan tilanteesta. Vauvaan liittyvät kuvaukset sensitiivisyyden osalta ovatkin varsin positiivisia, eli ne koskevat tyytyväisyyttä ja vastavuoroisuutta.

Kolmannessa videossa sosiaalityöntekijä 1 havaitsee sen, että vauva ei ole kiinnostunut isästä. Sosiaalityöntekijä 2 suhtautuu taas selvästi positiivisemmin vauvan reagointiin isän sensitiivisyyteen liittyen. Kyseisen sosiaalityöntekijän arvion perusteella vauva jaksaa olla kiinnostunut vuorovaikutuksesta ja vauva yrittää myös omalta osaltaan tehdä hyvää tilannetta.

S1, V3: Eikä se lapsikaan ollu kauheen kiinnostunut siitä isästä. Jossain vaiheessa se vähän vastaili, mut sit kun se isä ei tarttunut niihin, niin sit se ei jatkunut siitä.

S2, V3: Tää laps oli hyvin kanssa semmonen jotenkin mukana, että hänkin yritti tehdä hyvää tilannetta. Hän jakso olla kiinnostunut ja mennä mukana.

Sosiaalityöntekijä 1 mielestä kolmannen vauvan kiinnostuksen puute omaan isään voi johtua siitä, että isä ei taas osoita kiinnostusta vauvan vuorovaikutuksen yrityksiin. Sosiaalityöntekijä 2 näkemyksen mukaan lapsi on taas vastavuoroinen ja hän on kiinnostunut vuorovaikutustilanteesta. Eli kolmannen videon vauva sijoittuu sekä positiivisiin, että negatiivisiin kohtiin taulukossa 14, eli kohtiin ”ei ollut vastavuoroinen” ja ”oli vastavuoroinen”. Ristiriitaisuutta arvioinneissa aiheuttaa sosiaalityöntekijöiden erilainen näkemys lapsen reagoinnista isän sensitiivisyyteen. Tutkijan omien havaintojen mukaan videossa näkyy kyllä lapsen tyytyväisyys isän toimintaa kohtaan, mutta joissakin kohdissa lapsi selvästi turhautuu siihen, että isä ei reagoi kaikkiin hänen yrityksiinsä. Pääosin lapsi vastaa isän sensitiivisyyteen hyvin. Jos isän sensitiivisyys joissakin kohdissa jää kuitenkin vaillinaiseksi tai puutteelliseksi, niin lapsi reagoi tähän omalla passiivisuudella tai itkukohtauksilla. Eli näistä eri tilanteista johtuen sosiaalityöntekijöiden arviot saattavat olla vastakkaiset.

Videoilla olevat vauvat reagoivat kaikki omalla tavallaan isien sensitiivisyyteen. Videoilla on selkeästi nähtävissä vauvojen positiivista reagointia, mutta myös negatiivista. Hyvänä asiana vauvojen kohdalla sosiaalityöntekijät pitävät sitä, että vauvat ovat vastavuoroisia isilleen ja he näyttävät tyytyväisyyttä tai jotakin muuta positiivista elettä, jos he kokevat isien sensitiivisyyden hyvänä. Eli sosiaalityöntekijät tuottavat vauva kategorian kohdalla normin hyvästä ja huonosta vauvan reagoinnista vanhemman sensitiivisyyteen.

Vuorovaikutus sensitiivisyyden osalta on pääosin hyvää isä- vauvapareilla. Positiivisia huomioita saavat erityisesti isän ja vauvan yhteiset hetket, rauhallisuus ja ylipäättään hyvä vuorovaikutustilanne. Kaikilta osin vuorovaikutus

ei aina suju sensitiivisyyttä ajatellen, koska haastatellut huomioivat videoinnin aikana myös hieman huonompaa vuorovaikutusta.

Taulukko 15: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT ISIEN JA VAUVOJEN SENSITIIVISYYDESTÄ VUOROVAIKUTUKSESSA

yhteinen hetki:	rauhallisuutta:	hyvää vuorovaikutusta:	ei hyvää vuorovaikutusta:
3	3	3	2

Isän ja vauvan vuorovaikutuksessa sensitiivisyyden osalta havaittavissa on paljon hyvää vuorovaikutusta ja jaettuja yhteisiä hetkiä vanhempien ja vauvojen välillä. Myös selkeää tunnesidettä vanhemman ja vauvan välillä on jokaisessa videossa sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan. Myös muutamia negatiivisia asioita tulee esille liittyen siihen, että miten hyvin isät osaavat tuoda sensitiivisyyttään näkyviin videoinnin aikana.

S2, V1: Siinä tuli semmosta vuorovaikutuksen kohtaa kyllä. Että niitä yhteisiä hetkiä tuli.

S2, V1: Olisi pitänyt rauhoittaa se tilanne ja antaa sille lapselle enemmän tilaa vuorovaikutukseen.

S1, V2: Voittopuolisesti mun mielestä kivaa vuorovaikutusta.

S2, V3: Tää oli oikein semmonen, et jos ajattelee, et miltä se tuntu katella, niin tässä oli se tunnelma tosi kiva. Isän ja vauvan välinen vuorovaikutus, et se tunnelma oli hyvä tässä ja se pysy koko ajan hyvänä. Se ei muuttunut alun tai keskivaiheen tai lopun kohdalla, et se pysy samana. Aika hyvänä koko ajan. Siinä oli paljon hyvää. Niillä oli tämmösiä yhteisiä jaettuja ilon hetkiä.

S2, V3: Olis kaivannut siltä isältä enemmän tukea. Siitä kääntymisestä olis voinu tehdä yhteisen onnistumisen.

S1, V3: Mutta kyllähän siinä oli semmosta hyvää. Siinä oli välittämistä ja näkyi, että hän tykkäs tästä tytöstä ja vauvastaan. Se oli sillä tavalla hänelle tärkeä.

Sensitiivisyyden osalta vuorovaikutus on sosiaalityöntekijöiden arvioiden mukaan toimiva kokonaisuudessaan. Eli vaikka videoiden aikana esille tulee negatiivisiakin asioita ja isien toivottaisiin toimivan eri tavoin, niin pääosin haastateltavat pitävät kuitenkin isän ja vauvan sensitiivisyyttä vuorovaikutuksessa hyvänä. Tämä näkyy taulukossa 15 siten, että suurin osa koskee positiivisia asioita, eli yhteisiä hetkiä, rauhallisuutta ja hyvää vuorovaikutusta. Yksi kohta koskee ”ei hyvää vuorovaikutusta” ja se onkin ainoa negatiivinen asia taulukossa.

Ensimmäisellä videolla sosiaalityöntekijä 1 pitää hyvänä sitä, että isällä ja vauvalla on ”yhteinen hetki” videolla. Sosiaalityöntekijä tarkoittaa tällä yhteisellä hetkellä sitä, että isällä ja vauvalla on videon aikana havaittavissa kohtia, joissa heillä kummallakin on mukava olla ja he iloitsevat ja nauttivat siitä yhdessä. Yhteiset hetket vanhemman ja lapsen välillä kertovat molempinpuolisesta kiintymyksestä ja tällaiset hetket lujittavat ja kehittävät kiintymystä. Sosiaalityöntekijä 2 kuitenkin vaatisi kyseisen isän kohdalla sitä, että hän antaisi videolla enemmän tilaa vauvalle vuorovaikutukseen. Eli vuorovaikutus kategorisoituu toisaalta ”yhteisiksi hetkiksi”, mutta myös ”enemmän tilaa” vuorovaikutukseen vaadittaisiin sosiaalityöntekijän arvioiden mukaan.

Toisella videolla sosiaalityöntekijä 1 tuo esille sen, että kokonaisuutta ajatellen vuorovaikutus on kivaa isän ja vauvan välillä. Eli toisella videolla vuorovaikutus kategorisoituu ”kivaksi”. Toisen videon vuorovaikutus sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan on siis positiivisempi kuin ensimmäisen videon. Kolmannessa videossa sosiaalityöntekijä 2 pitää mukavasta tunnelmasta, joka välittyy videolta. Haastateltava tuo myös esille jaetun ilon hetkiä, joka tarkoittaa samaa asiaa, kuin yhteinen hetki. Eli kolmannella videolla on havaittavissa isän ja vauvan välillä yhteisiä iloisia ja mukavia hetkiä, kuten ensimmäiselläkin videolla. Sosiaalityöntekijä lisää kuitenkin vielä, että isän pitäisi olla vauvan kääntymisyrityksessä enemmän mukana. Tästä negatiivisesta arviosta huolimatta kolmannen videon isä saa vielä hyvää palautetta siitä, että hänestä näkyy välittäminen ja se tuntuu aidolta. Eli isä osaa hienosti tuoda lyhyen videon

aikana esille omaa välittämistään ja rakkauttaan lastansa kohtaan. Vuorovaikutus kategorisoituu kolmannella videolla siis ”jaetuiksi ilon hetkiksi” ja ”välittäväksi vuorovaikutukseksi”.

Kaiken kaikkiaan vuorovaikutus sensitiivisyyden osalta onnistuu erittäin hyvin ja isät ja vauvat saavat yhdessä vuorovaikutuksen tältä osin toimimaan. Tämä näkyy sosiaalityöntekijöiden arvioinneissa positiivisina huomioina ja negatiivisia asioita ei tule esille kovin paljon. Vuorovaikutus sensitiivisyyden osalta muodostuu sosiaalityöntekijöiden tuottaman normin mukaan hyväksi silloin, kun siinä on havaittavissa yhteisiä hetkiä ja välittämistä.

6.2 Isyys videoissa

Sosiaalityöntekijöiden toisen katselukerran tavoitteena on seurata videoista isyyttä. He keskittyvät siis pelkästään huomioimaan isän toimintaa videolla ja sitä, että minkälaista isän roolia ja isyyttä videoissa tulee esille. Tämän tarkoituksena on selvittää toista tutkimuskysymystäni liittyen siihen, että millaista isyyttä sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan nousee esille isän ja lapsen vuorovaikutusvideoista.

Isyyttä koskevia huomioita sosiaalityöntekijät tekevät kaikista videoista, tosin joissakin kohdissa haastateltavat toteavat, että isyyttä on jollakin tavalla vaikea arvioida. Isyyden piirteitä muodostuu haastattelujen perusteella seitsemän ja eniten isyyden piirteistä mainintoja tulee ”yrittävästä isyydestä” ja ”fyysisestä isyydestä”.

Taulukko 16: SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN ARVIOT ISYYDESTÄ

aktiivinen isyys: 2	fyysinen isyys: 3	tunnepuolen isyys: 2	yrittävä isyys: 4
läsnäoleva isyys: 2	passiivinen isyys: 1	epämääräinen isyys: 2	

Sosiaalityöntekijöiden mielestä videoilla olevat isät ovat yritteliäitä ja he ovat fyysisesti mukana koko ajan vauvojensa kanssa. Isät esimerkiksi leikkivät lasta, pitävät hyvänä ja yrittävät monin tavoin viihdyttää, lohduttaa ja tukea vauvaa videoinnin aikana.

S2, VI: Kun katto sitä isän toimintaa, niin kyl mä huomasin siellä monta kohtaa. Tavallaan, aina kun se vauva itki, niin isähän lopetti heti sen asian ja niinku kuunteli niitä vauvan viestejä monella tavalla siinä. Sanallisti niitä ja koitti vaihtaa sitä asiaa, jos ei niinku toiminut jokin. Läsnäolo ja yritys olla siinä kontaktissa, et sillä isällä oli niinku koko ajan, et se koko ajan yritti.

S1, VI: Kun hän on isä, niin se ehkä näky siinä, että miten hän fyysisesti oli sen lapsen kanssa. Niin kuin isät yleensäkin ovat aika reippaita, hyppyyttää ja tekee kaikenlaisia tämmösiä juttuja. Niin mä ajattelen, että sehän tässä näky, että hän on isä. Niin ja kattelin sitä, että lapsi on viisi kuukautta ja sehän ei kuitenkaan vielä istu, niin sittenhän aika reippaasti jo niinkun piti sen vauvan pystyssä ja ikään kuin seisonta-asennossa ja sittenhän se vauva väsykin siinä. Se on varmaan just tämmöstä ja mikä on hyvä ja joka kehittää lasta just tällaset erilaiset. Että miten sä olet ja pidät sitä lasta ja rohkenet olla sen lapsen kanssa.

Sosiaalityöntekijä 2 tuo ensimmäisen videon isän kohdalla esille sen, että isä ”kuunteli vauvan viestejä” ja hän osaa esimerkiksi vauvan itkiessä muuttaa tilannetta siten, että vauva lopettaa itkemisen. Hänen läsnäolonsa ja yritys olla vuorovaikutuksessa saa myös positiivista huomiota osakseen. Eli isällä on taitoa olla lapsensa kanssa ja hänellä on selkeää yritystä monessakin kohdassa. Tärkeä huomioitava asia on myös se, että vauvan itkiessä isä ei hermostu, vaan hän rauhallisesti saa vauvan lopettamaan itkemisensä. Isällä on siis tietynlaista varmuutta toimissaan ja hän uskaltaa kokeilla erilaisia keinoja vauvan kanssa. Parannettavaa tietysti olisi siltä osin, että isän ei täytyisi niin hirveän paljon yrittää, vaan vuorovaikutus etenisi sujuvalla tavalla, ilman suurempia ponnistuksia.

Sosiaalityöntekijä 1 on lähes samoilla linjoilla toisen haastateltavan kanssa ensimmäisen videon isästä. Eli isän toimintaa ja roolinottoa isänä

sosiaalityöntekijä 1 pitää myös hyvänä. Haastateltu tuo esille sitä, että isä on rohkeasti videolla isänä ja hän tekee vauvansa kanssa erilaisia asioita. Eli vuorovaikutustilanne ei tältä osin ole paikallaan olevaa tai pysähtynyttä. Sosiaalityöntekijä havainnoi myös sen, että isä on hyvin tyypillisesti lapsensa kanssa videolla, eli videolla näkyy paljon fyysisiä ominaisuuksia. Isä esimerkiksi seisottaa vauvaa videolla ja hyppyyttää ja tältä osin sosiaalityöntekijä ajattelee isän toimivan, kuten muutkin isät. Sosiaalityöntekijä 1 mielestä isyyteen siis kuuluu tietyllä tavalla fyysisuus, joka näkyy leikittämisessä ja lapsen motorisen kehityksen tukemisessa. Isä kategorisoituu isyyttä ajatellen siis ”läsnä olevaksi” ”aktiiviseksi”, ”yritteliääksi” ja ”fyysiseksi”. Isä saa siis paljon positiivista palautetta isyydestään ja hänellä on vain muutama negatiivinen huomio haastatteluissa isyyden osalta. Näitä positiivisia isyyden kohtia voidaan pitää lasta ajatellen erityisen tärkeinä, koska kaikista näistä elementeistä tulee esille se, että lapsi on tärkeä ja rakastettu. Eli jos isä osaa tuoda näitä isyyden piirteitä sopivasti esille vuorovaikutuksessa, niin vuorovaikutussuhde on varmasti vakaalla, turvallisella ja välittävällä pohjalla.

Toisella ja kolmannella videolla sosiaalityöntekijät kiinnittävät huomiota erityisesti isien tunteisiin ja siihen, että miten tunnelmaisuus näkyy videoilla.

S2, V2: Siinä on mukana semmosta rakkauden ja semmosta mukavaa lämpöä.

S1, V3: Kyllä se aina vahvuus on, jos osaa näyttää tunteensa ja sillä tavalla tää isä osas näyttää.

Sosiaalityöntekijä 2 havaitsee toisella videolla isän tuovan vuorovaikutustilanteeseen ”rakkautta” ja ”lämpöä”. Eli isä osaa tuoda videoinnin aikana esille myös tunnepuolta ja videolta välittyy tämä lämmin tunnelma isän ja vauvan välillä. Kolmannella videolla sosiaalityöntekijä 1 havaitsee myös tunnepitoisuutta ja hän kokee isän vahvuudeksi sen, että isä osaa näyttää tunteensa. Eli toisen ja kolmannen videon isät liittyvät siis samaan kohtaan taulukossa 16 isyyden osalta, eli kohtaan ”tunnepuolen isyys”.

Sosiaalityöntekijät arvioivat videoilla nähtyä isyyttä varsin positiiviseen sävyyn, koska suurin osa kategorioista koskee positiivisia asioita. Toisen ja kolmannen videon kohdalla sosiaalityöntekijä 1 on kuitenkin vaikea arvioida isyyttä, koska toisessa videossa se vaikuttaa hänen mukaansa ”epämääräiseltä” ja kolmannessa videossa isyys on ”hakusessa”.

S1, V3: Musta se oli vähän epämääräinen se isyys. Sitä oli, mut siinä oli jotakin, et sitä on vaikee sillee saada kiinni ja vaikee sanoo.

S1, V2: Kyllähän se isä siinä puhu isistä, et se käytti isi sanaa, kun se jutteli sen vauvan kanssa. Hän määritteli itsensä isäks kyllä ihan selkeesti. Jotenkin siinä mielti sitä isyyttä, et jotenkin niinku tuli kuitenkin semmonen olo, et se on aika hakusessa. Tietysti se on pieni lapsi vielä, mutta se on vielä varmaan aika paljon hakusessa se isyys.

Videoissa kaksi ja kolme tulee siis esille sosiaalityöntekijä 1 arvion mukaan se, että isyys on vielä ”hakusessa” ja se on ”epämääräinen”. Haastateltu ei osaa tarkemmin perustella, että mistä epämääräinen ja keskeneräinen isyys johtuu. Sosiaalityöntekijä kuvaa kolmannen videon isän kohdalla sitä, että vuorovaikutuksessa on jotakin sellaista, että siitä on ”vaikea saada kiinni”. Toisessa videossa sosiaalityöntekijän arvion mukaan isyys on vielä ”hakusessa”, eli se on keskeneräinen. Toisaalta toisessa videossa tulee kuitenkin esille se, että isä itse ”määritteli itsensä isäksi” ja tätä voi pitää hyvänä asiana. Eli isyyden osalta toisen ja kolmannen videon isät sijoittuvat taulukossa 16 kohtaan ”epämääräinen isyys”.

Ensimmäisessä ja toisessa videossa sosiaalityöntekijät arvioivat kuitenkin isillä olevan kykyjä isyyttä ajatellen. Eli vaikka negatiivisia asioita tulee esille, niin kuitenkin sosiaalityöntekijät havainnoivat paljon hyvääkin.

S2, VI: Niin mä ajattelen ainakin niin, että kapasiteetti on olemassa tossa isässä.

S2, V2: Ehkä se passiivisuus näyttäytyy. Kyl mä aattelen, et tän isän osuus vois olla paljon enemmän. Et varmaan tällä isällä olis enemmän annettavaa. Hän varmasti piipahtaa lapsen maailmaan, mut se voi olla, et se on lyhytkestoista.

S1, V2: Sillä isällä oli ihan hyviä kykyjä, mut se tarttis vähän apua. Siinä oli paljon sellasia hyviä asioita, et niitten varaan voi rakentaa sitä isyyttä.

Isyys näyttäytyy videoilla siis kaiken kaikkiaan hyvään sävyyn ja sosiaalityöntekijät pitävät isiä taitavina vauvojensa kanssa. Videoilla olevista isistä ei sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan nouse erityistä huolta videoiden katselun aikana. Sosiaalityöntekijät arvioivatkin, että isät pärjäävät videoinnin aikana hyvin ja he selviävät vanhemmuuden roolistaan.

6.3 Isä-vauvaparien vuorovaikutus videoilla

Sosiaalityöntekijät arvioivat ensimmäisellä videoiden katselukerralla isä-vauvaparien puhetta, ilmeitä, eleitä, temperamenttia ja sensitiivisyyttä. Seuraavassa esittelen vielä teemojen kautta yhteenvetoa sosiaalityöntekijöiden vuorovaikutuksen arvioinneista kategorioiden piirteisiin liittyen.

Puheeseen liittyen sosiaalityöntekijät tekevät havaintoja isä, vauva ja vuorovaikutus kategorioista. Sosiaalityöntekijät tekevät ammatillista arviota kaikista kategorioista liittyen puhetapoihin. Kaikissa kategorioissa sosiaalityöntekijöiden huomio kiinnittyy positiivisella tavalla puheen vastavuoroisuuteen ja myönteiseen puhetapaan. Nämä puheenpiirteet liittyvät sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan hyvään vuorovaikutukseen kuuluviksi.

Puhetapoihin liittyen sosiaalityöntekijöiden asiantuntija-arviot ovat samankaltaisia kuin mitä tutkimuskirjallisuudessa tuodaan esille vauvan ja vanhemman vuorovaikutuksesta. Vauvan on nimittäin katsottu olevan puheen ja äänen maailmassa jo sikiöajasta alkaen ja puheet ja äänet ovat suurimmaksi osaksi peräisin juuri vanhemmilta (Siltala 2003, 37 - 38). Eli vanhemmat puhuvat lapselleen jo sikiöajasta alkaen ja syntymän jälkeen lapsi tottuu vanhemman

puheeseen, puhetapoihin ja hän tunnistaa oman vanhempansa äänen. Vauva tuottaa kuitenkin myös itse äänimaailmaa jokelteleamalla, itkemällä, kirkumalla, huutamalla ja nauramalla (Siltala 2003, 37 - 38). Eli kaikissa kategorioissa on haastateltujen sosiaalityöntekijöiden mukaan havaittavissa se, että isä ja vauva ovat tottuneet käyttämään puhetta ja ääntelyä vuorovaikutuksessa. Eli isät ja vauvat käyttävät puhetta osana vuorovaikutusta. Kaikissa videoissa tämä ei kuitenkaan aina toteudu, koska sosiaalityöntekijät arvioivat joitakin isiä ja vauvoja hiljaisiksi. Sosiaalityöntekijät myös huomioivat sen, että puheen osalta ei ole aina havaittavissa aloitteita puhumiseen tai sitten vauva tai isä ei vastaa näihin toistensa aloitteisiin.

Puheen katsotaan olevan yksi tärkeä osa vanhemman ja lapsen välistä suhdetta. Vauvan ääntelyä, jokeltelua ja vastavuoroisuutta puheessa pidetään tärkeänä tekijänä lapsen kehitystä ajatellen. Tämän vuoksi vanhemman puhe lapselle on erityisen tärkeää, koska siitä lapsi oppii tunnistamaan vanhemman äänen, äänensävyt, sanoja ja vastavuoroisuutta. Lapselle on tärkeää kuulla puhetta ympärillään, koska tämän seurauksena hän kykenee vähitellen erottelemaan oman äidinkielen merkityksellisiä piirteitä toisistaan (Nurmi et al. 2006, 18). Tämä auttaa esimerkiksi lapsen suotuisassa kielen kehityksessä ja tulevassa lukemaan ja kirjoittamaan oppimisessa. Sosiaalityöntekijöiden arviot puheen vastavuoroisuuden tärkeydestä on siis oleellinen huomio vuorovaikutuksesta, koska sillä on merkitystä lapsen kehityksen kannalta.

Sosiaalityöntekijät havainnoivat puheen lisäksi myös ilmeitä, ja näihin liittyviä piirteitä tulee esille kaikissa kategorioissa. Isän, vauvan ja vuorovaikutuksen kategorioissa sosiaalityöntekijöiden huomion herättävät erityisesti ilmeikkyys, katseen käyttö ja hymyileminen. Sosiaalityöntekijät tekevät myös havaintoja siitä, jos nämä piirteet puuttuvat videoilta. Haastatellut suhtautuvat selkeästi huolestuneen oloisesti siihen, jos esimerkiksi ilmeikkyys, katseen käyttö tai hymyileminen jää puuttumaan kategorioissa osittain tai kokonaan. Varhaisen vuorovaikutuksen tutkimuksissa onkin tuotu esille se, että jo pieni vauva on vuorovaikutuksessa vanhempiinsa myös ilmeidensä osalta (Mäntymaa & Tamminen 1999, 2451). Vauva näyttää alusta alkaen ilmeillään omia reaktioitaan ja tunnetilojaan. Esimerkiksi vauvan ollessa muutaman kuukauden ikäinen, hän

alkaa yhä enemmän kiinnittää huomiota ihmiskasvoihin ja erityisesti silmiin (Nurmi et al. 2006, 29). Lapsi etsii vanhempaa katseellaan ja pyrkii olemaan aloitteentekijänä katsekontaktiin ja lapsen on todettu myös vastaavan hyvin tämänikäisenä katsekontaktiin. Vanhemman tehtävänä onkin vastata vauvan ilmeisiin ja olla myös omien ilmeidensä osalta mukana vuorovaikutuksessa. Tärkeäksi on myös katsottu se, että vauvan hymyyn vastataan hymyllä ja, että lapsella on mahdollisuus katsekontaktiin omaan vanhempaansa tämän ollessa vauvan lähellä. Vauvat ja vanhemmat ovat biologisesti alttiita osoittamaan tunteita toisilleen, tulkitsemaan niitä ja toimimaan vuorovaikutuksessa tulkintojen pohjalta (Mäntymaa & Tamminen 1999, 2451). Tähän pohjautuen voi todeta sen, että sosiaalityöntekijöiden havainnot ilmeikkyydestä, katseen käytöstä ja hymyilemisestä vuorovaikutuksessa ovat relevantteja ja erityisen tärkeitä huomioita. Sosiaalityöntekijöiden huomiot näiden piirteiden puuttumisesta tuo osaltaan esille myös sen, mitä ammattilaiset eivät pidä hyvään vuorovaikutukseen kuuluvina.

Eleiden osuus kategorioissa vaihtelee ja eniten eleiden piirteitä tulee esille isä kategoriassa. Yhtenä yhteisenä piirteenä kaikissa kategorioissa eleiden osalta on fyysisuus, eli kehon käyttö vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi sosiaalityöntekijät mainitsevat useaan otteeseen isä- ja vuorovaikutuskategorioissa läheisyyden ja sitä sosiaalityöntekijät pitävät hyvään vuorovaikutukseen kuuluvana. Tutkimuskirjallisuudessa tulee esille juuri eleiden tärkeys vuorovaikutuksessa, koska fyysinen läheisyys on yhtenä erityisen tärkeänä tekijänä lapsen tunnepuolen kehityksessä (Kalland 2007, 61). Lapsi esimerkiksi vaatii tyynnyttelyä ja rauhoittelua itkiessään ja varmoja vanhempien otteita, olivatpa ne sitten syliotteita tai muuta arkipäivään liittyvää koskettelua. Vauvan kokemusmaailma on kokonaisvaltainen ja hän esimerkiksi tunnistaa turvallisen ja rauhallisen otteen, kuten myös epävarman ja jännittyneen (Kalland 2007, 63). Kun eleet ovat rauhallisia ja ennakoitavia lapsi pystyy ottamaan rauhallisin mielin vastaan tämänkaltaista vuorovaikutusta ja hän kykenee siitä nauttimaan. Läheisyyden huomioiminen vuorovaikutuksessa sosiaalityöntekijöiden taholta puoltaa siis kyseisen piirteiden tärkeyttä ja se on tutkimuskirjallisuudessakin yhtenä määritelmänä hyvästä vuorovaikutuksesta.

Isä, vauva ja vuorovaikutus kategorioiden osalta temperamenttiin liittyvät sosiaalityöntekijöiden havainnot koskevat aktiivisuutta, rauhallisuutta ja passiivisuutta. Aktiivisuutta ja rauhallisuutta sosiaalityöntekijät arvioivat positiiviseen sävyyn, mutta joissakin kohdissa myös negatiiviseen sävyyn. Jos esimerkiksi aktiivisuus ja rauhallisuus ovat tasapainossa videolla, niin tällöin se saa sosiaalityöntekijöiltä positiivista huomiota. Jos aktiivisuutta ja rauhallisuutta näkyy liikaa, niin tällöin sosiaalityöntekijät arvioivat piirteitä negatiivisella tavalla. Passiivisuus temperamenttipiirteenä tulee sosiaalityöntekijöiden arvioissa negatiivisella tavalla esille ja se ei selkeästi kuulu hyvän vuorovaikutuksen piiriin.

Temperamenttipiirteisiin eli käyttäytymistyyliin vaikuttavat osaltaan ympäristö. Ympäristö voi joko tukea lapsen perimiä ominaisuuksia tai ohjata yksilöä niiden säätelyssä. Eli lapsen vanhemmat välittävät sekä perimänsä, että tarjoamansa ympäristön välityksellä tiettyjä ominaisuuksia, jotka näin tukevat toisiaan (Lyytinen et al. 2001, 56.) Vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä muotoutuukin osaltaan temperamenttipiirteiden mukaan ja hyvässä vuorovaikutussuhteessa ne ovat toisiaan tukevia ja tasapainoisia. Eli sosiaalityöntekijöiden arviot kategorioihin liitetystä temperamenttipiirteistä ja niiden yhteensopivuudesta ovat tärkeitä huomioita, koska ne vaikuttavat joko positiivisesti tai negatiivisesti vuorovaikutustilanteisiin.

Sensitiivisyyttä sosiaalityöntekijät havainnoivat kaikissa kategorioissa ja erityisesti se tulee esille isän kategoriassa. Sosiaalityöntekijöiden arvioiden mukaan isät osaavat olla sensitiivisiä vauvoja kohtaan ja vauvat vastaavat isien osoittamaan sensitiivisyyteen tyytyväisyydellä. Vuorovaikutus on pääosin sensitiivisyyden osalta hyvää, mutta negatiivista palautetta sosiaalityöntekijät antavat siitä, että joidenkin isien kohdalla sensitiivisyys ei aina toteudu ja kaikki vauvat eivät aina osoita tyytyväisyyttä isää kohtaan. Sosiaalityöntekijät arvioivat tällöin vuorovaikutuksen huonoksi.

Vanhemman sensitiivisyyttä pidetään tutkimuskirjallisuudessa lapselle tärkeänä, koska vauva saa tällä tavoin kokea sen, että hänen tarpeisiinsa vastataan ja häntä huomioidaan eri tavoin arkielämässä. Sensitiivinen vanhempi tunnistaa vauvan

viestejä ja hän vastaa mahdollisimman osuvasti ja nopeasti lapsen tarpeisiin. Vanhempi havainnoi vauvan olemista ja on valmis vastaamaan vauvan viesteihin adekvaatilla tavalla. Pienen vauvan vanhempi alkaa esimerkiksi jokeltaa vauvalle, tai hän ottaa vauvan syliinsä ja lohduttaa, kun hänellä on paha olla. (Kivijärvi 2003, 252.) Tämä vanhemman sensitiivisyys tuo vauvalle hyvän olon tunnetta ja hän saa kokea hellyyttä ja rakkautta. Näillä asioilla on vauvan kehitystä ajatellen tärkeä osansa ja se on yhtenä tekijänä rakentamassa vahvaa ja hyvää vuorovaikutussuhdetta vanhemman ja lapsen välillä. Sosiaalityöntekijät arvioivat siis sensitiivisyyttä tärkein perustein ja huolta heille nousee oikeutetusti silloin, kun tutkimuskirjallisuudessakin tärkeäksi nostettua sensitiivisyyttä ei tule esille tai vauva ei reagoi siihen adekvaatilla tavalla.

6.4 Isyyden arviointi

Toisella katselukerralla sosiaalityöntekijät paneutuvat isyyteen ja sen arviointiin. Isyyttä sosiaalityöntekijät arvioivat eri näkökulmista ja isyyden merkitystä tuodaan myös haastatteluissa esille.

Sosiaalityöntekijät havainnoivat siis vuorovaikutuksen osa-alueiden lisäksi myös videoilla olevaa isyyttä. Haastatellut arvioivat kaiken kaikkiaan seitsemän erilaista isyyden piirrettä videoilta. Eniten haastateltujen huomiota kiinnittävät yrittävä isyys ja fyysinen isyys. Eli isät, jotka ovat videoilla fyysisesti mukana ja osoittavat yritteliäisyyttä vuorovaikutuksessa saavat sosiaalityöntekijöiltä positiivista palautetta. Eli tämänkaltainen isyys nousee sosiaalityöntekijöiden ammatillisissa arvioissa normiksi hyvästä isyydestä. Huonoiksi piirteiksi sosiaalityöntekijät nostavat taas passiivisen ja epämääräisen isyyden.

Nykyisin tutkijat ovat lähes yksimielisiä siitä, että isän merkitys lapsen elämässä on suuri. Isä ja äiti ovat eri tavalla vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa, mutta tämä erilaisuus katsotaan nimenomaan rikkaudeksi lapsen elämässä. (Kalland 2007, 72.) Esimerkiksi isän ja äitien leikkimistyylejä vertailtaessa on tullut esille se, että isän leikki on fyysistä ja rohkeampaa kuin äidin (Sinkkonen 2007, 100). Sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan isät ovatkin videolla juuri isän roolissa ja

se näkyy juuri fyysisenä ja yrittävänä isyytenä. Eli isät leikittävät videoilla lapsiaan fyysisillä tavoin ja he ottavat rohkeasti lasta mukaan toimintaan. Tämä tulee sosiaalityöntekijöiden arvioissa erityisen tärkeänä asiana esille. Näiden piirteiden puuttuminen tuo taas huolta isyydestä, mutta sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan puutteet ovat kuitenkin korjattavissa olevia asioita.

6.5 Johtopäätökset analyysistä

Sosiaalityöntekijät käsittelevät varhaista vuorovaikutusta ja isyyttä laajasti ja he tekevät näihin liittyen useita havaintoja. Sosiaalityöntekijät tekevät analyysissä esitettyjä ammatillisia arvioita 15 minuuttia kestävien videoiden perusteella. Eli he kykenevät tekemään useita havaintoja lyhyessä ajassa ja tämä kertoo mielestäni asiantuntijuudesta ja vankasta ammattitaidosta.

Sosiaalityöntekijöiden tulkinnoissa varhaisesta vuorovaikutuksesta ja isyydestä on nähtävissä se, että he tekevät työssään vuorovaikutuksen havainnointia. Perustelen tätä sillä, että he kykenevät nostamaan monia asioita esille varhaisesta vuorovaikutuksesta ja isyydestä. Vuorovaikutuksen eri osa-alueita tulee haastatteluissa esille yhteensä viisi (puhe, ilmeet, eleet, temperamentti ja sensitiivisyys) ja isyyden osalta tulee huomioita yhteensä seitsemän (yrittävä isyys, aktiivinen isyys, tunnepuolen isyys, läsnä oleva isyys, passiivinen isyys ja epämääräinen isyys). Jos vuorovaikutuksen havainnointi tai videoiden käyttö menetelmänä ei olisi entuudestaan tuttua haastatelluille, niin vuorovaikutuksesta tai isyydestä ei välttämättä olisi tullut näin paljon esille asioita.

Sosiaalityöntekijöiden tekemät ammatilliset arviot varhaisesta vuorovaikutuksesta ovat samansuuntaisia kuin tutkimuskirjallisuudessa on esitetty. Eli sosiaalityöntekijät havainnoivat kaikkia niitä osa-alueita, joita tutkimuskirjallisuudessa tuodaan esille varhaisesta vuorovaikutuksesta. Sosiaalityöntekijät tekevät työtään vuorovaikutus- ja kiintymyssuhdeteorioihin tukeutuen, joten nämä elementit ovat heille entuudestaan tuttuja. Tämä voi olla siis syynä siihen, että he ovat vuorovaikutuksen havainnoijina jo tottuneet seuraamaan näitä asioita.

Sosiaalityöntekijät tekevät lähes samankaltaisia havaintoja vuorovaikutuksesta, mutta kolmannen videon kohdalla tulee kuitenkin esille eri arvioita. Tämä saattaa johtua siitä, että työntekijät voivat painottaa eri asioita katsoessaan videoita. Eli tässä kohdin tulee esille se, että ammattilaisetkin voivat arvioida eri tavoin vuorovaikutusta ja he saattavat pitää eri asioita tärkeinä. Tämän vuoksi vuorovaikutuksen analyysi ei yleensä pohjautu yhteen ammattilaisen arvioon ja arviointikertaan. Eli työtä tehdään siis yleensä asiantuntijatiimissä ja tietoa vuorovaikutuksesta kerätään eri menetelmillä.

Isyyden osalta sosiaalityöntekijät onnistuvat myös havaitsemaan useita eri isyyksiä videoilta. Haastatellut erittelevät videoilla nähtäviä isyyksiä ja pääpainona havainnoissa on yritteliäisyys ja fyysisyys. Sosiaalityöntekijät tarkastelevat hyvin isien positiivisia piirteitä ja he kykenevät havaitsemaan isien vahvuuksia. Eli kyseessä on kuitenkin lastenpsykiatrian konteksti, jossa lähtökohta on se, että vuorovaikutuksessa ja vanhemmuudessa on ongelmia, koska lähete on erikoissairaanhoidon tullut. Sosiaalityöntekijät osoittavatkin tässä kohdassa mielestäni ammattitaitonsa, koska he eivät jää pohtimaan negatiivisella tavalla isyyttä. Eli he eivät lähde isyyden tarkastelussa siitä, että vanhemmuudessa on ongelmia, vaan isien katsotaan tuovan voimavaroja vanhemmuuteen. Arvioissa tulee nimittäin useaan otteeseen esille se, isillä on vahvuuksia ja ne kohdat, joissa ongelmia tulee, niin ne ovat sosiaalityöntekijöiden mielestä korjattavissa. Kyseisissä videoiden perheissä on tosin lähtökohtana äidin mielenterveysongelmat, joten mielenkiintoista olisikin tietää, että miten sosiaalityöntekijät arvioisivat äitiyttä vastaavanlaisissa videoissa. Eli muuttuisiko tässä kohdassa vanhemmuuden arviointi negatiivisempaan suuntaan.

7. YHTEENVETO JA POHDINTA

7.1 Yhteenveto

Tutkimuksen lähtökohtana oli tarkastella sosiaalityöntekijöiden ammatillista arviota varhaisesta vuorovaikutuksesta ja isyydestä. Tärkeänä näkökulmana halusin tuoda esille sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuuden ja tämän lisäksi isien merkityksen vauvojen elämässä. Tutkimuskysymykseni koskivat varhaista vuorovaikutusta ja isyyttä sosiaalityöntekijöiden arvioimana. Eli ensimmäinen tutkimuskysymykseni käsitteli sitä, että millaisia vuorovaikutuksen ulottuvuuksia sosiaalityöntekijät havainnoivat videoista/videotallenteista. Toinen tutkimuskysymykseni taas koski sitä, että millaisia isyyksiä sosiaalityöntekijät konstruoivat isän ja lapsen vuorovaikutusvideoista. Näihin tutkimuskysymyksiin olen vastannut analyysiluvuissa. Tässä luvussa teen johtopäätöksiä tutkimuksen tuloksista ja luvussa 7.2 pohdin tulosten merkittävyyttä ja luotettavuutta.

Sosiaalityön ammattilaisten tulee huomioida työskennellessään vanhempien ja lasten kanssa kaikkia vuorovaikutuksen osa-alueita. Sosiaalityön ammattilaiset, jotka työskentelevät lapsiperheiden kanssa tekevät vuorovaikutuksen havainnointia, koska vuorovaikutus kertoo paljon vanhemman ja lapsen suhteesta ja kiintymyksestä. Vuorovaikutuksen havainnointi ei ole kuitenkaan helppo tehtävä ammattilaisille, koska vuorovaikutuksen osa-alueita on useita.

Isyyden osalta sosiaalityöntekijät tekivät tärkeitä havaintoja. Sosiaalityöntekijät arvioivat esimerkiksi sitä, että miten isät olivat lasten kanssa, minkälaista hellyyttä ja läheisyyttä oli näkyvillä ja miten isät huomioivat lasta videoinnin aikana. Sosiaalityöntekijät paneutuivat selkeästi siihen, että miten tukevaa ja riittävää vanhemmuutta tulee esille lasta ajatellen. Haastatellut kiinnittivät huomiota isien kohdalla positiivisiin asioihin ja ongelmakohtiin. He arvioivat kuitenkin ongelmakohdista huolimatta kaikilla videoiden isillä olevan mahdollisuuksia kehittymiseen isänä.

Haastattelemieni sosiaalityöntekijöiden ammatillisuus tulee esille mielestäni hyvin siinä, että he pystyvät tekemään vuorovaikutuksesta runsaasti havaintoja ja he myös pohtivat mistä tietyt asiat videoilla saattoivat johtua. Erityisesti sosiaalityön asiantuntijuus näkyy mielestäni siinä, että ongelmakohtia havaitessaan haastatellut sosiaalityöntekijät pohtivat heti mahdollisia ratkaisuja ongelmiin. Sosiaalityöntekijät toivat esimerkiksi haastatteluissa esille sen, että miten pienellä tukemisella vanhemmat kykenisivät parantamaan vuorovaikutusta ja omaa vanhemmuuttaan. Sosiaalityön asiantuntijuus lapsiperheiden kanssa koostuu suurelta osin siitä, että ymmärretään perhedynamiikkaa, yhteiskunnallisten ilmiöiden vaikutuksia perheisiin, ja erilaisten palvelujärjestelmien tarjoamia apuja lapsiperheille. Eli perheitä ajatellen sosiaalityöntekijät pystyvät ymmärtämään perheiden ongelmia ja tarjoamaan tukitoimenpiteitä heidän avukseen. Mielestäni tämänkaltaista ymmärrystä sosiaalityöntekijät tuovat esille haastatteluissa. Erityisesti isyyttä koskevissa huomioissa sosiaalityöntekijät pitävät isien kehittymistä isän roolin mukaiseksi pienen tuen avulla mahdolliseksi.

Haastatellut sosiaalityöntekijät tulevat tuottaneeksi useita normeja liittyen hyvään ja huonoon vuorovaikutukseen. Hyvän ja huonon vanhemmuuden normeja tulee sosiaalityöntekijöiden haastatteluissa taas esille isyyden kohdalla. Eli sosiaalityöntekijöillä on hyvin vahva ammatillinen näkemys siitä, että mikä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja vanhemmuuteen ja mikä taas ei. Sosiaalityöntekijät antavat selkeästi positiivista palautetta ja arviota, mutta jonkin verran tulee myös negatiivista palautetta ja arviota.

Sosiaalityöntekijät tuovat haastatteluissa monipuolisesti esille omaa ammatillisuuttaan vuorovaikutuksen ja isyyden havainnoijina. Mielestäni ammatillisuutta osoittaa se, että positiiviset asiat katsotaan tukemisen arvoisiksi ja niitä tulee kuitenkin paljon esille haastatteluissa. Myös ongelmakohtiin sosiaalityöntekijät paneutuvat hyvin ja he hakevat jo haastattelujen aikana syitä ongelmiin ja mahdollisia ratkaisukeinoja. Tämä kertoo mielestäni vankasta ammattitaidosta ja kyvystä havainnoida ja arvioida nopeasti asioita, joka sosiaalityöntekijän työssä on ensiarvoisen tärkeää.

Tutkimuksen näkökulmana oli siis tuoda esille sosiaalityöntekijöiden ammatillisuutta, mutta myös isän roolia ja sen tärkeyttä lapsen elämässä. Isän roolin tärkeydestä tulee mielestäni useita viitteitä haastattelujen aikana. Sosiaalityöntekijät tuovat esille isien vahvuuksia vuorovaikutusta ajatellen ja he huomioivat useita kohtia, joissa isät saavat toiminnastaan pelkästään positiivista palautetta. Isät ovat videoissa esimerkiksi lasta huomioivia, he yrittävät monin eri keinoin vuorovaikutusta ja isien aktiivisuus tulee useaan otteeseen myös esille. Joissakin kohdissa sosiaalityöntekijät havaitsivat näiden asioiden kohdalla puutteita. Ne ovat kuitenkin sosiaalityöntekijöiden arvion mukaan mahdollista korjata lapsen kehitystä ajatellen paremmiksi juuri isien roolin tukemisella.

7.2 Pohdintaa

Varhaisen vuorovaikutuksen ja isyyden arviointia ajatellen ammattilaisilla on valta päättää siitä, että mikä katsotaan hyväksi ja mikä huonoksi vuorovaikutukseksi ja isyydeksi. Näillä päätöksillä saattaa olla perhettä ajatellen suuri vaikutus, koska se voi merkitä monenlaisia asioita vanhempien ja lasten kohdalla. Ammattilaiset päättävät esimerkiksi siitä, että saako perhe tukea ja apua ja minkälaisiin asioihin apua ja tukea annetaan. Tämänkaltaiset arvioinnit voivat johtaa erilaisten palvelujen järjestämiseen perheelle. Perheelle voidaan tarjota esimerkiksi perheneuvolan tai lastenpsykiatrian poliklinikkakäyntejä, perhetyötä kotiin tai muuta lastensuojelun tukitoimiin perustuvaa palvelua. Jos perheen tilanne todetaan esimerkiksi lapsen kehitykselle vahingolliseksi, niin tällöin tulee kyseeseen huostaanotto. Arviointi voi myös johtaa siihen, että edellä mainittuja toimenpiteitä ei tarvita perheen kohdalla lainkaan. Ammattilaisilla on siis loppujen lopuksi paljon valtaa perheen asioissa ja ne voivat perustuvat osittain tämänkaltaisiin arviointeihin ja niistä tehtyihin päätelmiin.

Tutkimuksessani sosiaalityöntekijät tekivät siis arvioita vuorovaikutusvideoista, jotka kestivät 15 minuuttia. Eli arviointi pohjautuu hyvin lyhyessä ajassa tehtyihin päätelmiin. Tärkeää onkin tuoda esille se, että voiko lyhyessä ajassa ja yhden videon perusteella tehdä oikeita päätelmiä vuorovaikutuksesta vanhemman

ja lapsen välillä. Videointitilanne on varmasti myös erikoinen ja jännittävä tilanne vanhemmalle ja lapselle. Tämän vuoksi on syytä pohtia sitä, että onko videolla oleva vuorovaikutus isän ja lapsen välillä sellaista, kuin se olisi esimerkiksi kotitilanteessa. Jännittäminen voi näkyä sekä, isässä, että vauvassa ja tilanne heidän välillään ei siis välttämättä ole sellaista, kuin muuten. Tässä kohdin pitää muistaa kuitenkin se, että lastenpsykiatriassa videointi edustaa vain yhtä tutkimusmuotoa. Eli lastenpsykiatrialla tehdään kotikäyntejä, tavataan vanhempia yhdessä ja erikseen ja pidetään verkostopalavereita. Lastenpsykiatrialla tehdään työtä myös moniammatillisissa tiimissä ja tämä tuo useita eri ammattilaisten näkökulmia esille perheen tilanteesta. Eli vanhempien ja lasten tilannetta selvitetään monin eri tavoin ja useiden eri asiantuntijoiden kanssa. Tämä auttaa siinä, että perheen vahvuuksista ja ongelmista tulee laaja kokonaiskuva ja se perustuu erilaisiin tapaamisiin ja tutkimuskäynteihin. Eli lastenpsykiatrialla videointi on yksi tutkimusmenetelmä, jota hyödynnetään vuorovaikutuksen tutkimisessa. Se ei siis ole ainoa tutkimusmenetelmä, jota käytetään tutkittaessa vuorovaikutusta.

Mielenkiintoista olisi ollut saada haastateltavaksi lastenpsykiatrian sosiaalityöntekijöiden lisäksi myös esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä. Nyt tutkimuksen asiantuntija-arviot perustuvat sellaisten työntekijöiden haastatteluihin, jotka tekevät ammatikseen vuorovaikutuksen havainnointia ja arviointia. Eli heillä on jo tietty rutiini tehdä arvioita ja varsinkin videoiden pohjalta arvioiden teot ovat haastatelluille sosiaalityöntekijöille jo ennestään työmenetelmänä tuttuja. Huomioitava seikka on myös se, että toinen haastatelluista sosiaalityöntekijöistä oli aikaisemmin nähnyt videot työryhmässään ja videot on tuolloin myös analysoitu. Kyseinen sosiaalityöntekijä on itse työskennellyt myös videoilla nähtyjen perheiden kanssa. Eli sosiaalityöntekijän omiin arvioihin on voinut vaikuttaa tiedot perheen kokonaistilanteesta ja se, että videoita on analysoitu jo aikaisemmin. Kiinnostavaa olisikin se, että olisivatko tutkimustulokset muuttuneet, jos haastateltavia sosiaalityöntekijöitä olisi ollut muistakin organisaatioista. Ainakin muussa organisaatiossa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden haastattelut olisivat tuoneet tarkempaa ja laajempaa näkemystä sosiaalityöntekijöiden ammatillisista arvioista varhaisesta vuorovaikutuksesta ja isyydestä.

Tutkimustulosten luotettavuutta olisi siis mahdollisesti lisännyt muissa organisaatioissa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden haastattelut.

Tutkimukseen on saattanut vaikuttaa myös oma työkokemukseni ja tietouteni varhaisesta vuorovaikutuksesta ja isyydestä. Eli tutkimustulokset voisivat olla mahdollisesti toisenlaisia, jos sosiaalityöntekijöiden arvioita olisi analysoinut sellainen henkilö, joka ei olisi työssään koskaan käyttänyt vuorovaikutuksen havainnointia ja arviointimenetelmää. Tällainen henkilö olisi mahdollisesti voinut suhtautua huomattavasti kriittisemmin sosiaalityöntekijöiden arvioihin. Nyt oma työkokemukseni ja videointimenetelmän käyttö voivat vaikuttavaa siihen, että en ole välttämättä osannut kyseenalaistaa joitakin kohtia tai seikkoja videoissa tai haastatteluissa, kuin joku sellainen henkilö olisi tehnyt, jolle asia ei olisi entuudestaan tuttua.

Kaiken kaikkiaan koen, että olen tuonut tutkimuksen avulla esille sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuutta ajankohtaisessa ja tärkeässä aiheessa. Myös isyyden tuominen keskusteluihin varhaisesta vuorovaikutuksesta on mielestäni tärkeä ja isät ansaitsevat vanhempina yhtä paljon huomiota, kuin äiditkin. Tutkimuksen aihe vaatisi huomattavasti enemmän lisätutkimuksia ja tästä olisikin hyvää jatkaa eteenpäin. Jatkotutkimus voisi laajentua tästä siten, että haastateltujen määrää lisäisi ja huomioisi sen, että haastatellut tulevat eri organisaatioista. Pääpainona olisi tietysti taas isyys ja isän ja vauvan varhainen vuorovaikutus.

7.3 Yhteenvetoa tutkimusprosessista

Tutkielman tekeminen alkoi keväällä 2007 ja minulle oli alusta alkaen selvää se, että työni tulee käsittelemään varhaista vuorovaikutusta ja isyyden osuutta siinä. Aihevalinnan olin siis päättänyt jo varhaisessa vaiheessa. Tämän jälkeen pohdintaa aiheutti suurena määrin se, että miten aihetta tulisi lähestyä ja mistä saisin tutkimusmateriaalin. Oman työkokemukseni ja graduohjaajan ideoiden pohjalta syntyi idea siitä, että materiaalina voisi hyödyntää lastenpsykiatrian poliklinikalla kuvattuja vuorovaikutuksen videoita. Ajatuksena oli ensin se, että

olisin yksin katsonut videot ja sitten keskustellut niistä asiantuntijoiden kanssa. Sosiaalityön asiantuntijuuden korostamisen vuoksi oli kuitenkin järkevämpää katsoa yhdessä sosiaalityöntekijöiden kanssa videot ja sitten haastatella heitä nähtyjen videoiden pohjalta.

Lupaprosessin läpivieminen osoittautui varsin haasteelliseksi sairaalaorganisaatiossa ja se kesti lähes vuoden. Hyvällä avustuksella luvat menivät kuitenkin läpi ja pääsin aloittamaan haastattelumateriaalin keräämisen. Lupaprosessin jälkeen vaikeutena oli aluksi saada haastateltavia sosiaalityöntekijöitä tutkimukseeni. Sairaalan lastenpsykiatrian johtoryhmän toiveena oli, että haastateltujen joukossa olisi ollut sekä lastenpsykiatrian sosiaalityöntekijöitä, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä. Tämä ei kuitenkaan onnistunut useista haastattelupyynnöistä huolimatta. Sain kuitenkin kaksi lastenpsykiatrian sosiaalityöntekijää haastateltavakseni ja materiaalia kertyi hyvin tutkimustani varten.

Seuraavana vaiheena olikin analysoida kerättyä aineistoa ja analyysimenetelmäksi valikoitui sisällönanalyysi kategoria-analyysin ideaa soveltaen. Kategoria-analyysi osoittautui hyväksi valinnaksi ja sen avulla sain tarkasteltua aineistoa varsin yksityiskohtaisesti. Kategoria-analyysin tekeminen vaati kuitenkin aikaa, koska siihen liittyi useita eri työvaiheita. Esimerkiksi tekstin läpikäymistä lähes sanasta sanaan ja useiden eri taulukoiden tekemistä aineiston kategoriaista ja niihin liittyvistä piirteistä. Järjestelmällisellä ja tarkalla analyysimenetelmällä olen saanut kuitenkin aineistoa hyödynnettyä parhaalla mahdollisella tavalla.

Kaiken kaikkiaan ajattelen haasteellisen aiheen ja tutkimusaineiston valinta on kannattanut ja se on opettanut tutkimuksen teosta erityisen paljon. Tärkeäksi koen myös sen, että olen saanut tuoda sosiaalityön ammatillisuutta esille aiheesta, joka selkeästi on koko ajan nousemassa esille esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollossa erityisesti ennaltaehkäisevän ja varhaisen puuttumisen kautta. Isyyden näkökulman painottaminen työssäni oli minulle ehdoton valinta, koska isyys on esimerkiksi useissa tutkimuksissa todettu jäävän äitiyden varjoon.

Mielestäni isien osuutta pitäisi enemmän tuoda esille puhuttaessa vauvaperheistä, koska isät ovat kuitenkin suuri resurssi ja tuki vauvoille ja äideille.

Tutkielman teko ei olisi onnistunut ilman muiden apua ja tukea, joten haluan lopuksi vielä kiittää erityisesti graduohjaajiani Irene Roivaista ja Suvi Raitakaria. Olen saanut paljon tukea ja käytännön neuvoja siitä, että miten tutkimuksen kanssa kannattaa edetä. Kiitokset kuuluu myös yliopistollisen keskussairaalan johtavalle sosiaalityöntekijälle ja haastatelluille sosiaalityöntekijöille, jotka auttoivat lupahakemuksissa ja videomateriaalin saannissa, sekä antoivat suuren ammatillisen panoksensa työhöni. Lopuksi haluan myös kiittää avomiestäni ja vanhempiani kaikesta tuesta, jota olen saanut opiskeluaikanani.

LÄHTEET

Airaksinen, Timo (1994) Hyveet ja oikeudet perheessä. Teoksessa Juha Virkki (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Juva: Wsoy.

Anning, Angela & Cottrell, David & Frost, Nick & Green, Josephine & Robinson, Mark (2006) Developing Multiprofessional Teamwork for Integrated Children's Services. Maidenhead: Open University Press.

John Bowlby (1969/1997) Attachment and Loss: Vol.1. London: Pimlico.

Broberg, Anders & Almqvist, Kjerstin & Tjus, Tomas (2005) Kliininen lapsipsykologia. Helsinki: Edita.

Cannan, Crescy & Warren, Chris (1996) Social Action with Children and Families. A Community Development Approach to Child and Family Welfare. London : Routledge.

Dworetzky, John.P. (1996) Introduction to Child Development. St. Paul: West Publishing Company.

Einon, Dorothy (1999) Kehittyvä ja onnellinen lapsi. Tietoa ja käytännön neuvoja vanhemmille 0-6- vuotiaan lapsen kehityksen tukemiseksi. [Espoo] : Weilin + Göös.

Forsberg, Hannele & Ritala-koskinen, Aino & Törrönen, Maritta (2006) Kohti lapsisensitiivistä sosiaalityötä. Teoksessa Forsberg, Hannele & Ritala-Koskinen, Aino & Törrönen, Maritta Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointi. Juva: PS-kustannus.

Forsbeg, Hannele & Ritala-koskinen, Aino & Järviluoma, Helmi & Roivainen, Irene (1991) MCD-analyysillä moraalisen järjestyksen lähteille? Teoksessa Forsbeg, Hannele & Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi, & Järviluoma, Helmi & Kuronen, Marja & Pösö, Tarja & Ritala-koskinen, Aino & Roivainen, Irene & Rostila, Ilmari & Silverman, David & Suoninen, Eero (toim.) Sosiaalisia käytäntöjä tutkimassa. Katkelmia empiirisen tutkimuksenteon vaiheista. Tampere: Tampereen yliopisto tutkimuksia sarja A nro 1.

Furman, Erna (1999) Auta lasta kasvamaan. Helsinki: Yliopistopaino.

Glaser, Danya (2001) Lasten pahoinpitelyn ja laiminlyönnin vaikutukset aivoihin – kirjallisuuskatsaus. Teoksessa Sinkkonen Jari & Kalland Mirjam (toim.) (2001) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: Wsoy.

- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2001) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirvonen, Hanna (2002) Isä syntymässä. Vauvan odotus, syntymä ja hoito. Helsinki: Tammi.
- Hogg, Tracy & Blau, Melinda (2001) Opi kuuntelemaan vauvaasi. Helsinki: Otava.
- Huttunen, Jouko (1994) Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa Juha Virkki (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Juva: Wsoy.
- Huttunen, Jouko (2001) Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jernberg, Ann.M. & Booth, Phyllis.B. (2003) Theraplay. Vuorovaikutusterapian käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.
- Juhila, Kirsi (2004) Sosiaalityön vuorovaikutuksen tutkimus. Historiaa ja nykysuuntauksia. Janus 2/2004: 155 - 183.
- Kalland, Mirjam (2004) Vauvan ja lapsen kehityksellisten tarpeiden huomioiminen lastensuojelussa. Teoksessa Puonti Anna-Maija, Saarnio Tuula, Hujala Anne (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.
- Kalland Mirjam (2007) Lapsen tunne-elämän kehitys. Teoksessa Sculman, Marja & Kalland, Mirjam & Leiman, Anna-Maija & Siltala Pirkko (toim.) Lastenpsykoterapia ja sen vuorovaikutukselliset ulottuvuudet. Helsinki: Therapie-säätiö.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa & Räikkönen, Katri & Puttonen Sampsa (2001) Onko luoto oikeudenmukainen? Synnyttäminen temperamentti ja stressin sietokyky. Tieteessä tapahtuu 1/2001. <http://www.tsv.fi/ttapaht/011/luonto.htm>
- Kivijärvi, Merja (2003) Äidin sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa. Teoksessa Niemelä Pirkko, Siltala Pirkko & Tamminen Tuula (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: Wsoy.
- Kemppinen, Kaarina (2007) Early Maternal Sensitivity. Continuity and Related Risk Factors. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Kontu, Elina (2006) Kommunikaatiosuhde – vuorovaikutuksen tärkeä elementti. Teoksessa Kontu, Elina & Suhonen Eira (toim.) Erityispedagogiikka ja varhaislapsuus. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:4.

Lastensuojelulaki (417/2007).

Launis, Kirsti & Engeström (1999) Asiantuntijuus muuttuvassa työtoiminnassa. Teoksessa Eteläpelto, Anneli & Tynjälä, Päivi (toim.) Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Helsinki:Wsoy.

Lyytinen, Heikki & Eklund, Kenneth & Laakso, Marja-Leena (2001) Varhainen kognitio, temperamentti ja vuorovaikutus. Teoksessa Lyytinen Paula, Korkiakangas Mikko & Lyytinen Heikki (toim.) Näkökulmia kehityopsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Helsinki: Wsoy.

Moilanen, Johanna (2006) Mentorointi ja sukupolvityö ehkäisevän lastensuojelun käytäntöinä. Teoksessa Forsberg, Hannele & Ritala-Koskinen, Aino & Törrönen, Maritta Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointi. Juva: PS-kustannus.

Mäntymää Mirjami (2006) Early Mother-Infant Interaction: Determinants and Predictivity. Tampere: Tampere University Press.

Mäntymaa, Mirjami & Tamminen, Tuula Varhainen vuorovaikutus ja lapsen psyykinen kehitys. Duodecim 1999:115(22): 2447 - 2453.

Nurmi, Jan-Erik & Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto (2006) Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki:Wsoy.

Siltala, Pirkko (2003) Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Niemelä Pirkko, Siltala Pirkko & Tamminen Tuula (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: Wsoy.

Silverman, David (1998) Harvey Sacks Social Science & Conversation Analysis. Cambridge :Polity Press.

Sinkkonen, Jari (2003) Lapsen varhainen isäsuhde. Teoksessa Niemelä Pirkko, Siltala Pirkko & Tamminen Tuula (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: Wsoy.

Sinkkonen, Jari (1995) Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä. Juva: Wsoy.

Sinkkonen, Jari (2007) Isättömän pojan kehityshaasteet. Teoksessa Sculman, Marja & Kalland, Mirjam & Leiman, Anna-Maija & Siltala Pirkko (toim.) Lastenpsykoterapia ja sen vuorovaikutukselliset ulottuvuudet. Helsinki: Therapiea-säätiö.

Sosiaalityöntekijöiden perehtyminen. <http://www.sis.tays.fi/yksikot>.

- Tamminen, Tuula (2004) Olipa kerran lapsuus. Helsinki: Wsoy.
- Tamminen, Tuula (2004) Pienten lasten ja varhaisen vuorovaikutuksen psyykkiset häiriöt. Teoksessa Moilanen Irma, Räsänen Eila, Tamminen Tuula, Almqvist Fredrik (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Duodecim.
- Thuneberg, Helena (2006) Psyykinen hyvinvointi varhaislapsuudessa. Teoksessa Kontu, Elina & Suhonen Eira (toim.) Erityispedagogiikka ja varhaislapsuus. Helsinki: Yliopistopaino.
- Toivonen, Timo (1999) Empiirinen sosiaalitutkimus. Filosofia ja metodologia. Helsinki:Wsoy.
- Pajulo, Marjukka (2004) Vauvan tunnetila ja sen säätely. Äidin reflektiivinen kyky ja sen merkitys turvallisessa kiintymyssuhteessa. Duodecim 2004:120(21):2543 - 2548.
- Pelchat, Diane & Bisson, Jocelyn & Bois, Caroline & Saucier, Jean-Francois (2003) The Effects of Early Relational Antecedents and Other Factors on the Parental Sensitivity of Mothers and Fathers. *Infant and Child Development* 12: 27 - 51 (2003).
- Perhe-etuudet ja palkinnot 13.9.2007. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 2007. [Http://www.stm.fi/Resource.phx/vastt/perhe/prpol/isyyspalkinto.htx](http://www.stm.fi/Resource.phx/vastt/perhe/prpol/isyyspalkinto.htx)
- Perhepolitiikka Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2006:12.
- Piha Jorma & Kumpulainen Kirsti (toim.) Lasten- ja nuoriso-psykiatria. Helsinki: Duodecim.
- Lastenpsykiatria. [Http://www.tays.fi/default.aspx?nodeid=10362&contentlan=1](http://www.tays.fi/default.aspx?nodeid=10362&contentlan=1)
- Potter, Jonathan (1996) Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction. London: Thousand Oaks.
- Pruett, Kyle D. (2000) Fatherneed: why father care is as essential as mother care for your child. New York : The Free Press.
- Punamäki, Raija-Leena (2001) Kiintymyssuhteen ja traumaattisen kokemuksen välinen yhteys. Teoksessa Sinkkonen Jari & Kalland Mirjam (toim.) (2001) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: Wsoy.
- Puustinen-Korhonen, Aila (2007) Lastensuojelun tarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma. Lastensuojelun lakikoulutukset syksyllä 2007. Sosiaali- ja terveysministeriö/perhe- ja sosiaaliosasto.
- Raunio, Kyösti (2000) Sosiaalityö murroksessa. Tampere: Gaudeamus.

Roivainen, Irene (1999) Sokeripala metsän keskellä. Lähiö sanomalehden konstruktiona. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus tutkimuksia 1999:2.

Valkeavaara, Tuija (1999) Ongelmien kauttako asiantuntijaksi? Teoksessa Eteläpelto, Anneli & Tynjälä, Päivi (toim.) Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Helsinki: Wsoy.

Vilen, Marita, Vihunen, Riitta, Vartiainen, Jari, Siven, Tuula, Neuvonen Sohvi, Kurvinen, Auli (2006) Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: Wsoy.

Vilkko-Riihelä, Anneli (2001) Psyhyke, psykologian käsikirja. Helsinki: Wsoy.

LIITTEET

LIITE 1

TUTKIMUSKYSYMYKSET

Ensimmäisellä katselukerralla esitetyt kysymykset

1. Minkälaisena näet isän ja vauvan vuorovaikutuksen?

Ensimmäisen kysymyksen avulla halutaan valmistella haastateltavaa paneutumaan vuorovaikutuksen havainnointiin. Haastateltavalle ei esitellä tässä vaiheessa enempää kysymyksiä, jotta hän saa rauhassa keskittyä videon katseluun.

Ensimmäisen katselukerran jälkeen haastateltavalle esitetään loput kolme kysymystä.

2. Mihin asioihin vuorovaikutuksessa kiinnität huomiosi?

3. Mitä hyvää vuorovaikutuksessa on?

4. Onko vuorovaikutussuhteessa ongelmakohtia?

Toinen katselukerta painottuu enemmän isyyden havainnointiin ja ennen toista katselukertaa esitetään haastateltavalle 1. kysymys ja katselun jälkeen esitetään kysymykset 2-4.

Toisen katselukerran jälkeen haastateltavalle esitetyt kysymykset:

1. Minkälaista isyyttä videoista nousee esille

Toisen katselukerran jälkeen haastateltaville esitetään loput kolme kysymystä

2. Vahvuudet isyyttä ajatellen

3. Isän rooli vuorovaikutussuhteessa

4. Miten arvioit hyvää/riittävää isyyttä videoiden valossa?

SUOSTUMUS

ISÄN JA VAUVAN VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN TUTKIMUS

Olen tekemässä sosiaalityön pro gradu- työtä aiheesta isän ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Tarkoitukseni on tutkia isän ja vauvan vuorovaikutusta pikkulapsipsykiatrisella poliklinikalla tutkimuksen/hoidon aikana kuvattujen isän ja vauvan vuorovaikutusvideoiden avulla. Kuvattuja vuorovaikutusvideoita on tarkoitus katsoa yhdessä lastenpsykiatrian sosiaalityöntekijöiden kanssa.

Tutkimus ei edellytä Teiltä mitään uusia käyntejä tai videointeja, eikä tutkimusraportissa tule käymään ilmi isien ja lapsien henkilöllisyys eivätkä he muutenkaan ole tunnistettavissa raportista. Teillä on oikeus kieltäytyä tästä, eikä kieltäytyminen vaikuta Teidän hoitoonne lastenpsykiatrialla mitenkään.

Tutkija

Jaana Mustajärvi
040-5779614
Tampereen yliopisto
sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos

Tutkimuksen ohjaaja

Irene Roivainen
Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja
sosiaalityön laitos

Olen saanut tietoa isän ja vauvan varhaista vuorovaikutusta koskevasta tutkimuksesta ja ymmärrän, ettei tutkimuksesta kieltäytyminen mitenkään vaikuta lapsemme/ perheemme hoitoon lastenpsykiarian klinikassa. Ymmärrän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja että minulla on oikeus kieltäytyä siitä milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Ymmärrän myös, että tiedot käsitellään luottamuksellisesti.

Ensimmäisen sivun vanhempi/perhe saa pitää itsellään, toinen sivu tulee palauttaa tutkijalle.

Annan suostumukseni siihen, että lapsestani:
lapsen nimi ja syntymäaika

Suostumuksen vastaanottaja:

**ja minusta videoitua vuorovaikutus-
tilannetta voidaan käyttää tutkimuksessa**

Nimen selvennys

Vanhemman allekirjoitus

Nimen selvennys
